Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2293
Торрешц- нец.

1560

2119 3

ՍԿԶԲՈՒՆՔ
ՀԱՅՆԱԿԱՆ
ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԴՊՐԱՏԱՆՑ ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ

Աշխատասիրեաց

ՊԵՏՐՈՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ . Փ.

2293

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

1864

Ի յիշատակ

ԵՐԱԽՏԵԱՑ

ԲԱՐԵՐԱՐԻՆ ԲԱՌՅ

Պըշտեմալճեան

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՂԱՅԻ

Ձօնէր

Երախտապարտեալ որդին

Երուսաղէմ

1864

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Երաժշտութեան մարդուս հոգւոյն վրայ ըրած օգտակար ազդու ներգործութիւնը մինչ ցարդ քաղաքականացեալ ազգաց մէջ սոսկ փորձերով ապացուցուած և ճանչցուած է (որուն վրայ երկար խօսելու հարկ չկայ), մեր սիրելի Ազգն ալ այս արհեստին յառաջադիմութեան զօրաւոր միջոց մի ըլլալը ճանչնալով՝ ժամանակէ մը 'ի վեր կը փութայ զայն հանրացունել:

Մեք ևս Ազգին այս օգտակար ջանից ըստ մեր կարի օգնելու նպատակաւ այս հատորս՝ բայց ուսանողաց դիւրըմբռնելի դասատետրս աշխատասիրել և վիմագրութեամբ 'ի լոյս ընծայել փութացինք. և կարելի եղածին չափ, եթէ ոչ կատարեալ, գոնէ օգտակար ընելու համար Եւրոպացւոց ընտիր հեղինակաց հետեւելու մասնաւոր ջանքն ունեցանք, ձայնանշաններուն և զանազան ձեւերուն Հայերէն անուններն ալ մինչ ցարդ գործածուածներուն պէս դրինք և չեղածներն ալ ամենայն զգուշութեամբ Հայերէնի վերածեցինք:

Մեր այս աշխատութիւնը օգտակար ըլլալը և ընդունելութիւն գտնելը յուսալ ,

կըմնամ՝ սիրելի Ազգիս անձնուէր

Պ. Խ.

ՍԿԶԲՈՒՆՔ

ՁԱՅՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Մասն Ա.

Հ. Ի՞նչ է երաժշտութիւնը.

Պ. Երաժշտութիւնը արուեստ մի է, որ ձայները յօրինել կամ՝ մէկ տեղ կապել կը սովրեցընէ ականջին հաճոյական կերպով:

Հ. Քանի՞ տեսակ է երաժշտութիւնը.

Պ. Երկու. ձայնական և գործիական:

Հ. Ո՞րն է ձայնականը.

Պ. Ձայնական երաժշտութիւնն է՝ մէկ կամ՝ շատ ձայներու ներդաշնակութեամբ լսուած կանոնաւոր երգերը:

Հ. Ո՞րն է գործիականը.

Պ. Գործիական երաժշտութիւնն է՝ որ և իցէ նուագարան մը արհեստին կանոններին համեմատաբար պարզել կամ՝ հնչեցնելը. Ինչպէս են դաշնակը (Բիանօ) երգեհոնը, ջութակը, փողը, և այլն:

Հ. [illegible] ի՞նչ է.

Պ. [illegible]

Հ. Ի՞նչ է [illegible]

Պ. [illegible]

Հ. Ի՞նչ է Հնգագիծը.

Պ. Հնգագիծ կ'ըսուին այս հինգ [illegible] որոնց վերայ կամ որոնց մէջ [illegible]

Հ. [illegible] մէջ քանի՞ [illegible] կան.

Պ. Եօթն. որոնց անուանումներն են դօ, ռէ, մի, ֆա, սօլ, լա, սի:

ՕՐԻՆԱԿ

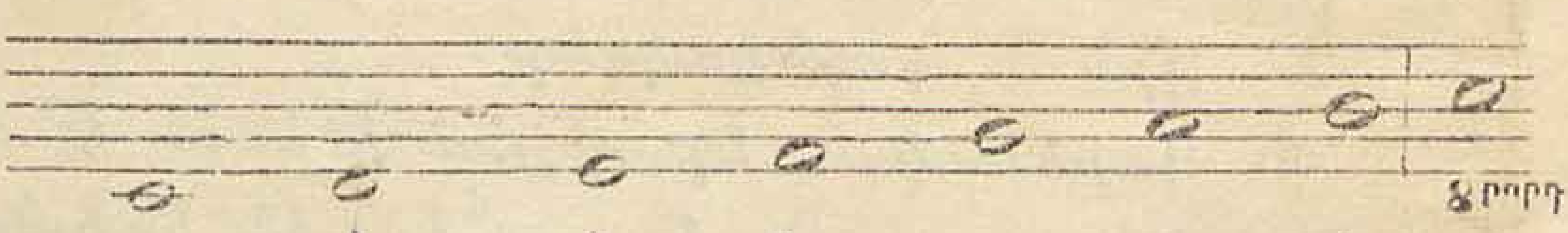

դօ ռէ մի ֆա սօլ լա սի, դօ

[illegible] դօ է, [illegible]

Հ. Ի՞նչ է ելեւէջը.

Պ. Ելեւէջը ձայնաստիճաններուն միօրութեամբ ելել կ'ըսուի, որովհետեւ հնչիւնները դասուած են այրինքն ամբողջ աստիճան, իսկ երկրորդը կէս դասուած այրինքն կէս աստիճան, որ երկրորդին կը բաժանուին. սաստիկ ելել եւ թոյլ ելել:

ՕՐԻՆԱԿ

ՅՕ ՍԱՌԱՅԳ ԷՋԵԼԻՆ

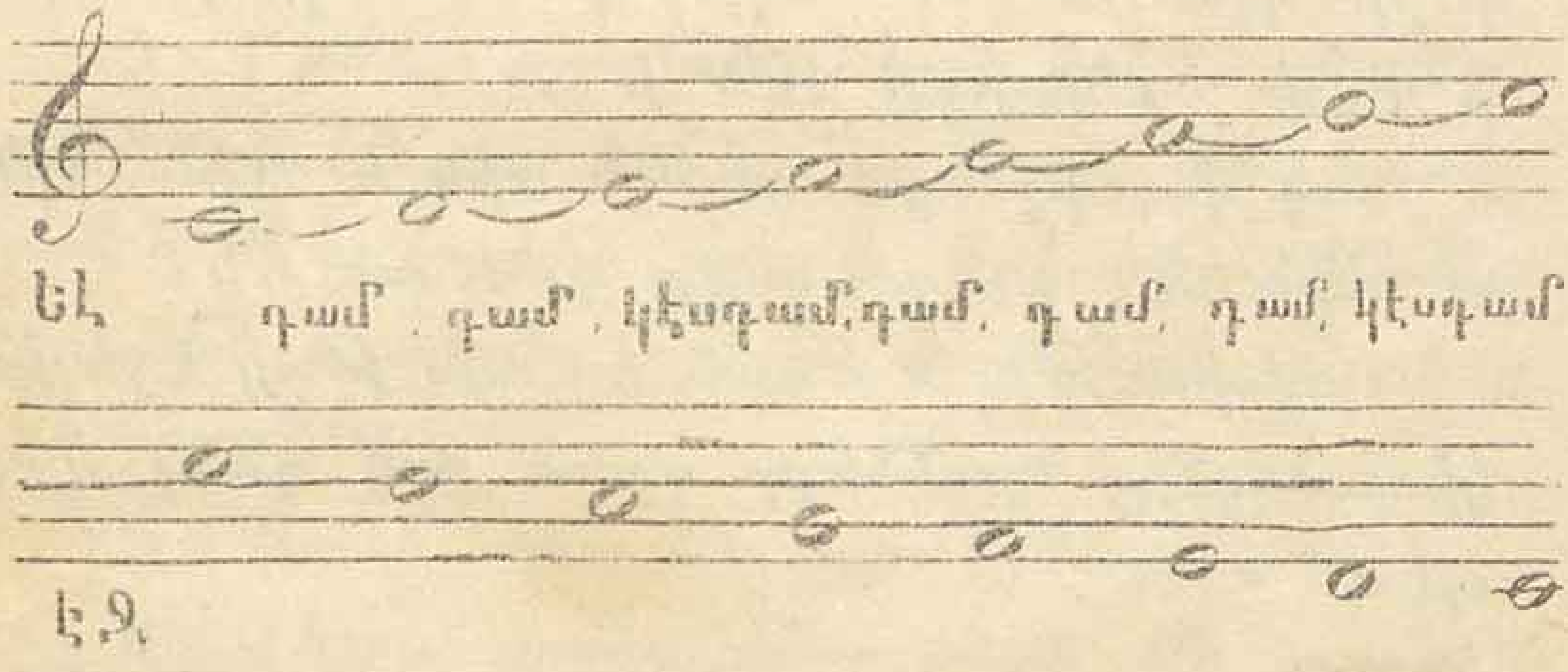

Այս ելեւէջին մէջ կէս դասաւորներ երրորդ-չորրորդին եւ եօթներորդ-ութերորդ աստիճաններուն մէջ են. այսպէս ուրիշ ... է, իսկ երկրորդը ... է:

ՕՐԻՆԱԿ

ՍՕ ԹՈՅԼ ԷՋԵԼԻՆ .

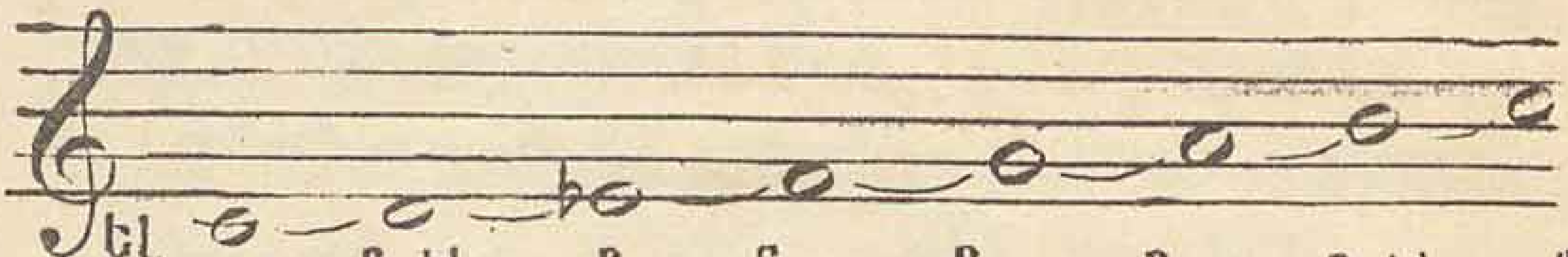

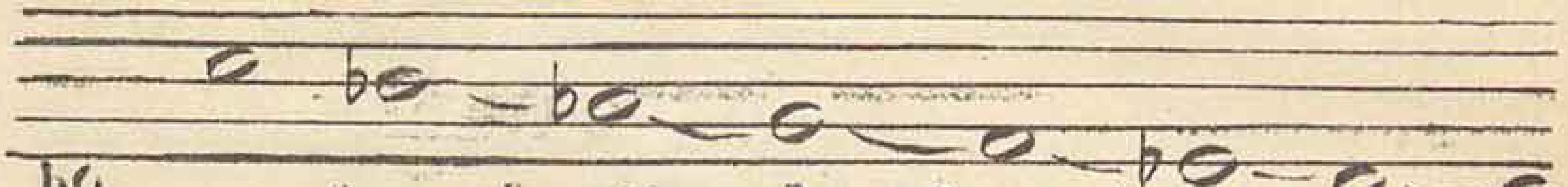

Այս էջելին մէջ կէս դամերը մեր ել-լելու ատեն երկրորդ աստիճանէն երրոր-դին, եւ եօթներորդէն ութերորդին մէջ տե-ղերը գրուած են . այսինքն առաջինը Ռէէն ՛ի Մի, եւ երկրորդը Սիէն ՛ի Դօ ։

Իսկ միայն իջնելու ատեն Լային եւ Սօլին, Միին ու Ռէին մէջ տեղափոխանքը գրուած են ։

Ասկէ յայտնի եղած է այս թոյլ էջելին կիսաձայներուն նշանները գրելու քով դնել այս-պէս * ։
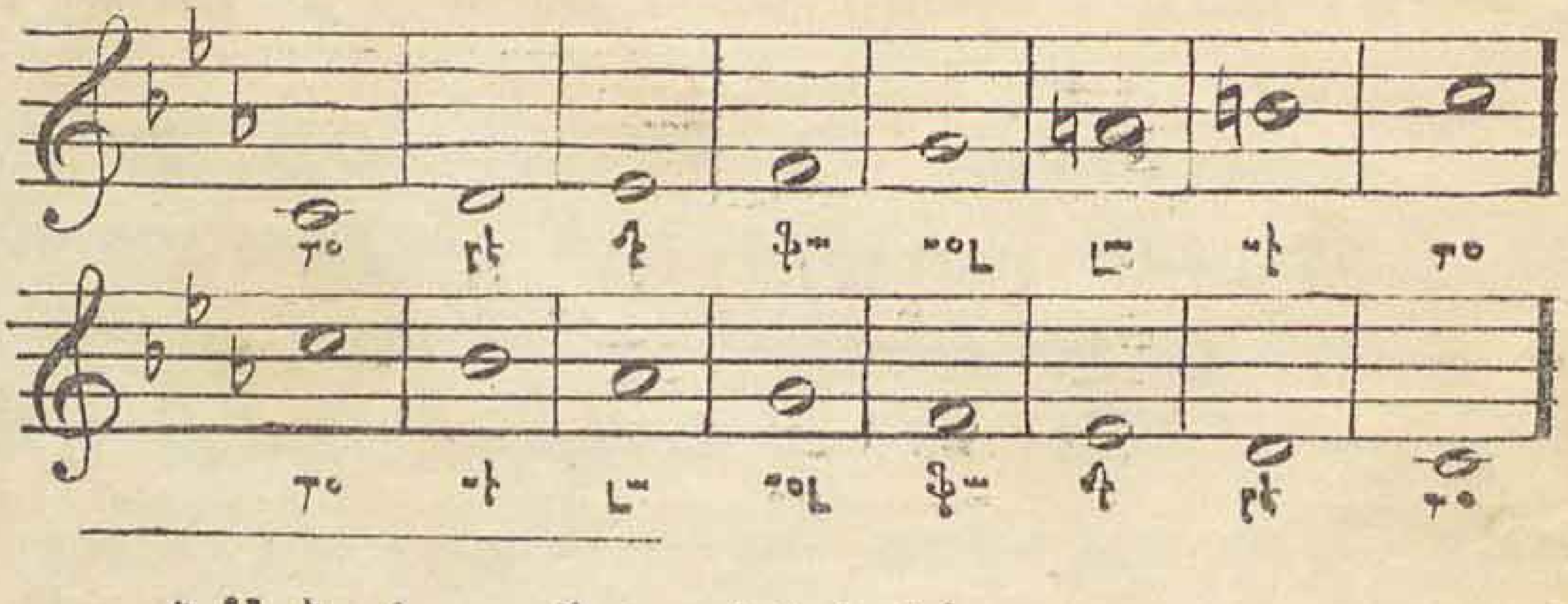
* Նաեւ վերջօք վերջը պէտք խօսինք ։

Հնգագծին տողերը շատ անգամ աւելի բարձր կամ ցած ձայներու համար բաւական չըլլալով՝ անոր թէ վրան և թէ վարը գիծեր կ'աւելցունեն։

Օրինակ։
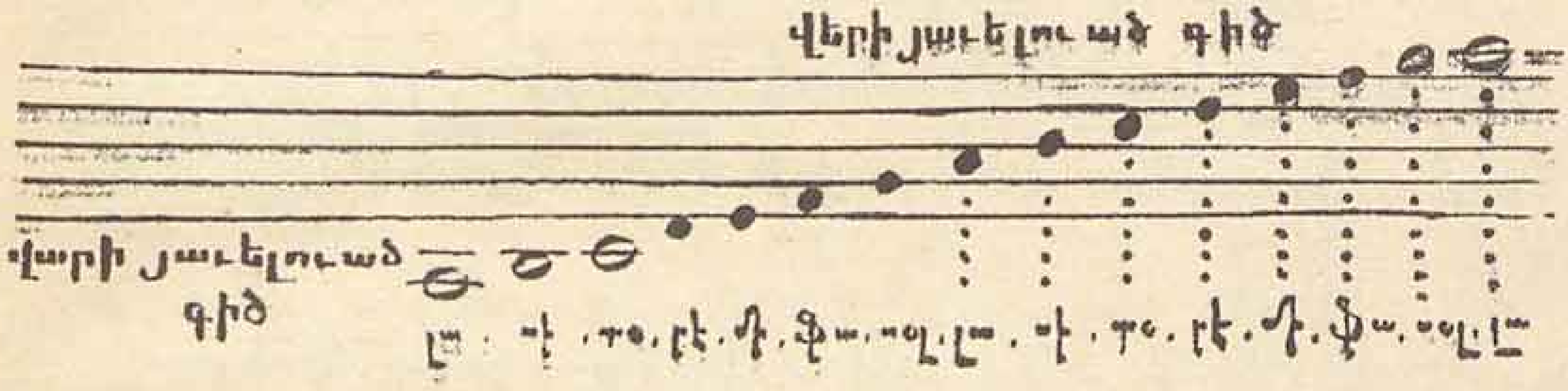
Հ. Ի՞նչ է արժէք բառը։

Պ. Արժէք բառը նոյն իսկ ձայնանշանաչափաններն են, որ իրենց այլ և այլ ձեւերովը ամէն մէկ ձայնին որչափ երկարելը կ'իմացունեն և անոնց որչափ ժամանակ տեւելը կը յայտնեն։

Հ. Քանի՞ հատ են արժէքները։

Պ. Վեց. որոնց անուանքն են բոլոր, ճերմակ, սեւ, կոր, կրկոր, եռակոր։

ՕՐԻՆԱԿ

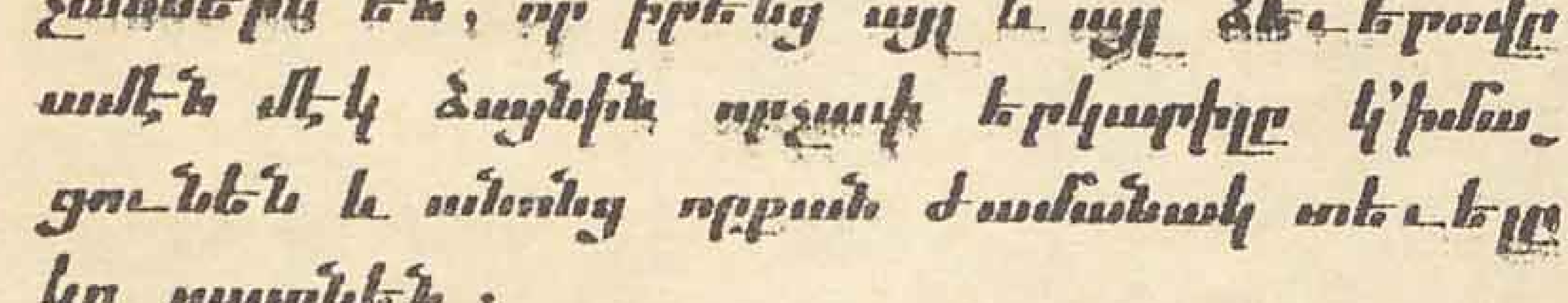

Կայ նաեւ տակաւ մ՚ալ 𝅘𝅥𝅲, ♬ որ գրեթէ անգործածելի է հայկական երաժշտութեան մէջ։

Հ. Երբ երկուքը քով քովի կամ իրեր գտնուին միացուած կը գրուին։

Դ. Երբ որ քանին քով քովի կամ քանի մը իրեր գտնուին, փոխանակ առանձնաբար գրելու ♪ ♪ ♬ ♬, միացած կը գրուին ♫ ♫, ♬ ♬, ♬

Աշակերտներուն աւելի դիւրիմացութեան համար հետեւեալ
ցուցակը կը դնենք։

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Ձայնանշաններուն արժողութեանցը.

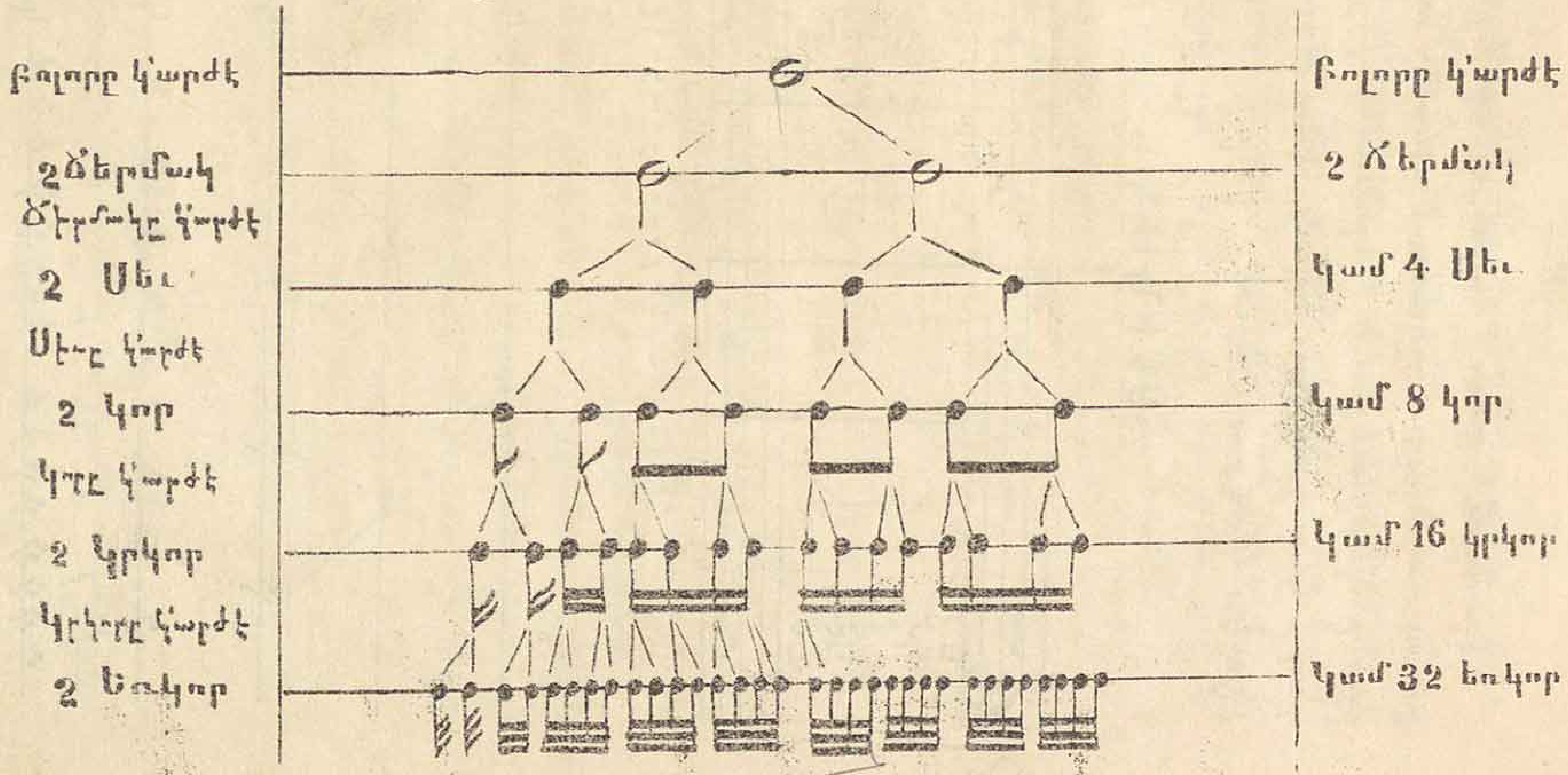

Նմանապէս դադար՝ ձայներուն լռելու կամ չհնչելու ատեններուն համար նշաններ ևս ունինք, որոնք վերջիններուն համեմատ վեց են. դադար, կէս դադար, շնչակ, կէս շնչակ, քառաշնչակ, կէս քառաշնչակ։

ՕՐԻՆԱԿ
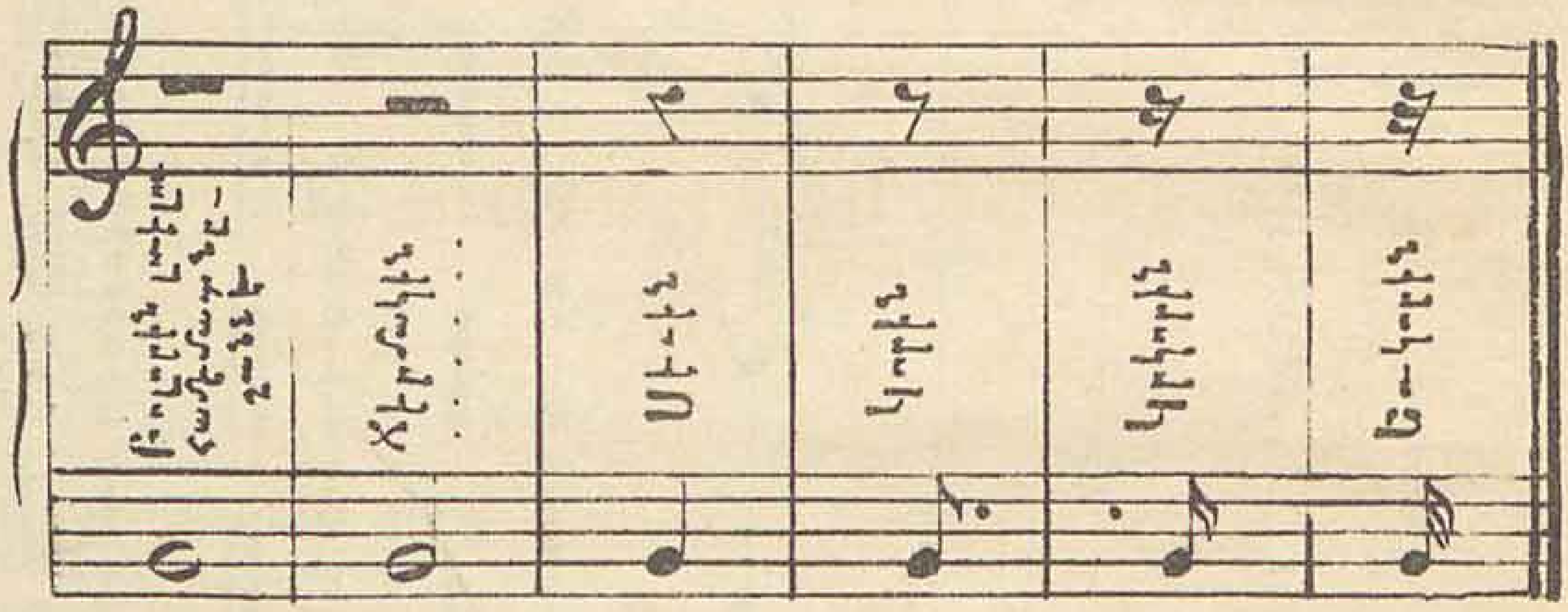
Ձայնաչափներուն ցուցակը։

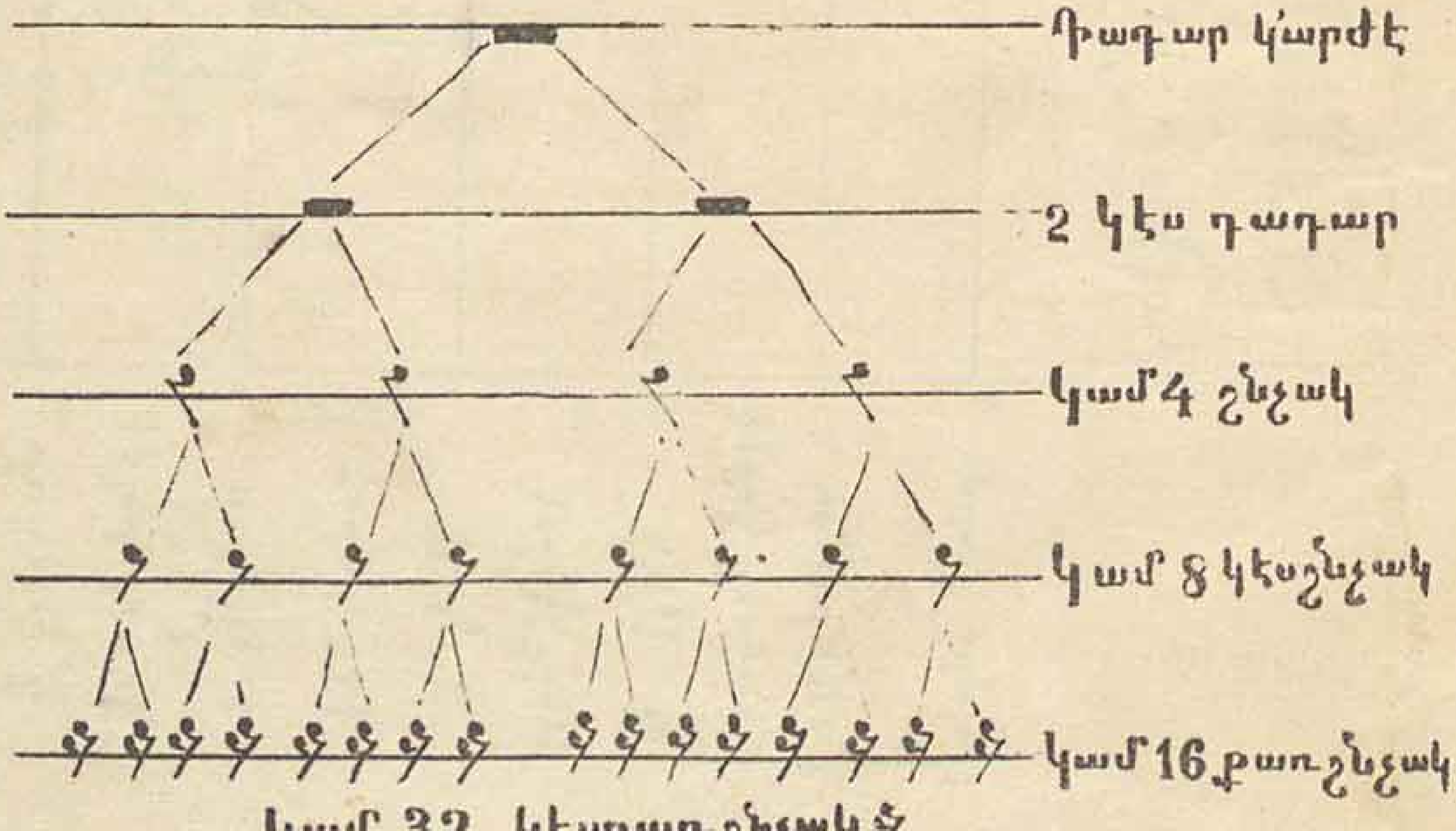

Հ. Երաժշտութեան մէջ բանալի կամ դուռ ըսուածը ինչ է.

Պ. Երաժշտութեան մէջ դուռ կ'ըսուի այն նշանը, որ հնգագծին սկիզբը դրուելով՝ անոր բարձրանալուն աստիճանը կ'որոշէ, և միանգամայն ո՛ր գծին վրայ որ դրուած է՝ նոյն գծին վրայ գտնուած ձայնանշաններուն անունները կը յայտնէ ։

Հ. Դուռները քանի՞ հատ են.

Պ. Երեք. սօլի դուռ * ֆայի դուռ և տօի դուռ 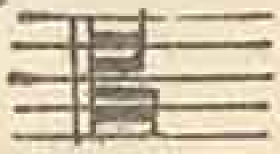

Այս վերջինը գրեթէ չեն գործածեր այժմեան երաժիշտք ։

Հ. Չափ ըսուածը ինչ է.

Պ. Երաժշտութեան մէջ երգ մը հաւասար մասերու բաժնուելով չափ կը կոչուի, որոնք որ իրարմէ մէկ մէկ գաւազանաւ միայն կ'որոշուի, և կ'ըսուի բաժանման գաւազան, որ հնգագծին վրայ վերուստ 'ի վայր գրուած կ'ըլլայ այսպէս

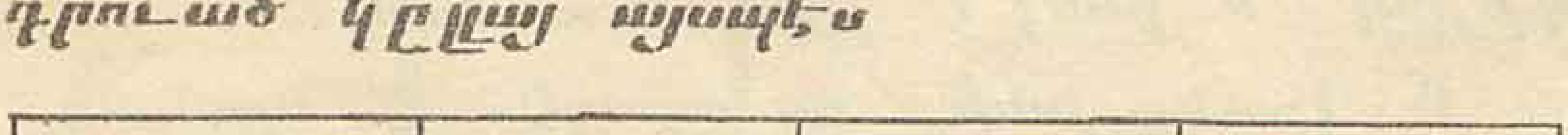

* Սօլի դրան ձայնանշանները աղէկ մը սորվելէն յետոյ աշակերտը ինքնին ֆայի դրան ձայնանշանները եւս սորվելու է թաւ ձայներու համար ։

Իսկ եղանակին վերջը զոյգ գաւազան մ'ալ կը դրուի, որն որ երգին աւարտումը յայտնելով՝ վերջաւորական գաւազան կ'ըսուի:

ՕՐԻՆԱԿ

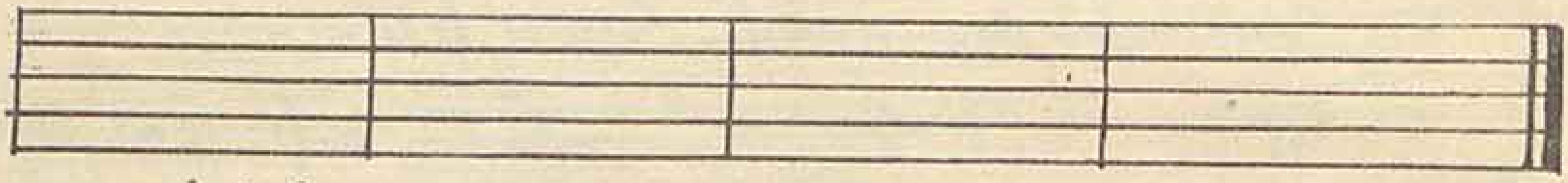

Հ. Չափերը քանի տեսակ են.

Պ. Չափերը՝ որ եղանակը հաւասար մասերու բաժնելով ժամանակ եւ կըկոչուին, երեք տեսակ են ընդհանրապէս:

Ա. Քառանար չափ, որ այսպէս C գրուած կ'ըլլայ. եւ բռնել է չորս ժամանակ:

Բ. Եռանար չափ, որ այսպէս $\frac{3}{4}$ նշանակուած է, եւ բռնել է երեք ժամանակ:

Գ. Երկանար չափ, որ այսպէս ₵. կամ $\frac{2}{4}$ ով գրուած է, եւ բռնել է երկու ժամանակ:

Եւ այս զանազան տեսակ չափերուն նշանները դրան քով գրուած կ'ըլլան այսպէս.

Դուռ սոլի

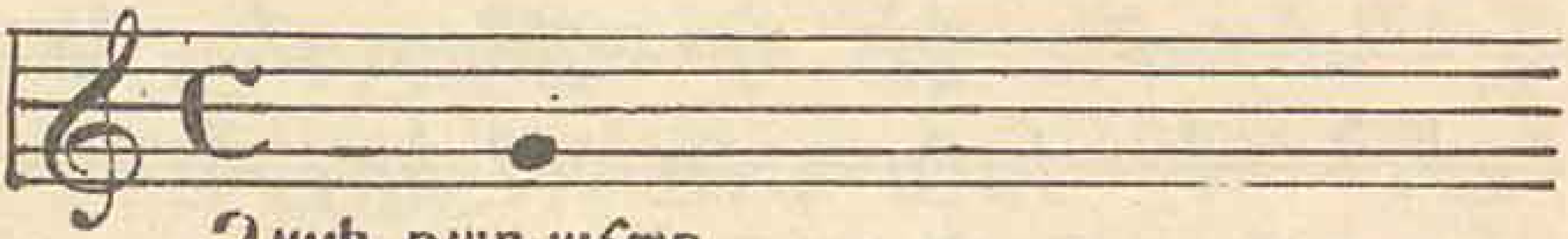

Չափ քառաՀար

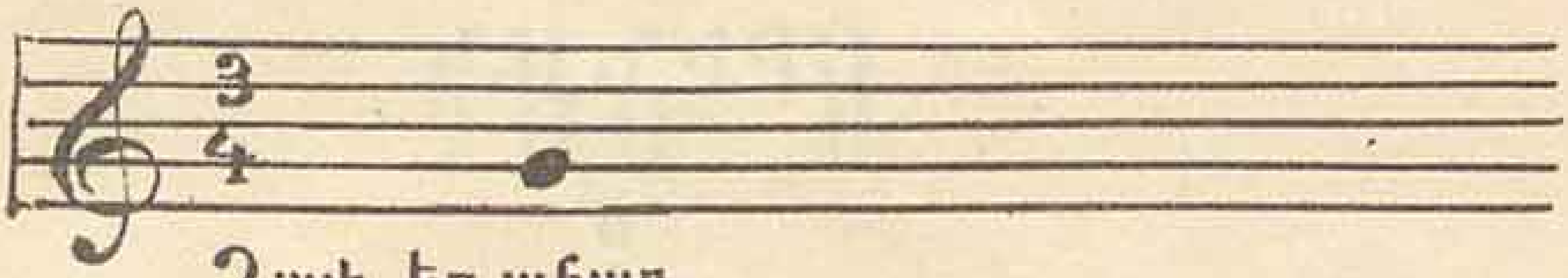

Չափ եռաՀար

Դուռ ֆաի

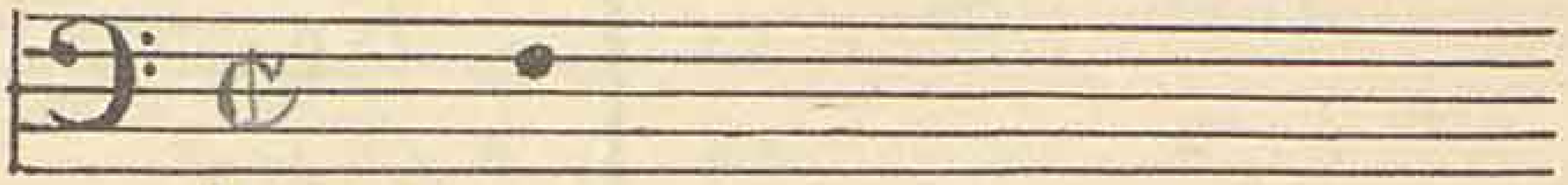

Չափ երկաՀար

Հ. Չափերը ինչպէս կը զարնուին .

Պ. Քառահար չափին մէջ առաջին չափը դէպ 'ի վար կը զարնուի աջ ձեռքով, երկրորդը ձախ կող մը, երրորդը աջ կող մը և չորրորդը դէպ 'ի վեր ։

ՕՐԻՆԱԿ

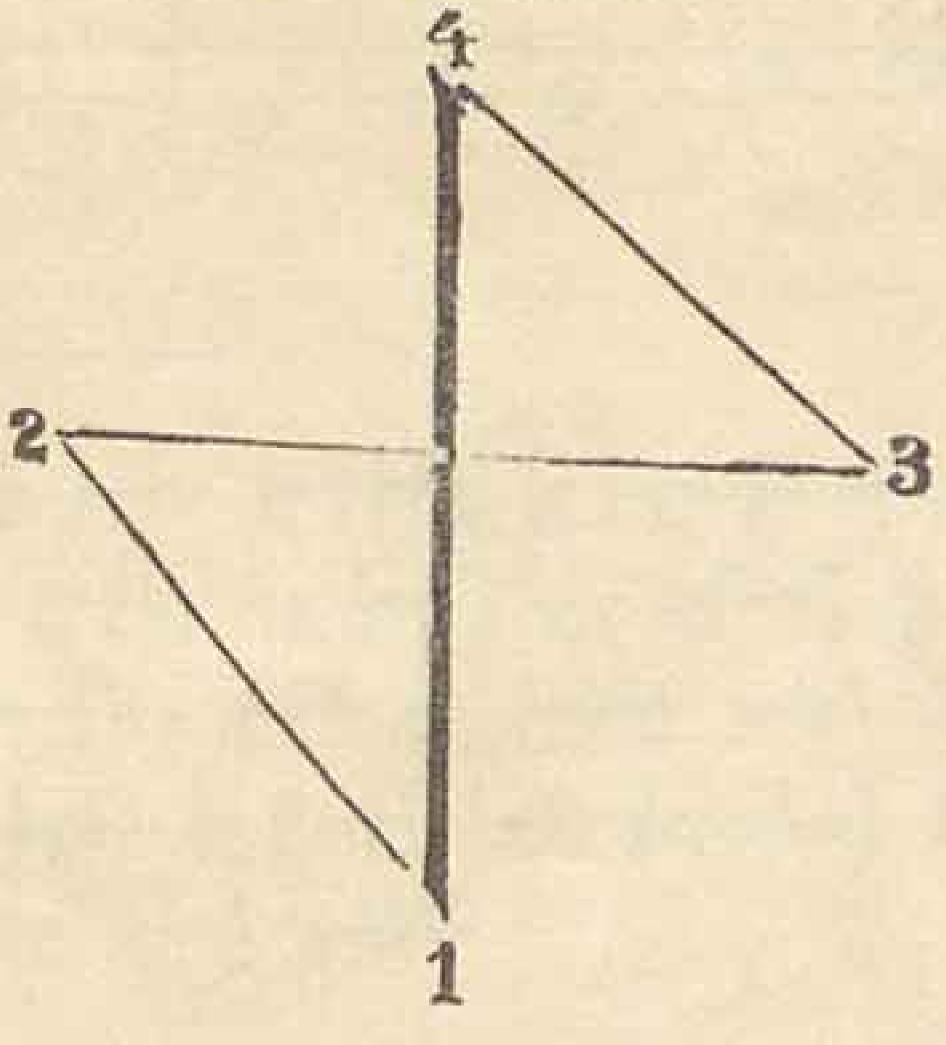

Եռակաւոր չափը առաջինը դէպ 'ի վար կը դարձնուի , երկրորդը աջ կող մը , և երրորդը դէպ 'ի վեր ։

ՕՐԻՆԱԿ

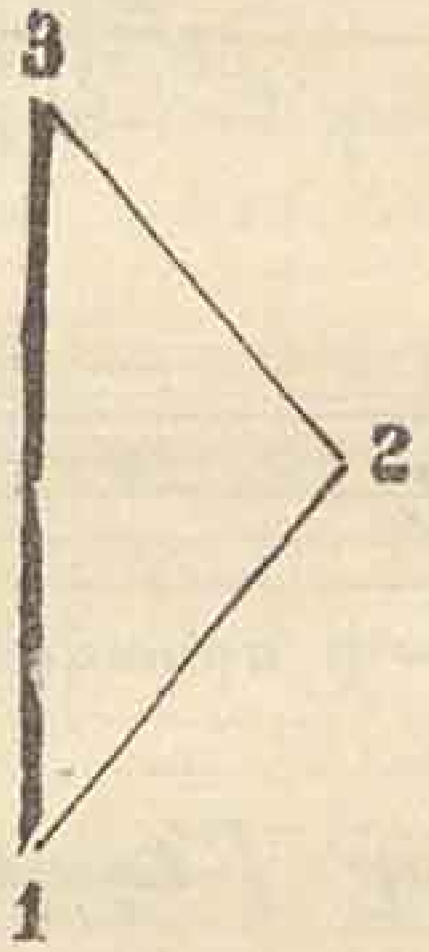

Երկակաւոր չափը առաջինը վար , երկրորդը վեր ։

ԱՅՍՊԷՍ

Աւստի այս չափերուն մէջ որ տեսնեմք հնգագծին սկիզբը դրան քով դրուած, նոյն չափով պէտք է երգեմք *:

ԴԱՍ Ա.

Բոլորը կարժէ 4 ժամանակ

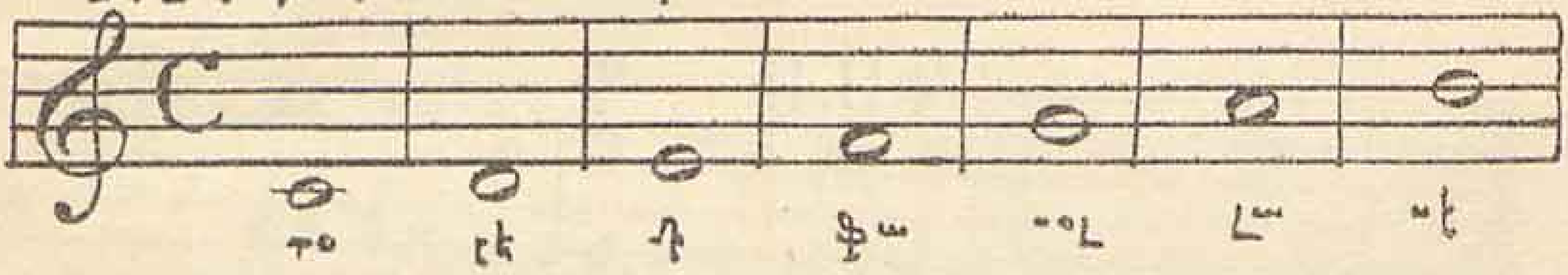

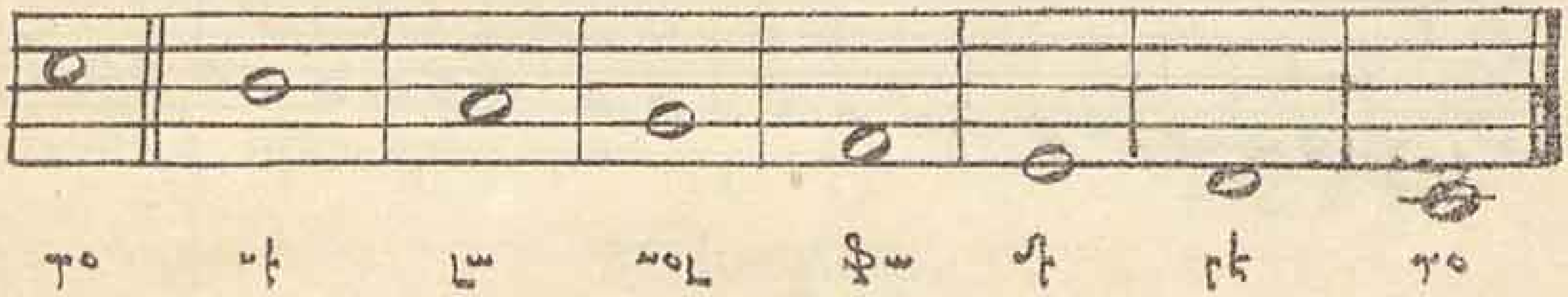

ԴԱՍ Բ.

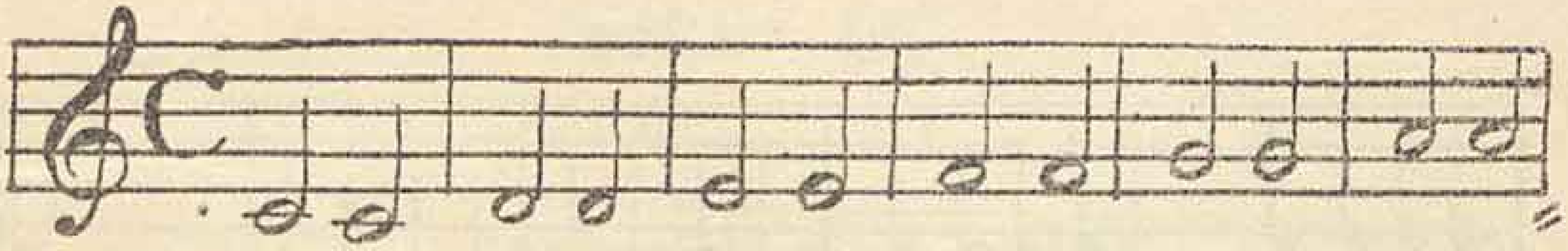

* Այս վերի երեք չափերը կը կոչուին պարզ չափ. իսկ ատոնցմէ զատ տարբեր չափեր ալ կան, զոր օրինակ $\frac{6}{8}$. $\frac{12}{8}$ եւ այլն, որ խառն չափ կ'ըսուին. վասն զի իրենց առջի մէկ ժամանակը երեք կէսի յարաբերութիւններէն կը բաղկանայ փոխանակ երկուքի կամ չորսի, որոնց օրինակները վերջը պիտի տեսնեմ:
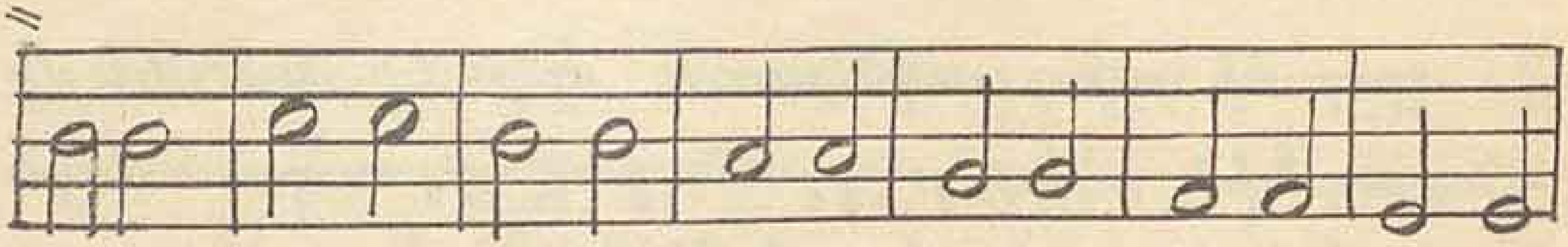
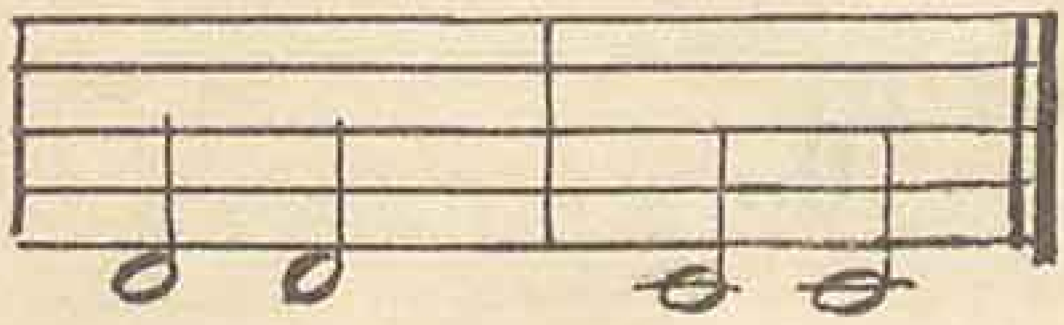

ԴԱՍ Գ.
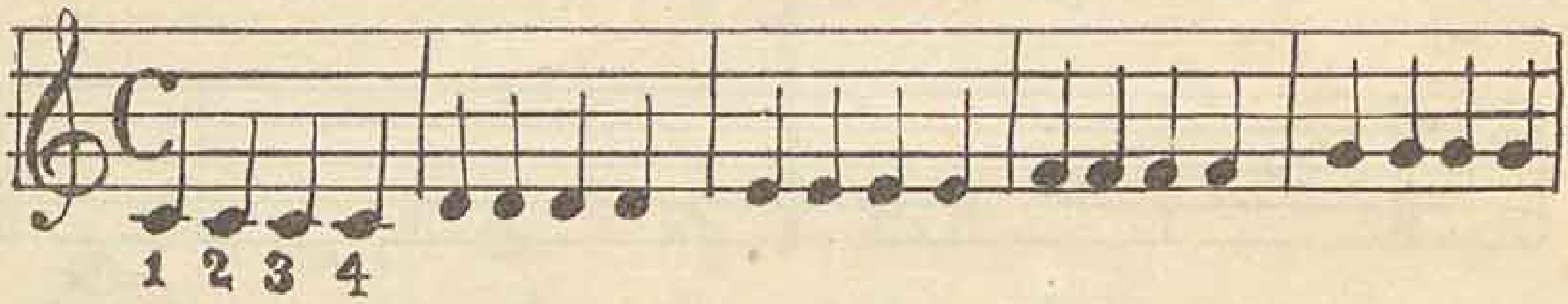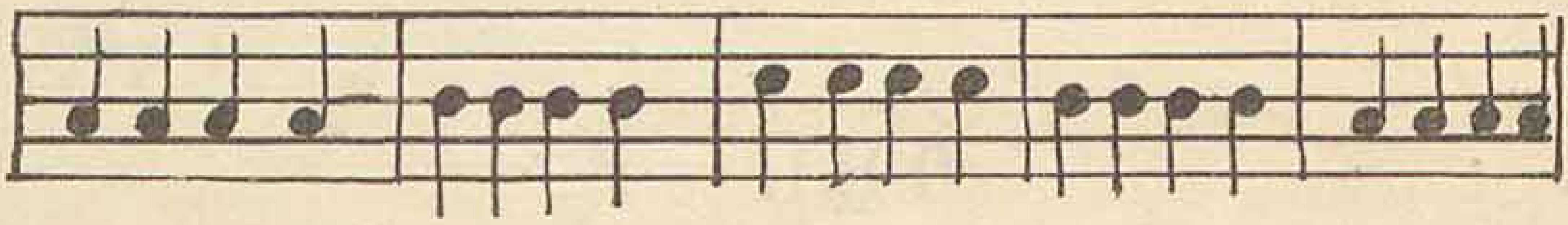
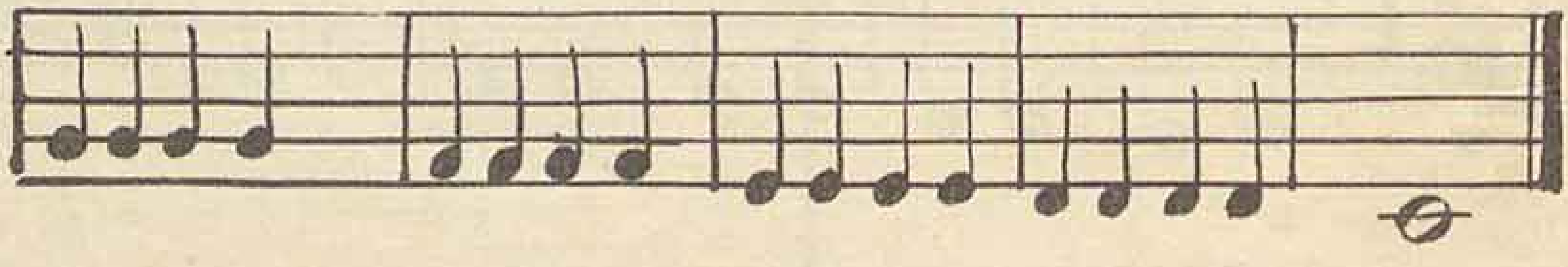

ԴԱՍ Դ.

Ութը կորը կ'արժէ 1 բոլոր
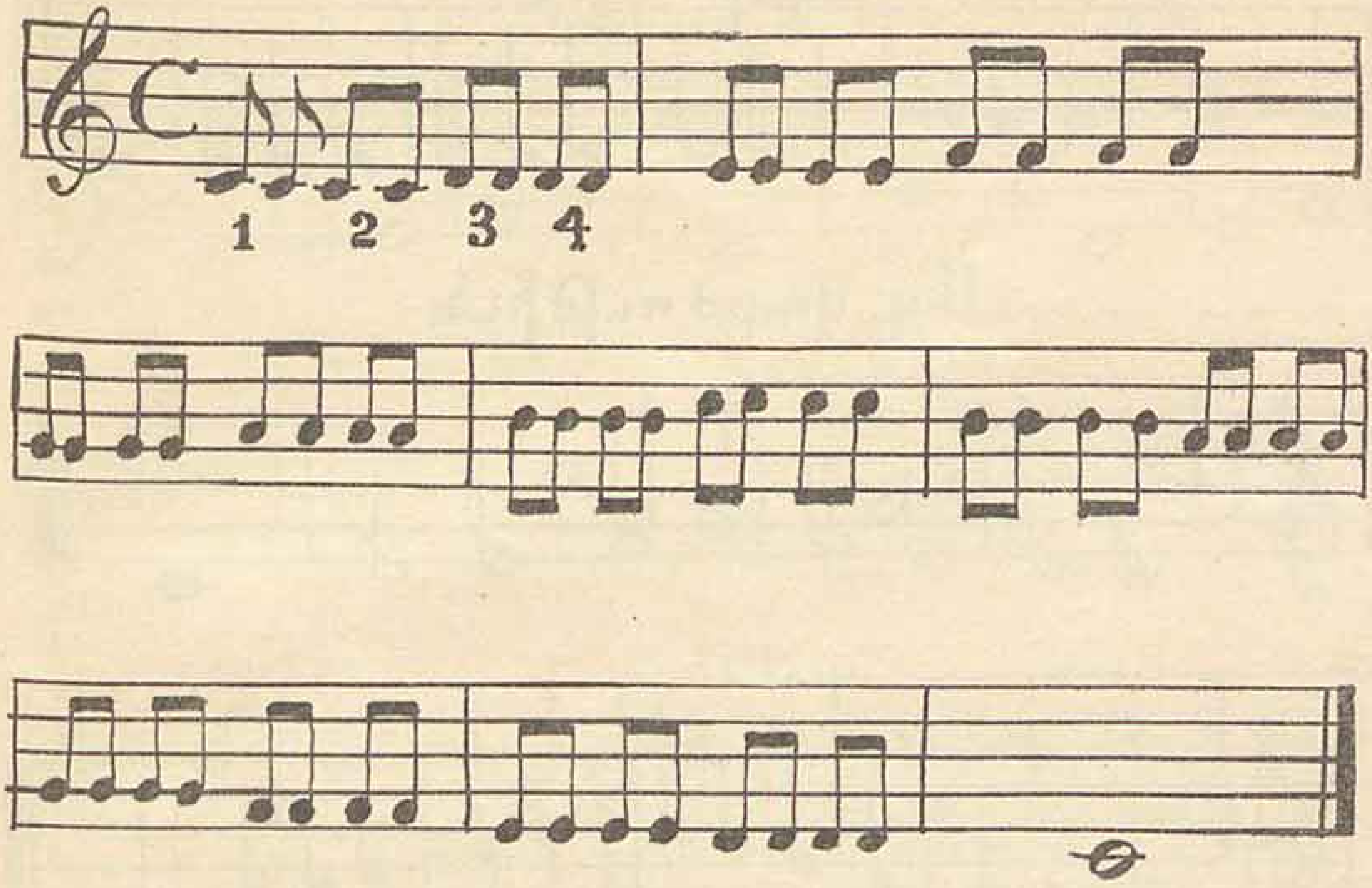
Ասոնց պէս կը գործադրուին նաև 16 կրկորը և 32 եռկորը։

ԴԱՍ Ե.
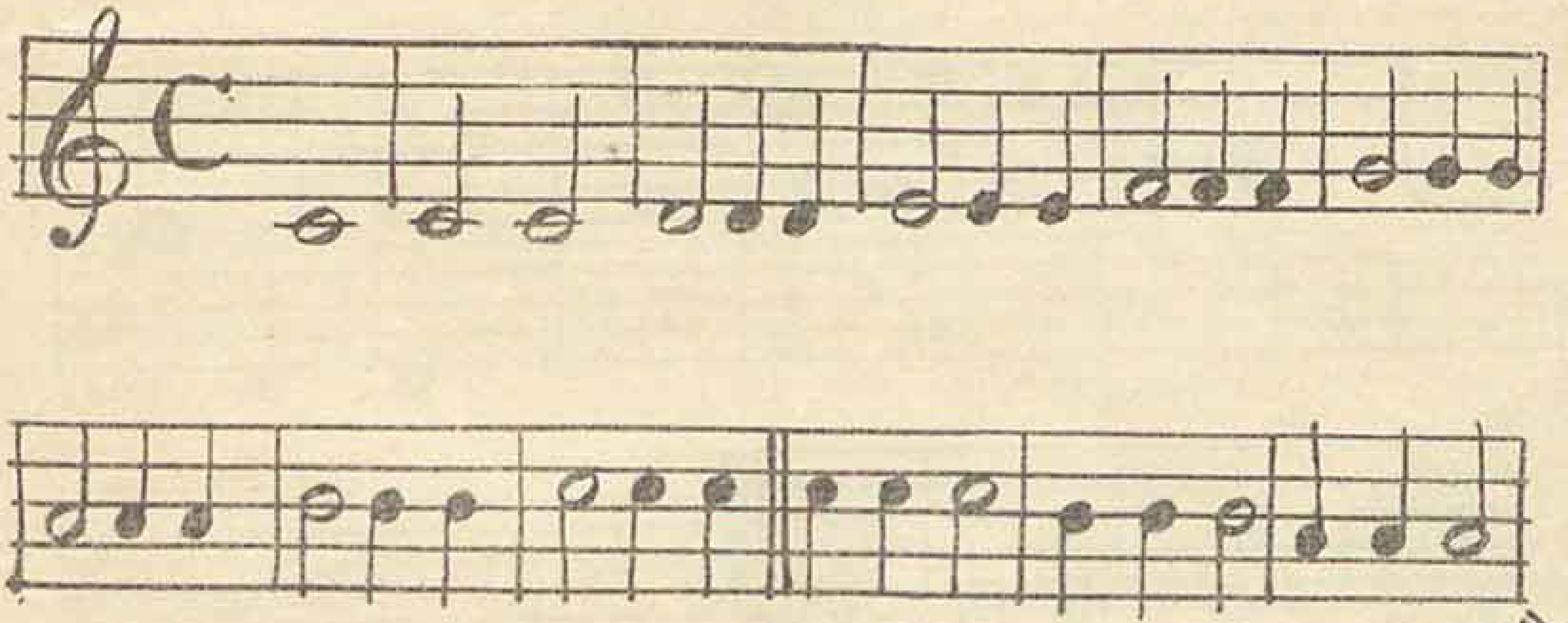
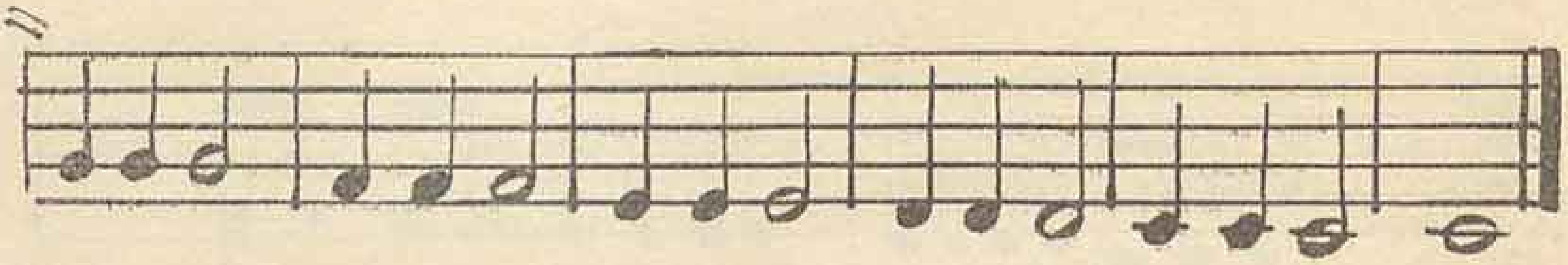

Այլ վարժութիւն
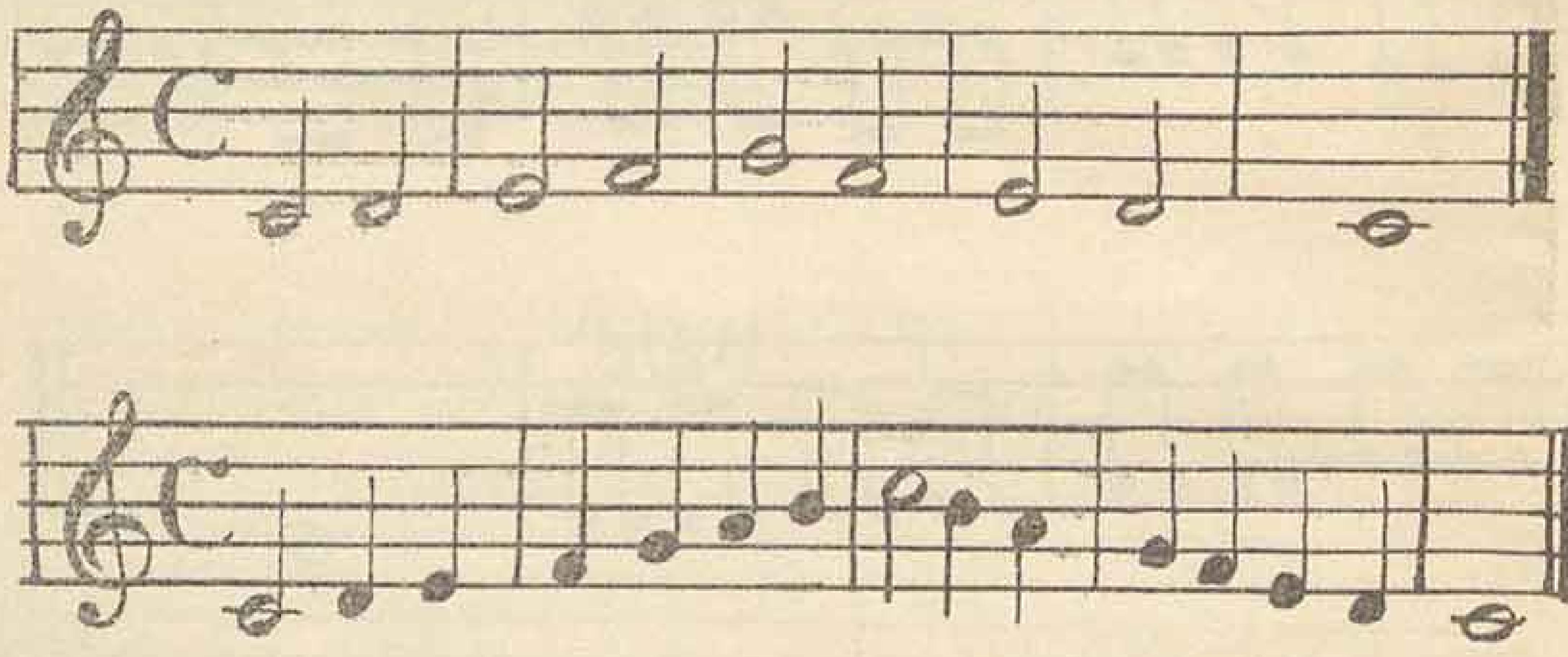
ԴԱՍ Գ.
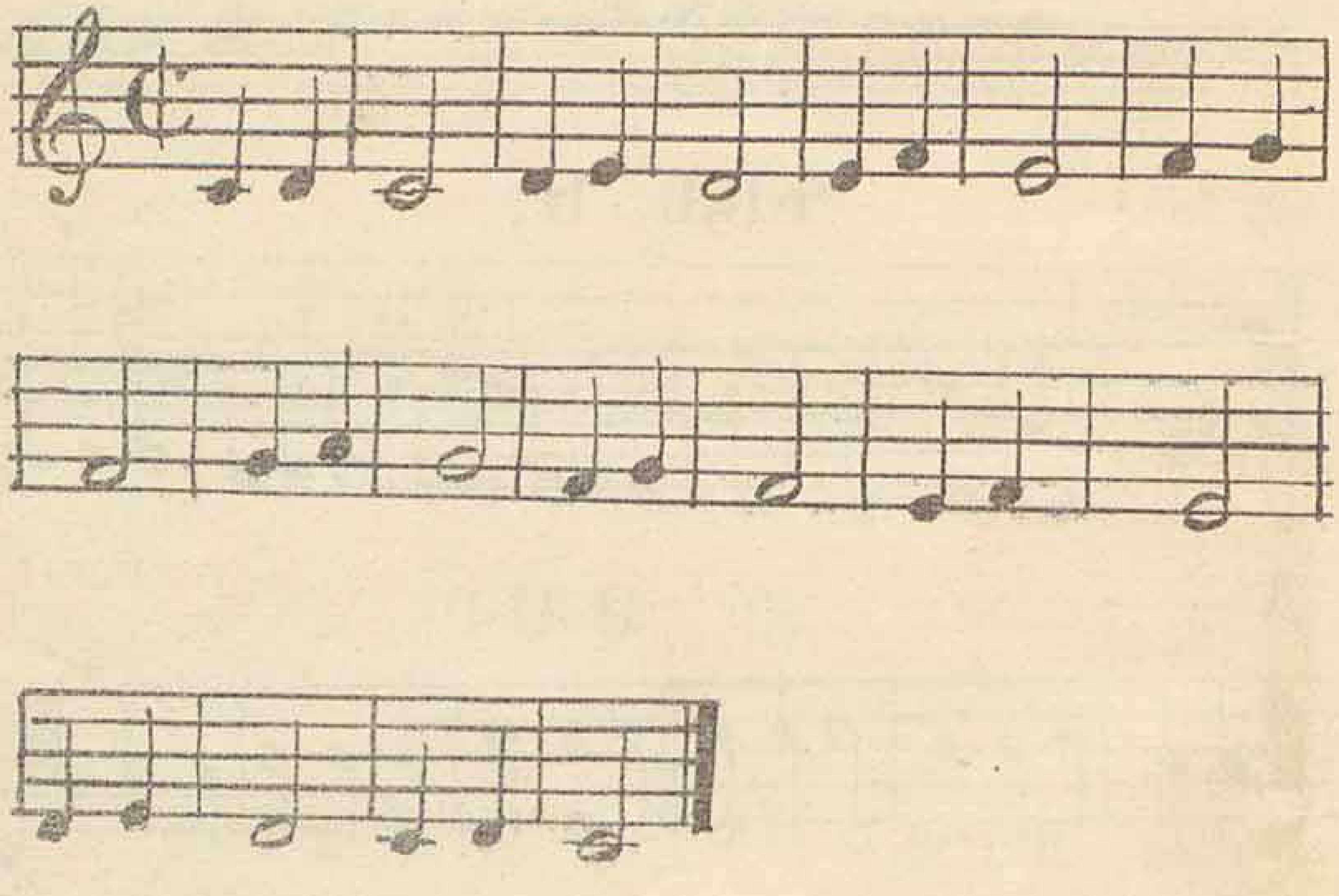
Այլ կերպ

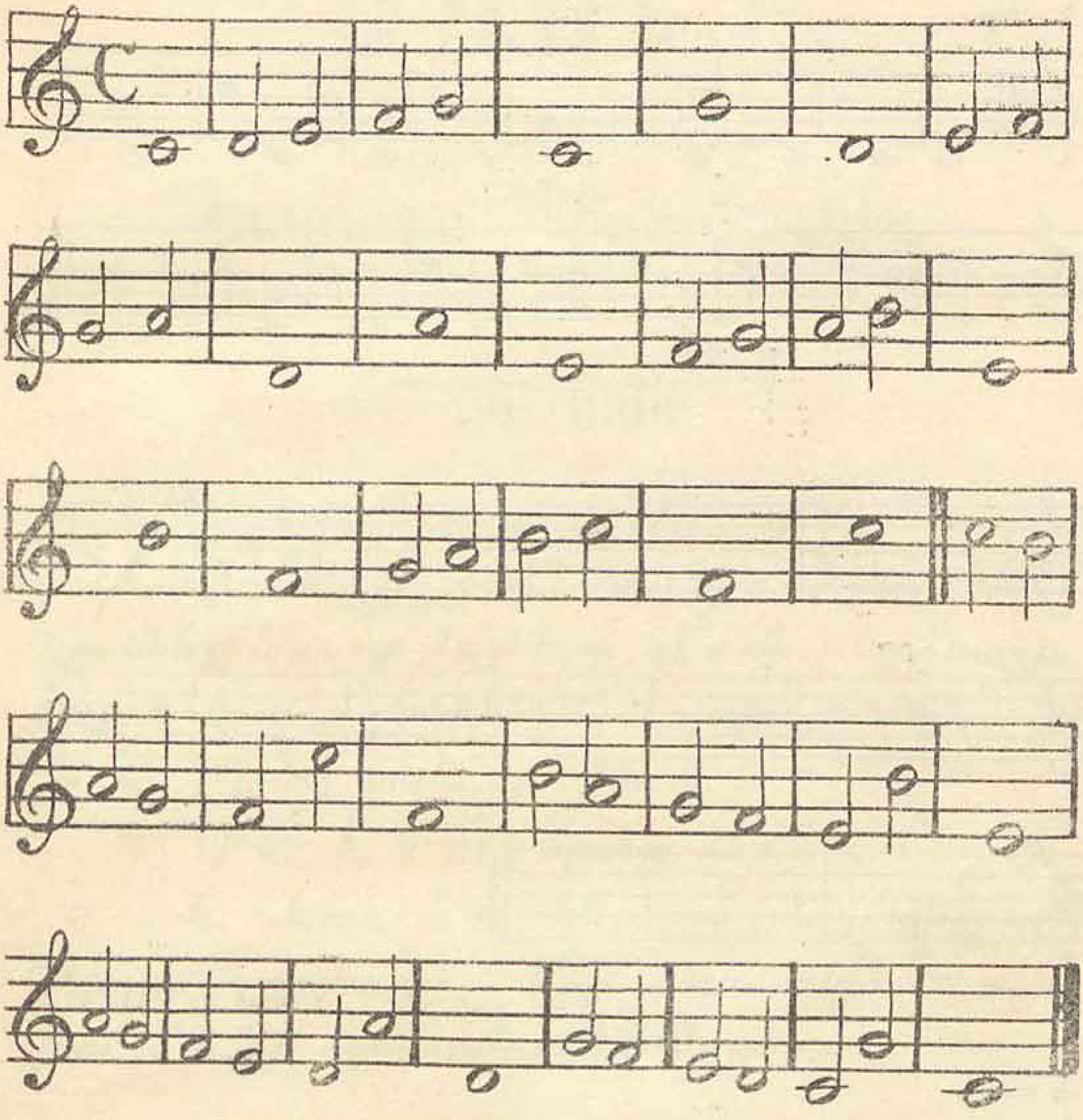

2293

ԴԱՍ Է.
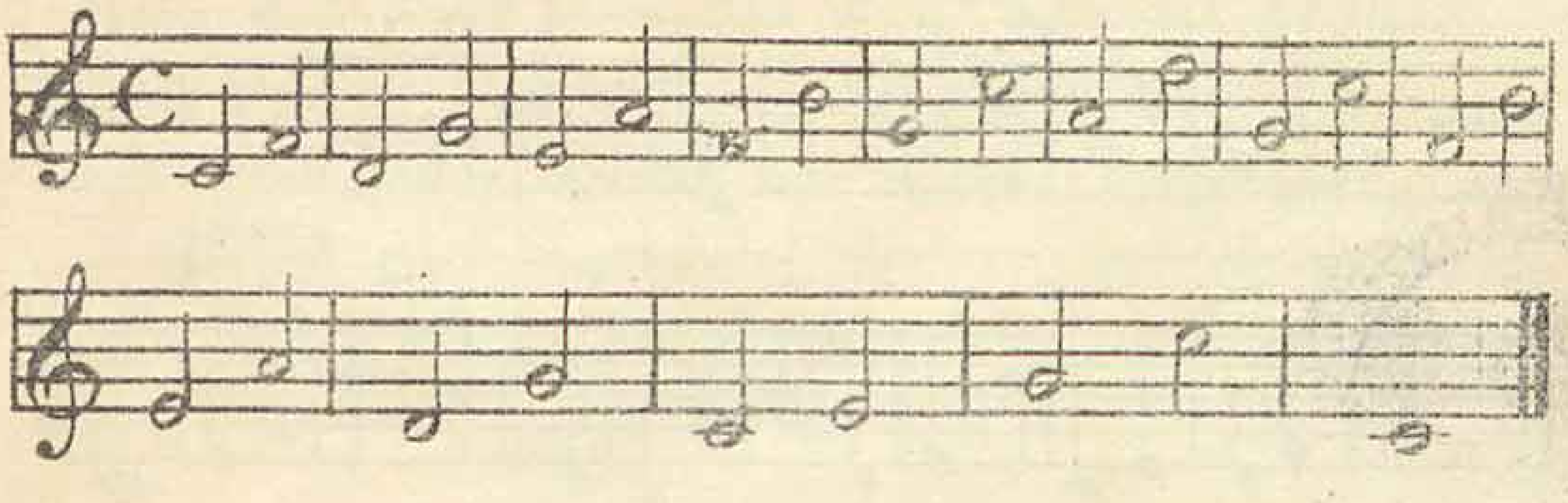
ԴԱՍ Ը.

Ծանր.
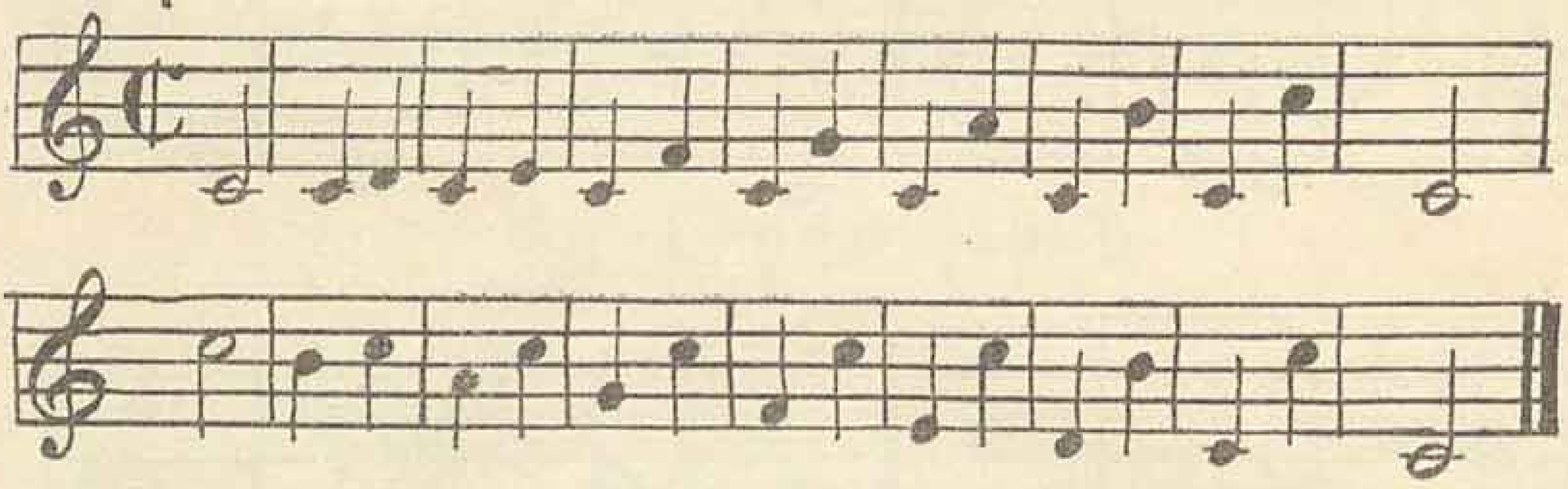
ԴԱՍ Թ.
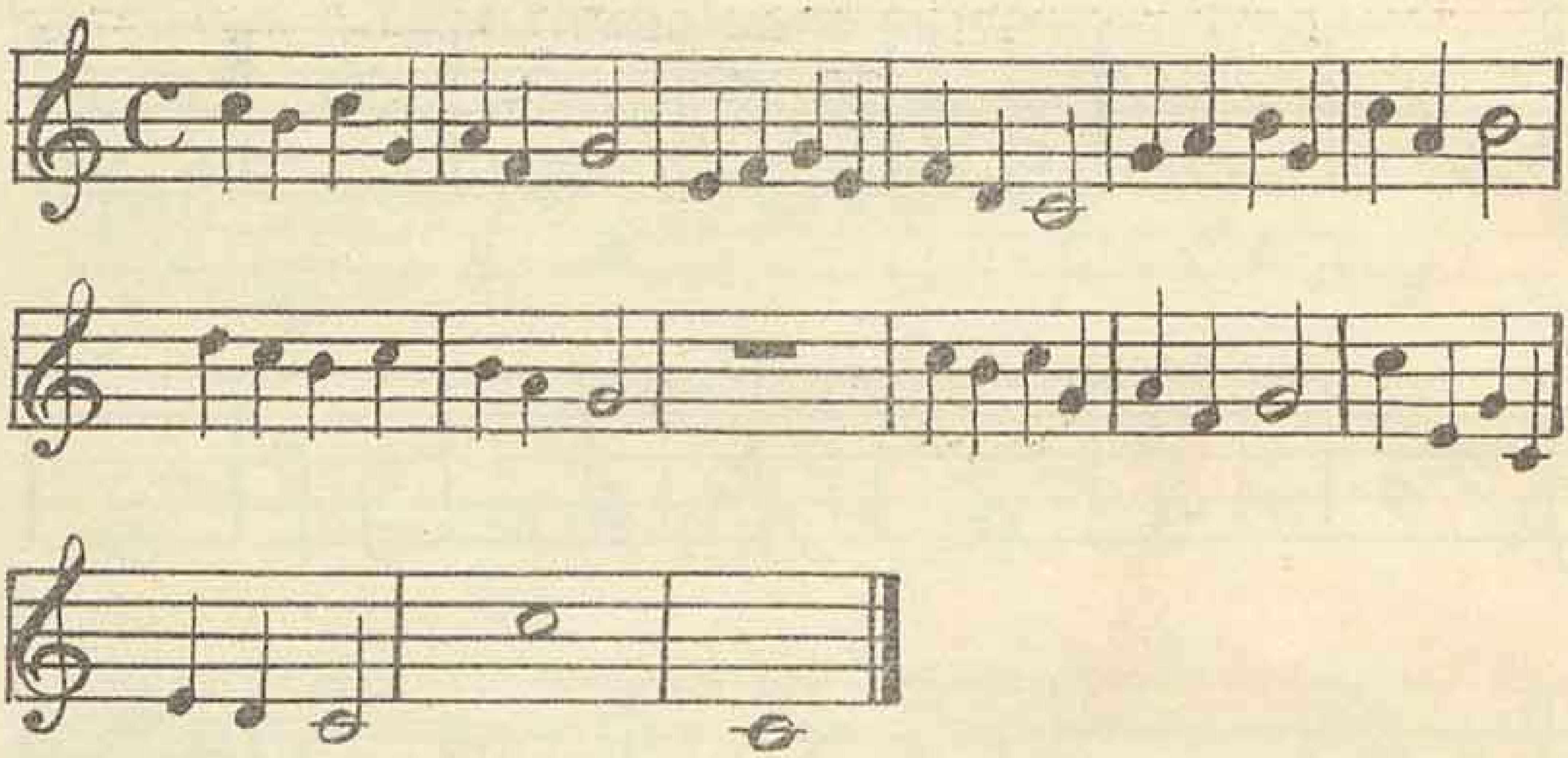
ԴԱՍ Ժ.

Ծանր
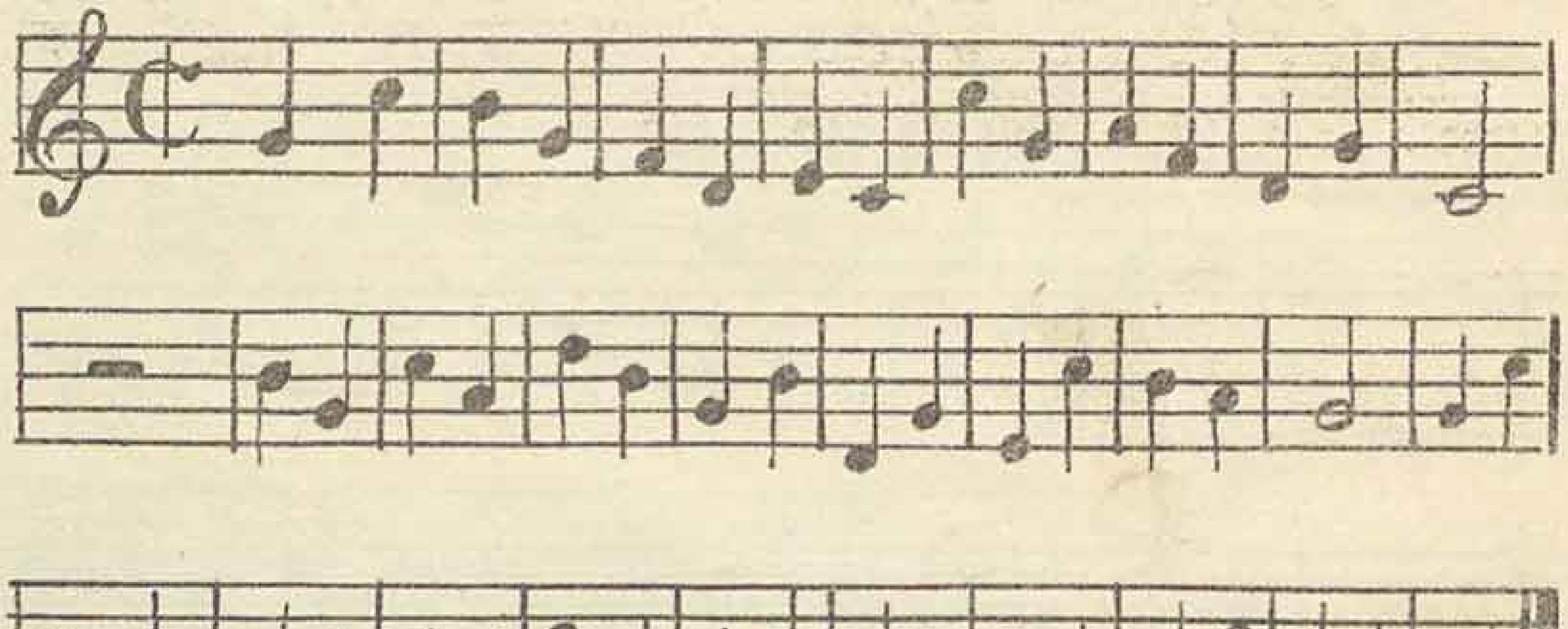
ՄԱՍՆ Բ.

Յաղագս կիսաձայնից

Հ. Կիսաձայն բառածները ինչ են.

Պ. Կիսաձայն բառածները երկու հատ նշաններ են, որ ձայները կէս մը բարձրացընելու կամ ցածցընելու կը ծառայեն:

Հ. Անոնց անունը ինչ է.

Պ. Դիեզ և Բեմոլ, որոնց ձեւն է այս ♯. ♭, և հետեւեալ կերպով ձայնանշաններին սկիզբը կը դրուին, երբ եղանակին փոփոխութիւնը պատահական* ըլլայ:

* Պատահական ըսինք, զանի չէ մինչեւ կիսաձայնից ազդեցութիւնը մի միայն մէկ գծաւորանէն միայն՝ նոյն չափին մէջ կ'անցնի. իսկ երկրորդ չափը եկած չափերուն մէջի ձայնանշաններուն վրայ ազդեցութիւն չունենար ասոնենալ, եթէ ու պէտք է զայն կրկնել.

Սովորական ընթացքով կանոնով դրուած չէ՝ դրուած կիսաձայնից նշանը նոյն երգին մէջ իւր դիրքին անցնող վրայ ու ազդեցութիւն ունի, թէ որ բեկար ♮ նշանով չէ փոփոխուած:

ՕՐԻՆԱԿ
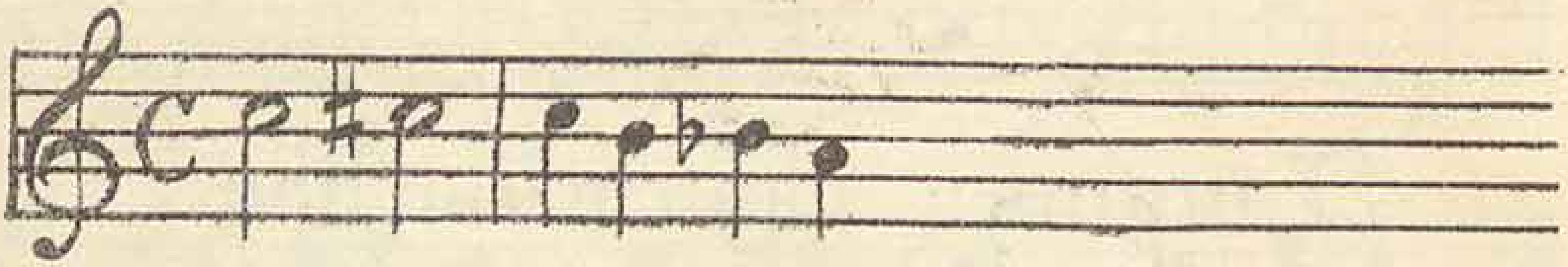
Իսկ ընդհանուր սովորութիւն է՝ առաջ և թող էջերներուն մէջ գտնուած կիսավէր և կիսավար նշանները դրած քով նշանակել այսպէս ,

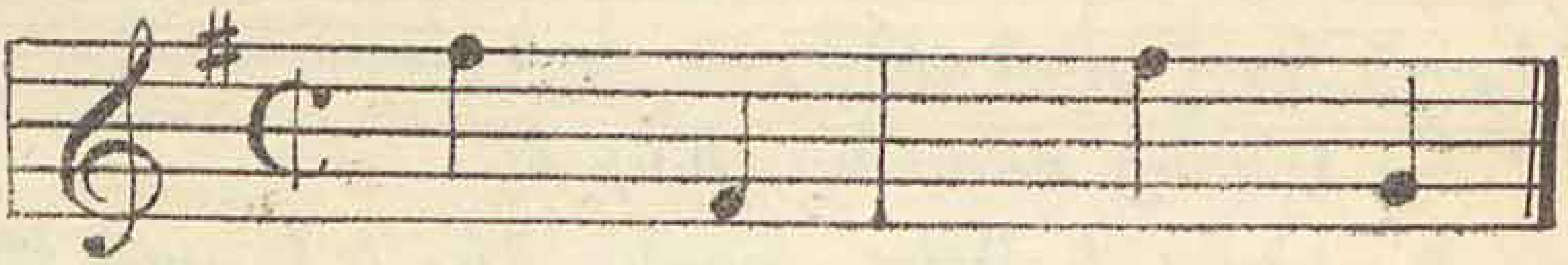

որն որ կը ցուցընէ թէ՝ նոյն էջերին մէջ գտնուած բոլոր ֆա ձայնանշանները կիսավէր պէտք է ըլլայ ։

Նմանապէս կիսավարը այսպէս գրուած

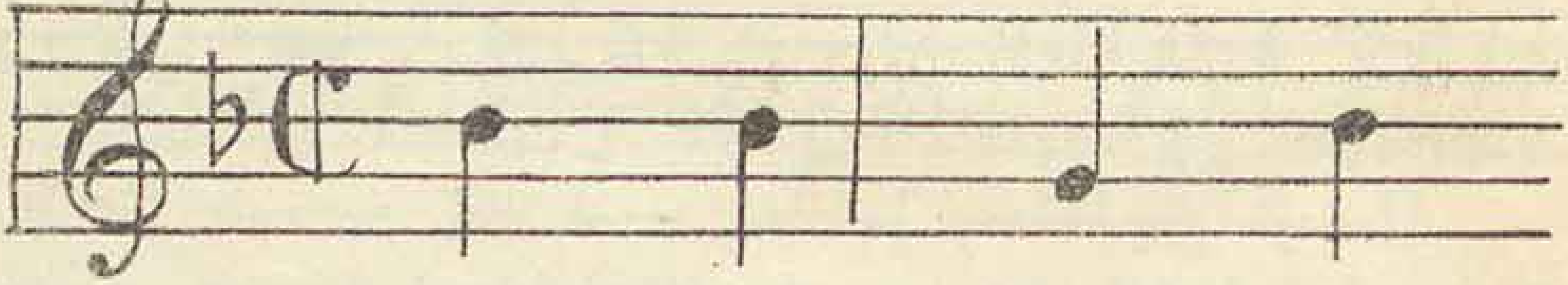

կը ցուցընէ թէ՝ նոյն էջերին մէջ գտնուած բոլոր ալ ձայնանիշանները · կիսաձայն պէտք է ըլլայ :

Այս ոճով կը գործադրուին նաև միւս կիսաձայները :

Հ. Կիսաձէներով և կիսաձայներով փոփոխուած ձայն մը նորէ՞ն իր բնական դիրքը դնելու համար ի՞նչ պէտք է ընել .

Պ. Այդ նշաններով փոփոխուած ձայն մը եթէ ուզենք նորէն իր առջի բնական դիրքը դնել, հարկ է այն ատեն այս ♮ բնիկ ըսուած նշանը գործածել, որն որ կիսաձէնի և կիսաձայն նշաններուն զօրութիւնը ջնջելով՝ բնական ձայներնին կու տայ անոնց :

ՕՐԻՆԱԿ
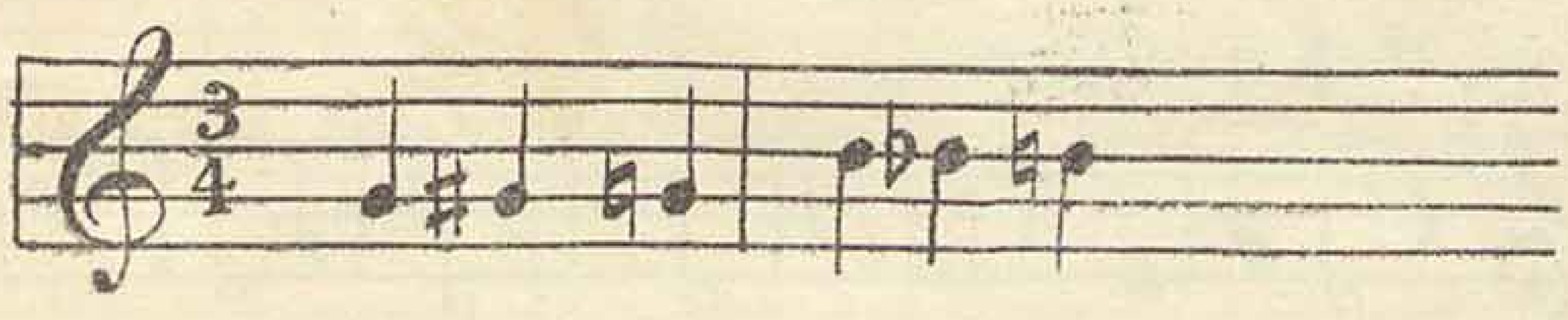
Կիսաձէներուն ընդհանուր կարգը .
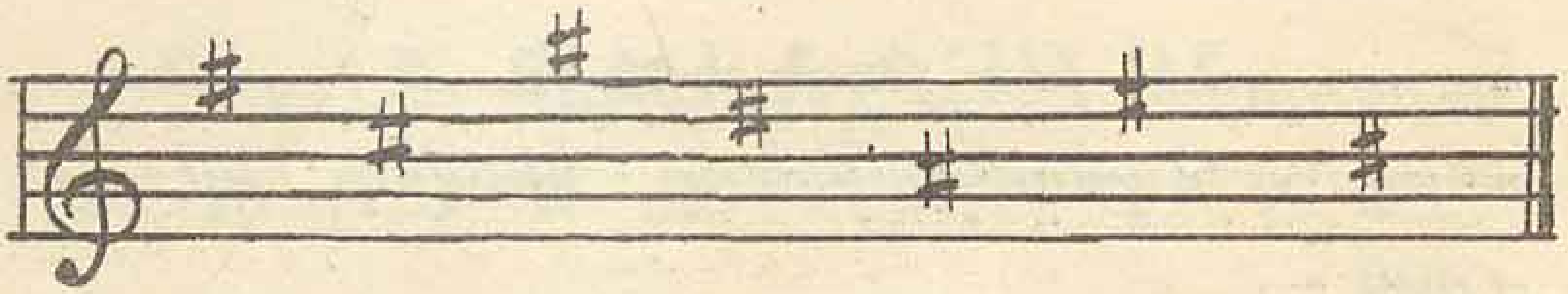
ֆա տօ սօլ րէ լա մի սի

Կիսավարներուն ընդհանուր կարգը.
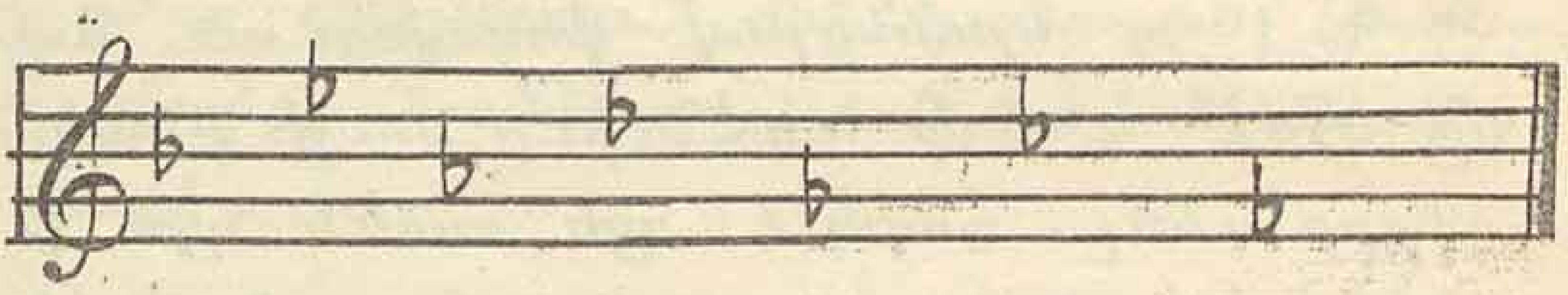
սի մի լա րէ սօլ տօ ֆա

Նմանապէս բնիկ նշանը վերջիններուն համեմատ է.

ԴԱՍ Ա.

վարժութ՟ ֆա կիսվերով
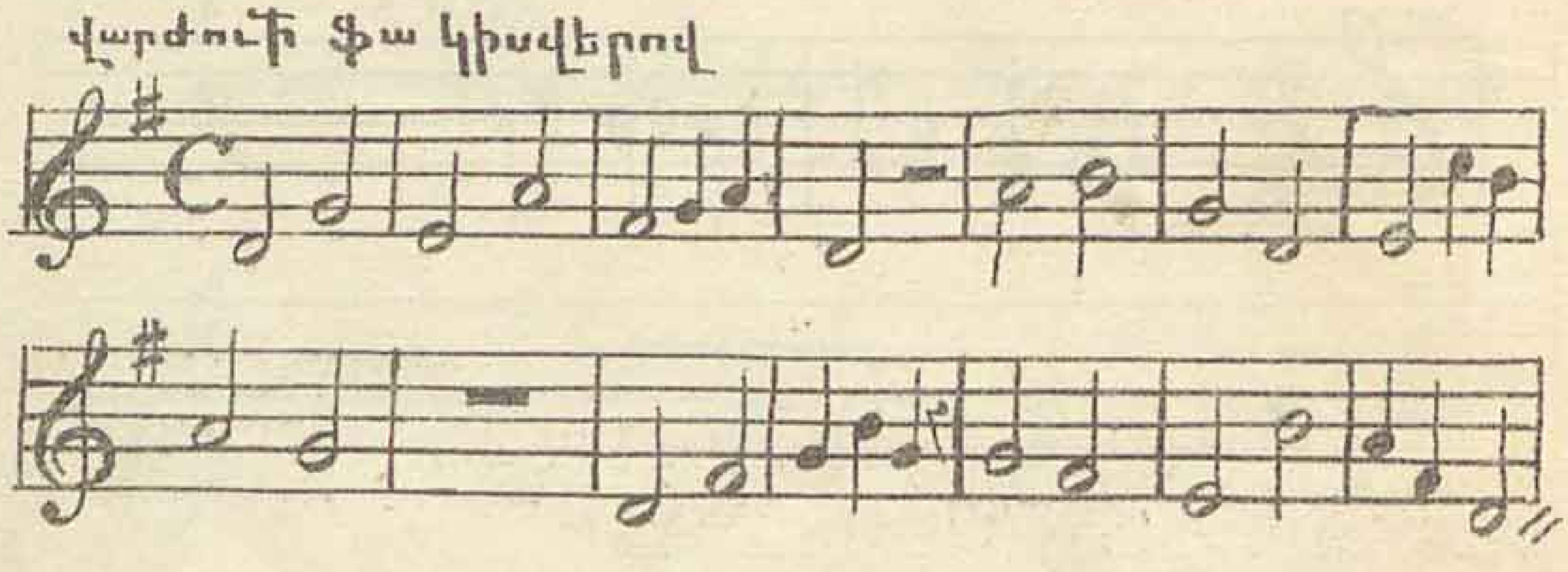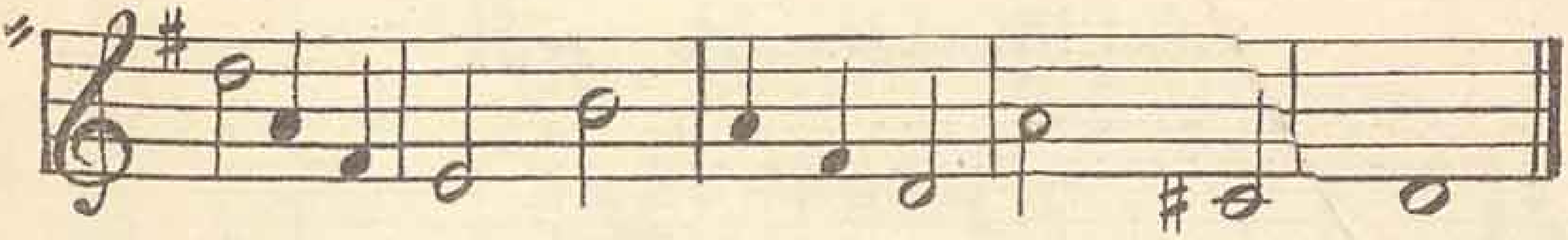
ԴԱՍ Բ.
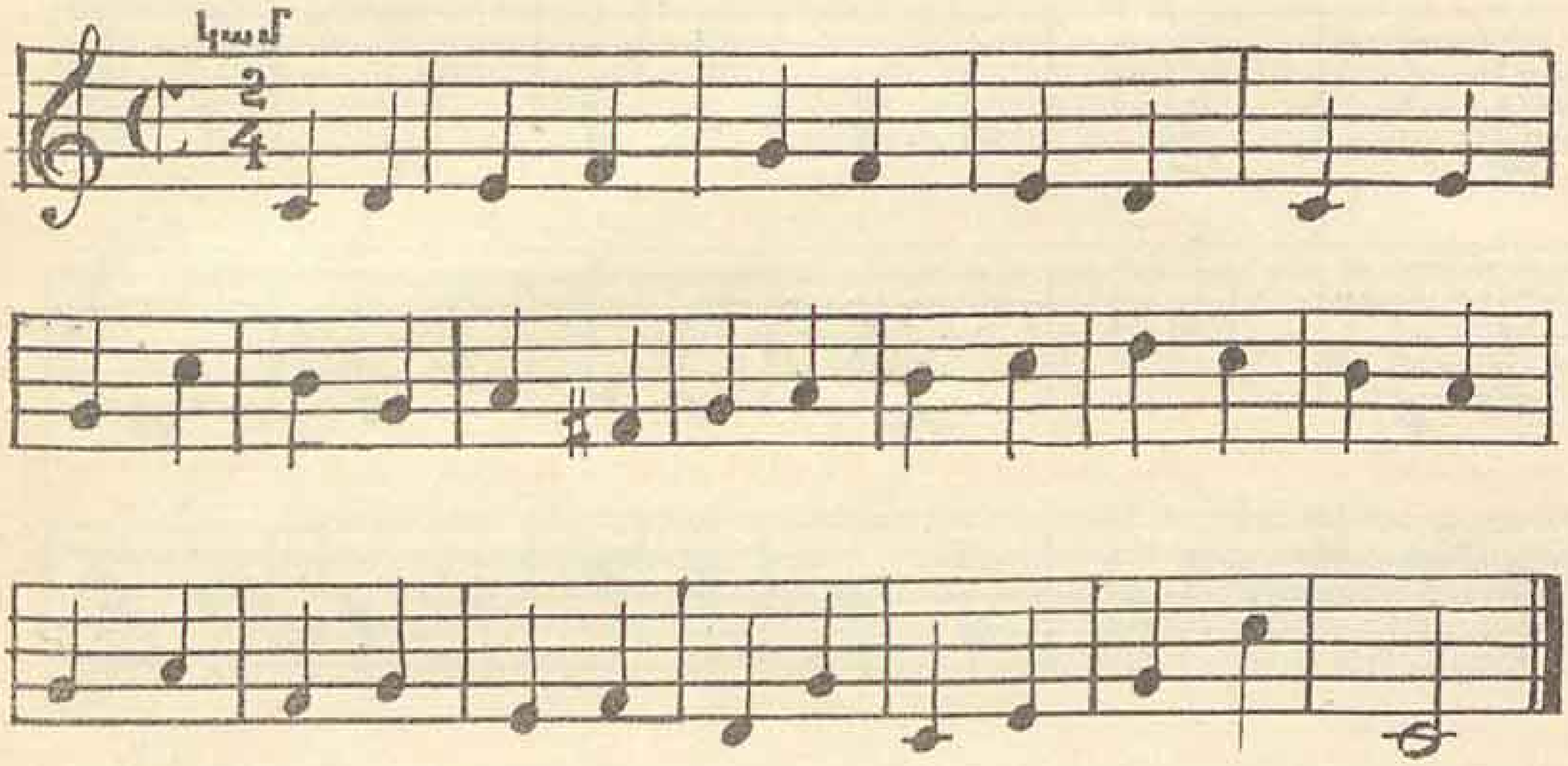
ԴԱՍ Գ.

Ծանր. կիսվերով և կիսվարով.

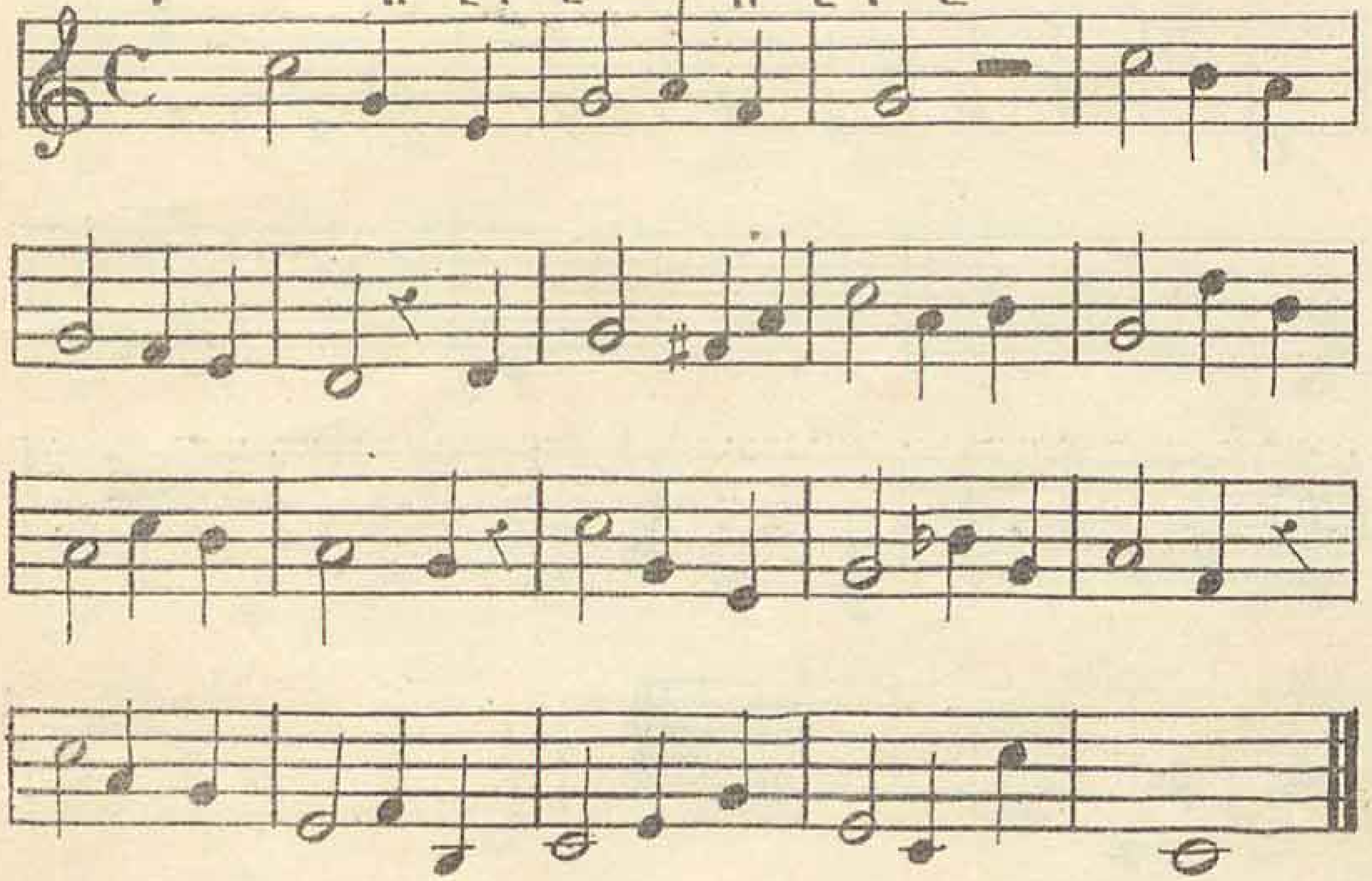

ԴԱՍ Դ.

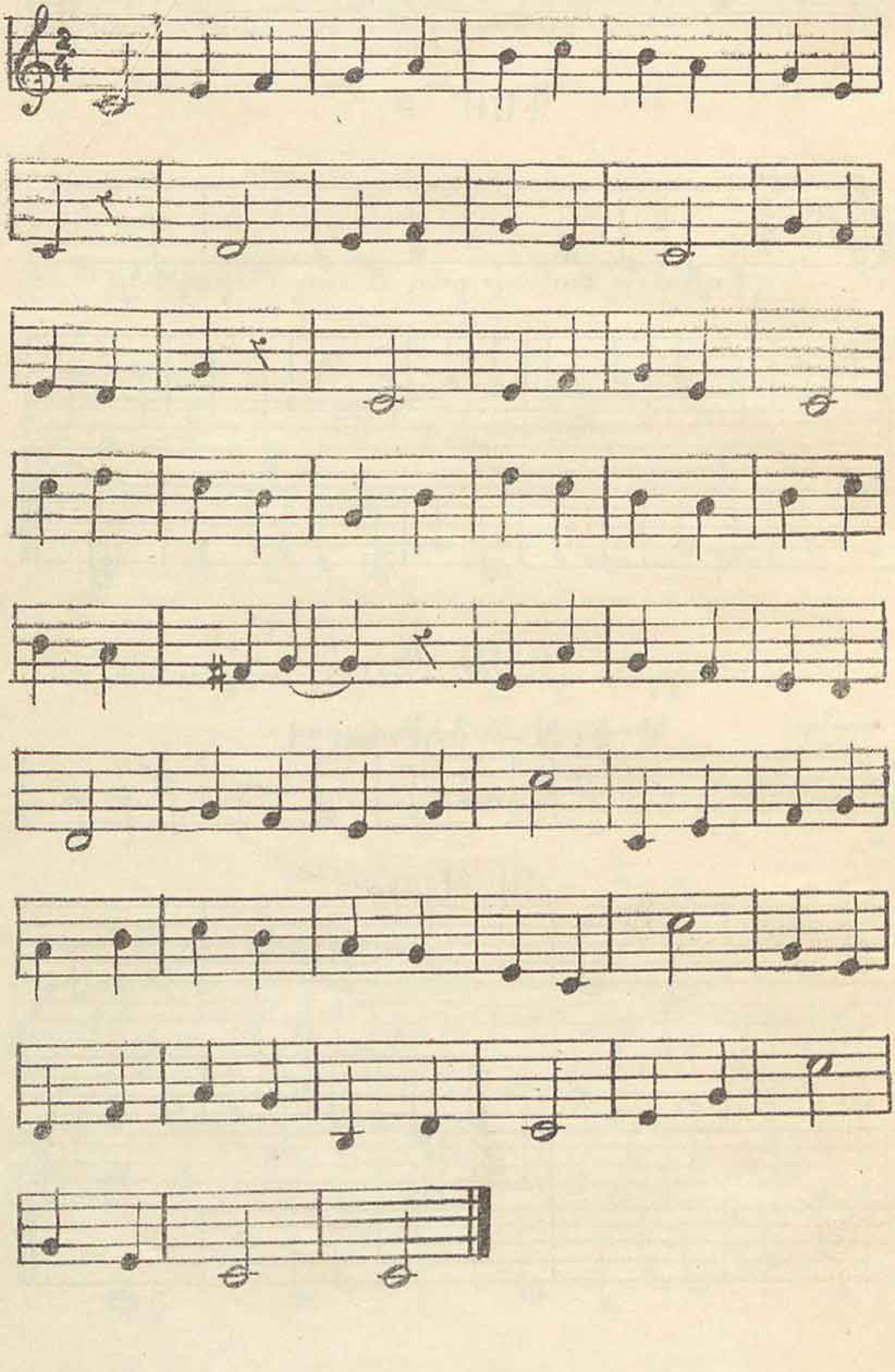

Այլ վարժութիւն

կիսվերովք․
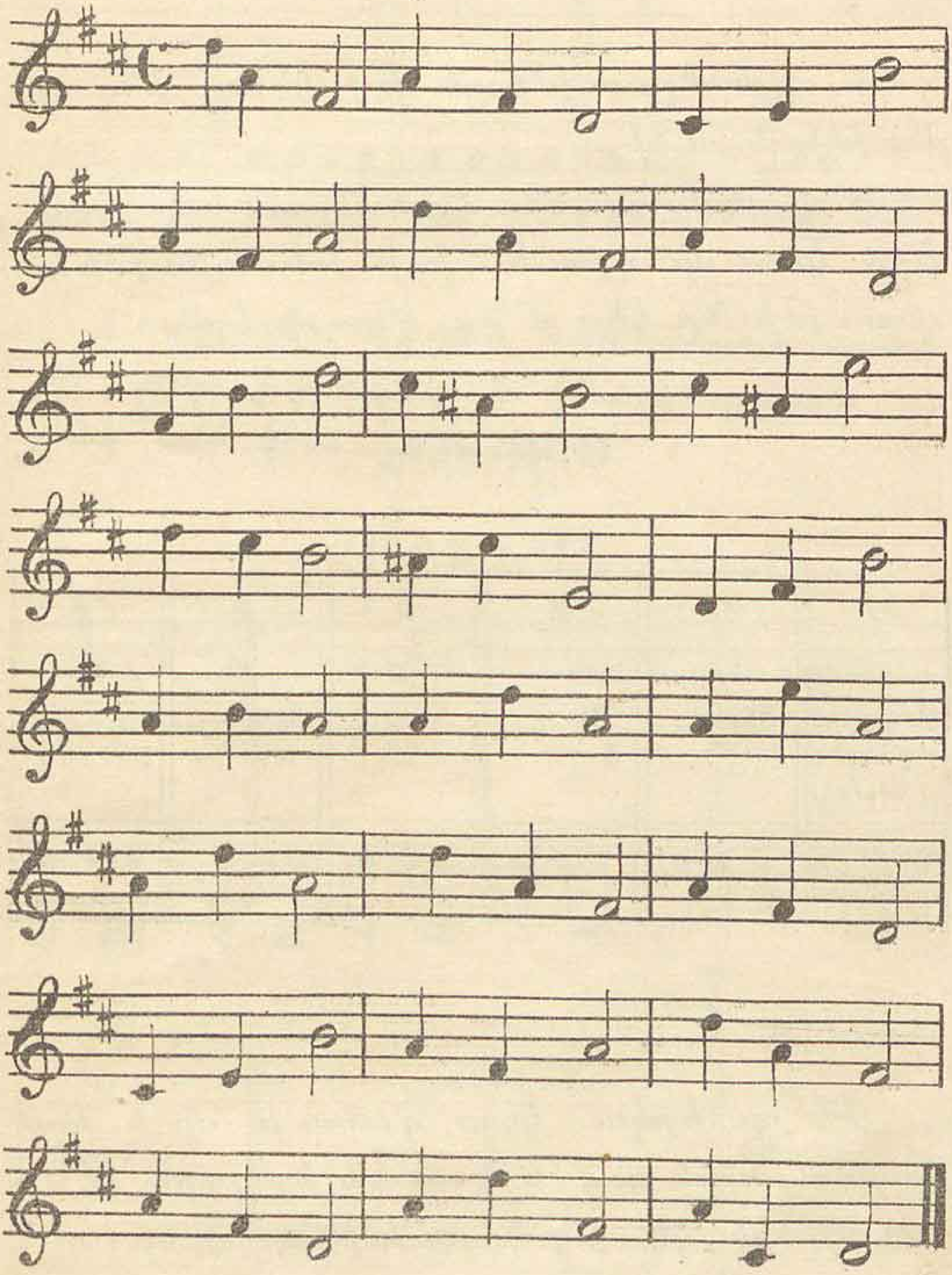
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿԷՏԵՐՈՒՆ ԳՐԱՑՕՔ

ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԷՍ

Հ. Երաժշտութեան մէջ կէտը ինչ զօրութիւն ունի.

Պ. Երաժշտական ձայնանշանի մը քով երբ կէտ մը դրուի, իր տեւողութեան զօրութիւնը կէս մ'ալ կ'առաւելու ։

ՕՐԻՆԱԿ
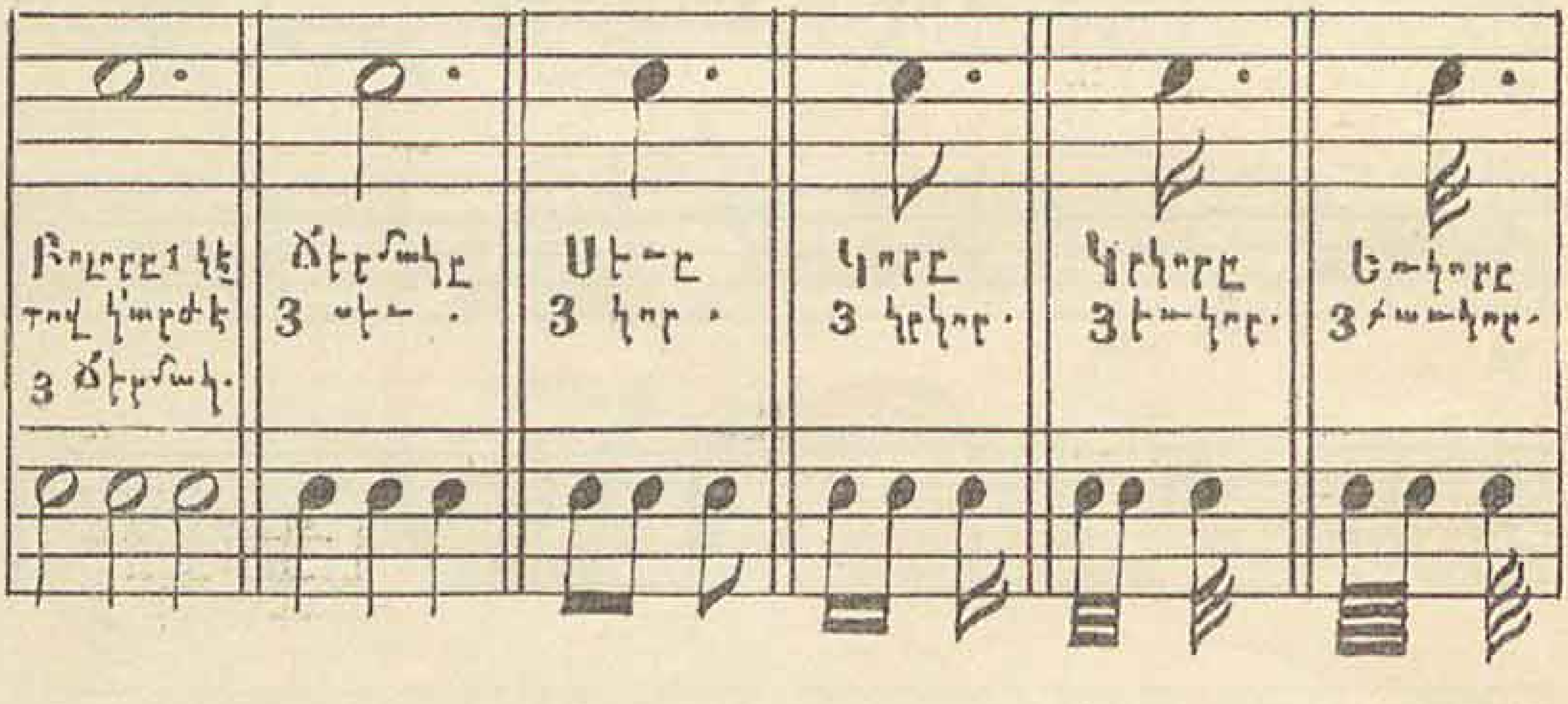
Թէ որ երկու կէտ գտնուի մի և նոյն ձայնանշանին քով, այն ատեն երկրորդ կէտը առաջինին կէս արժողութիւնը ունի ։

ՕՐԻՆԱԿ
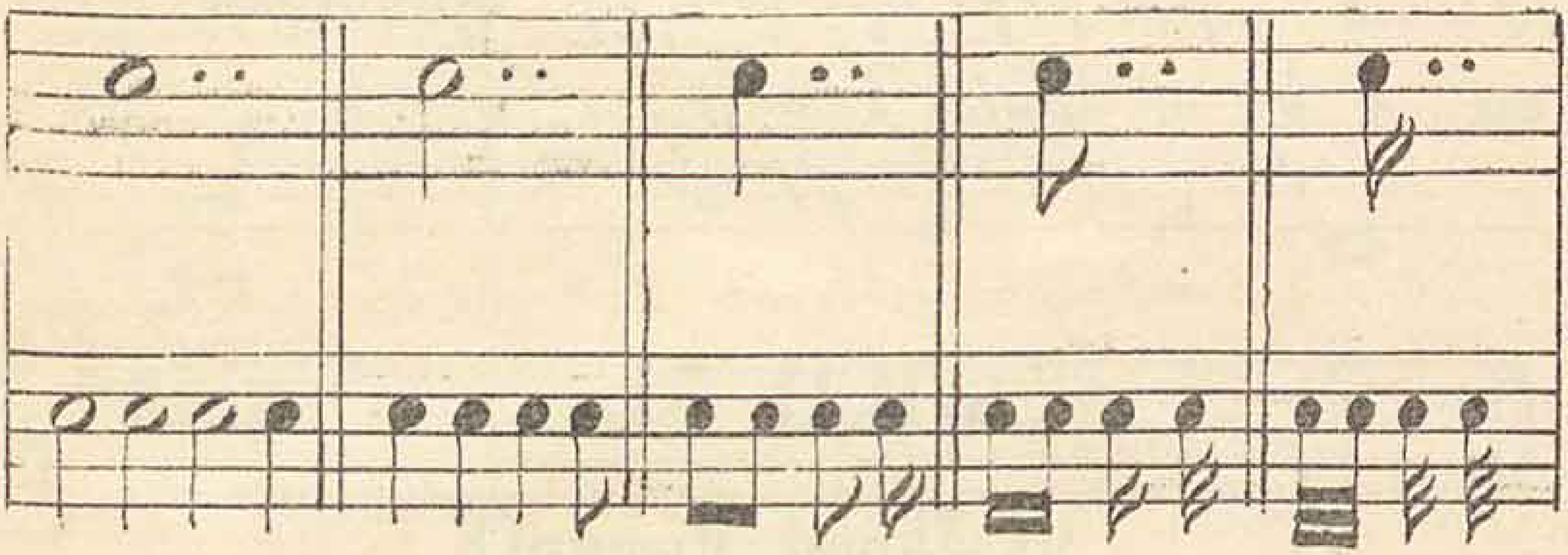
Նոյնպէս կ՚ըլլան նաև ձայնահատները, բաց 'ի դադար և կէս դադարէն, որոնց քով կէտ չդրուիր.

ՕՐԻՆԱԿ
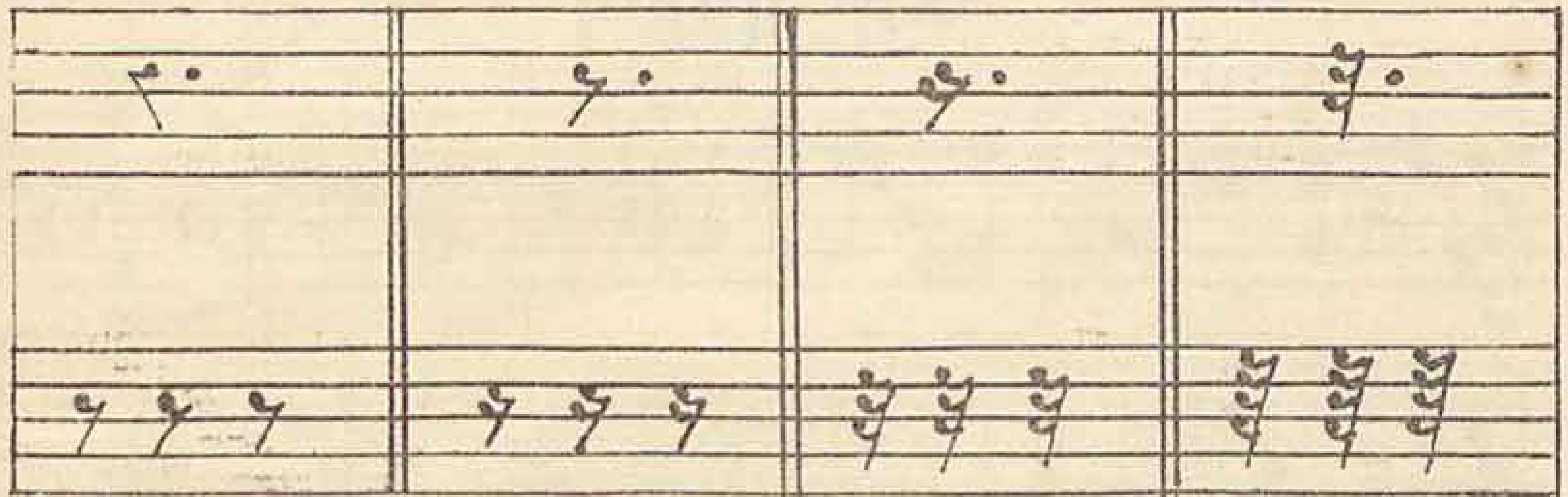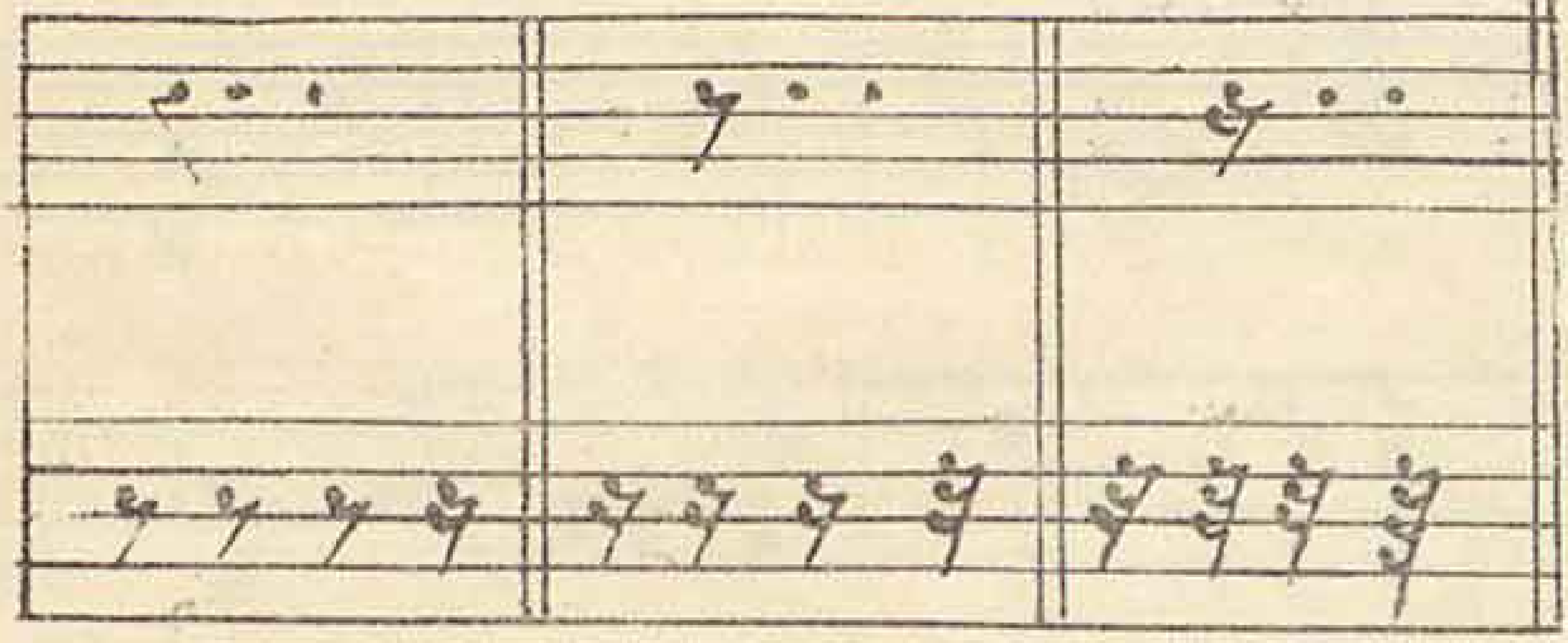
ՕՐԻՆԱԿ

Զոյգ

կէտերով.

ընդ հակառակն կէտ մը երբ ձայնանը-շաններուն վրայ դրուած ըլլայ, իր տեւողու-թեան զօրութիւնը կէս մը կորսնցնէ այս-պէս ♩̇ ♪̇ որ բաւել է ♪ ♬ ։

ԴԱՍ Ե.

Կէտերով վարժութի
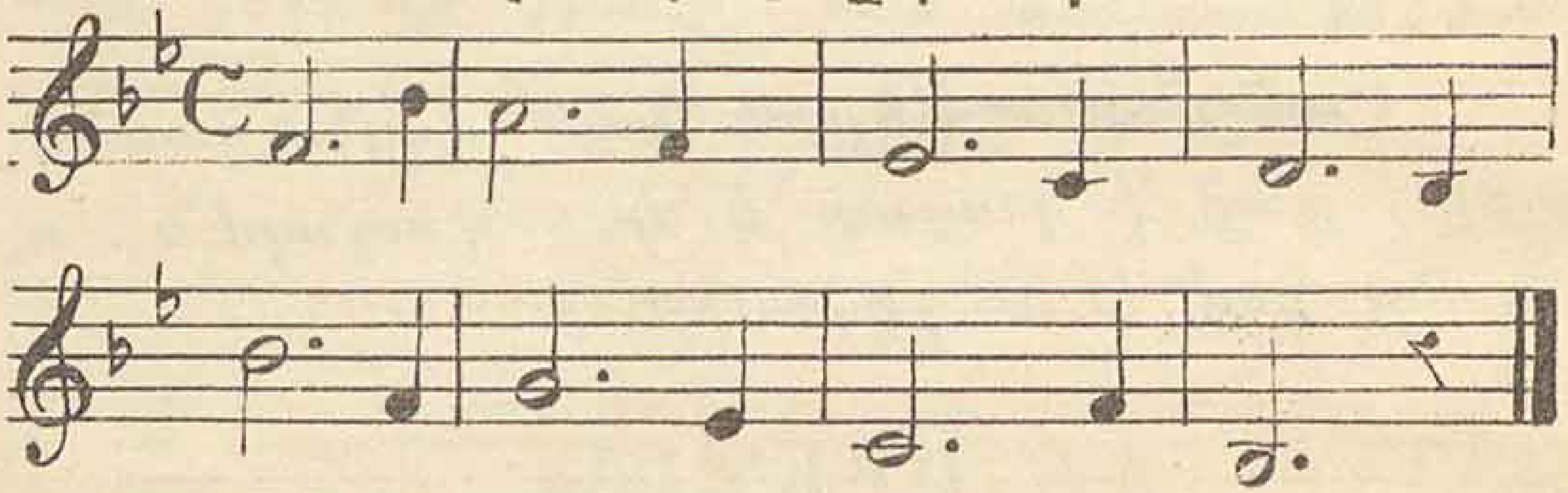
Այլ կերպ

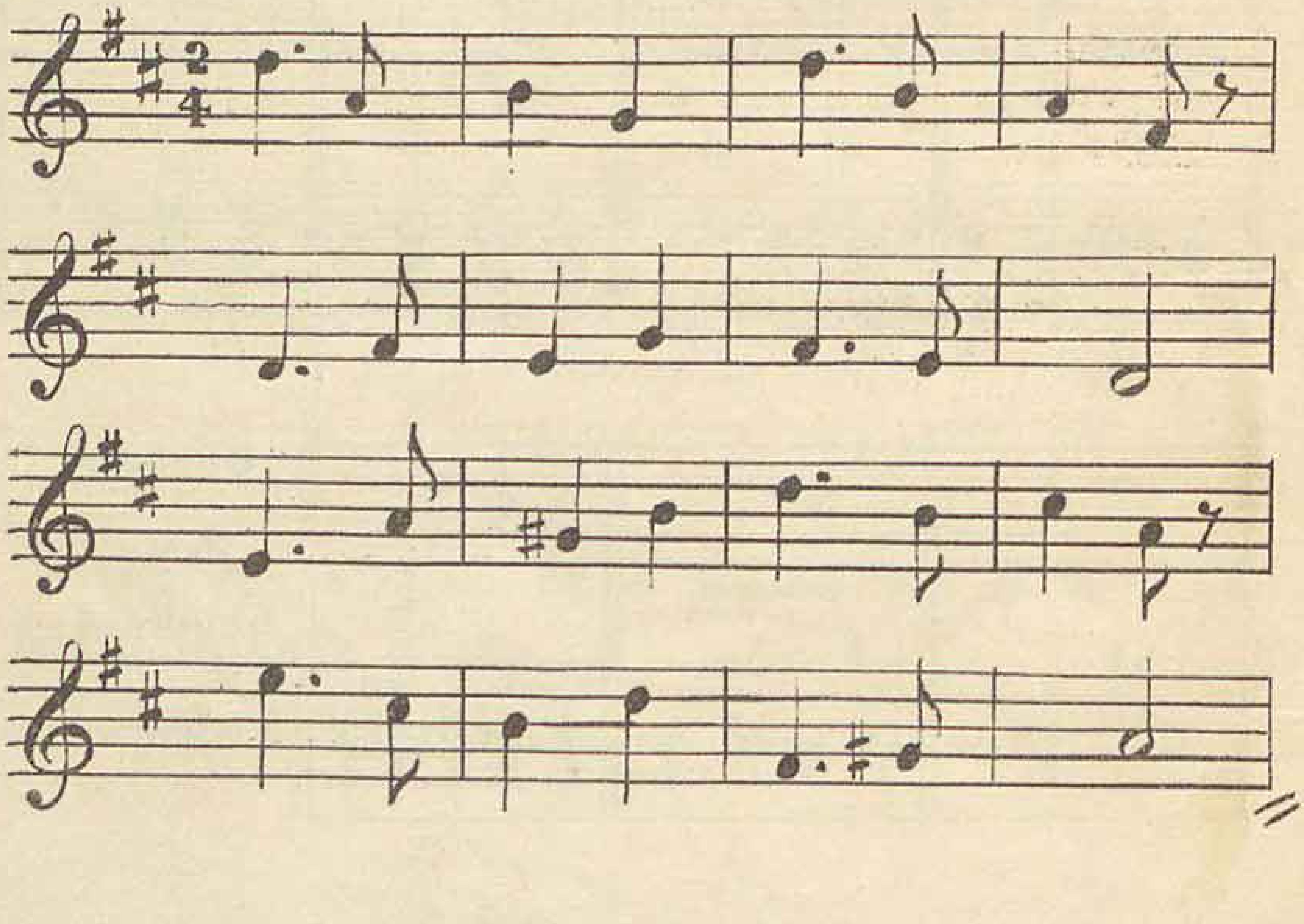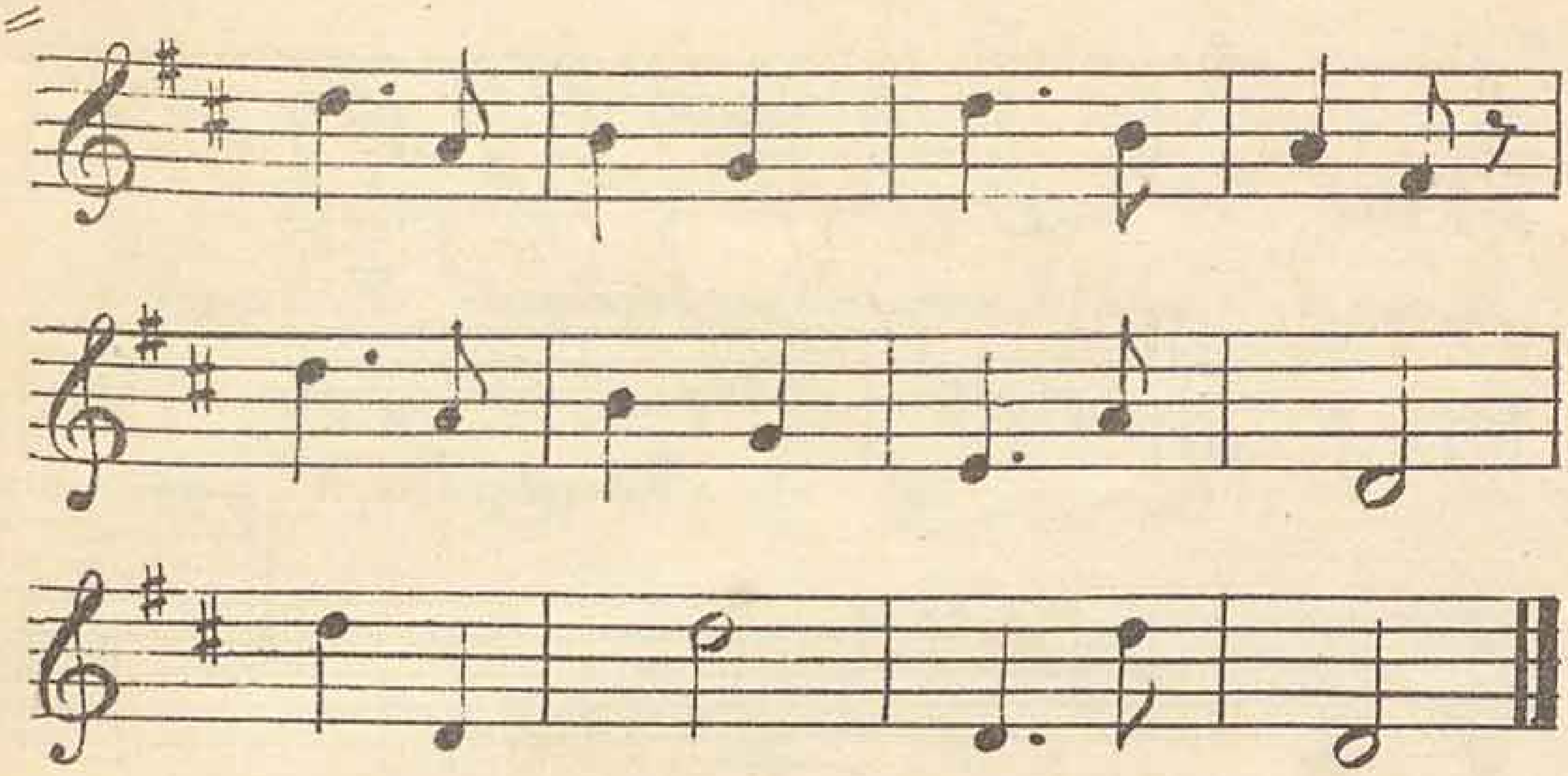

ԴԱՍ Գ.

վարժում կէտով և ձայնահատով.

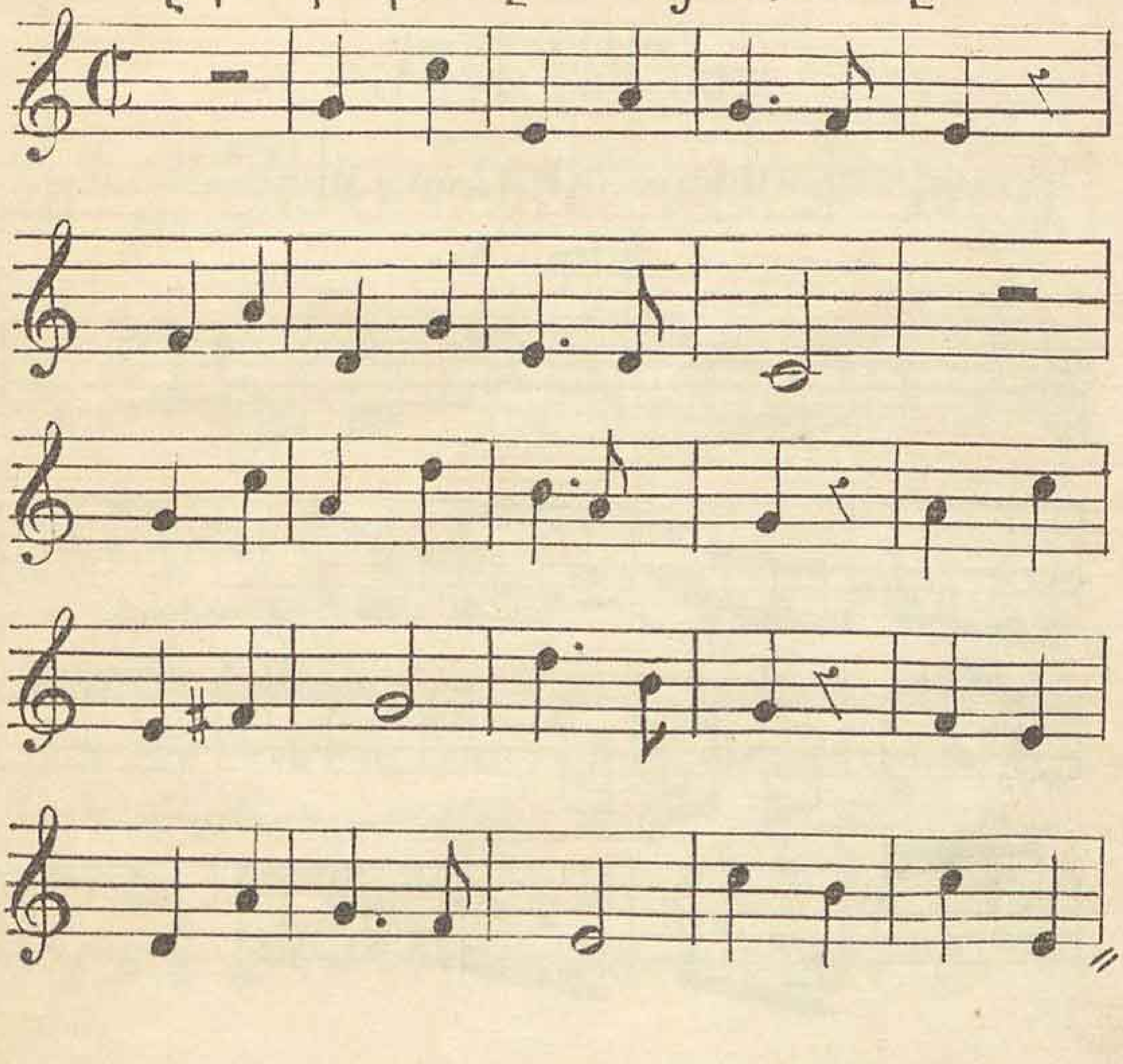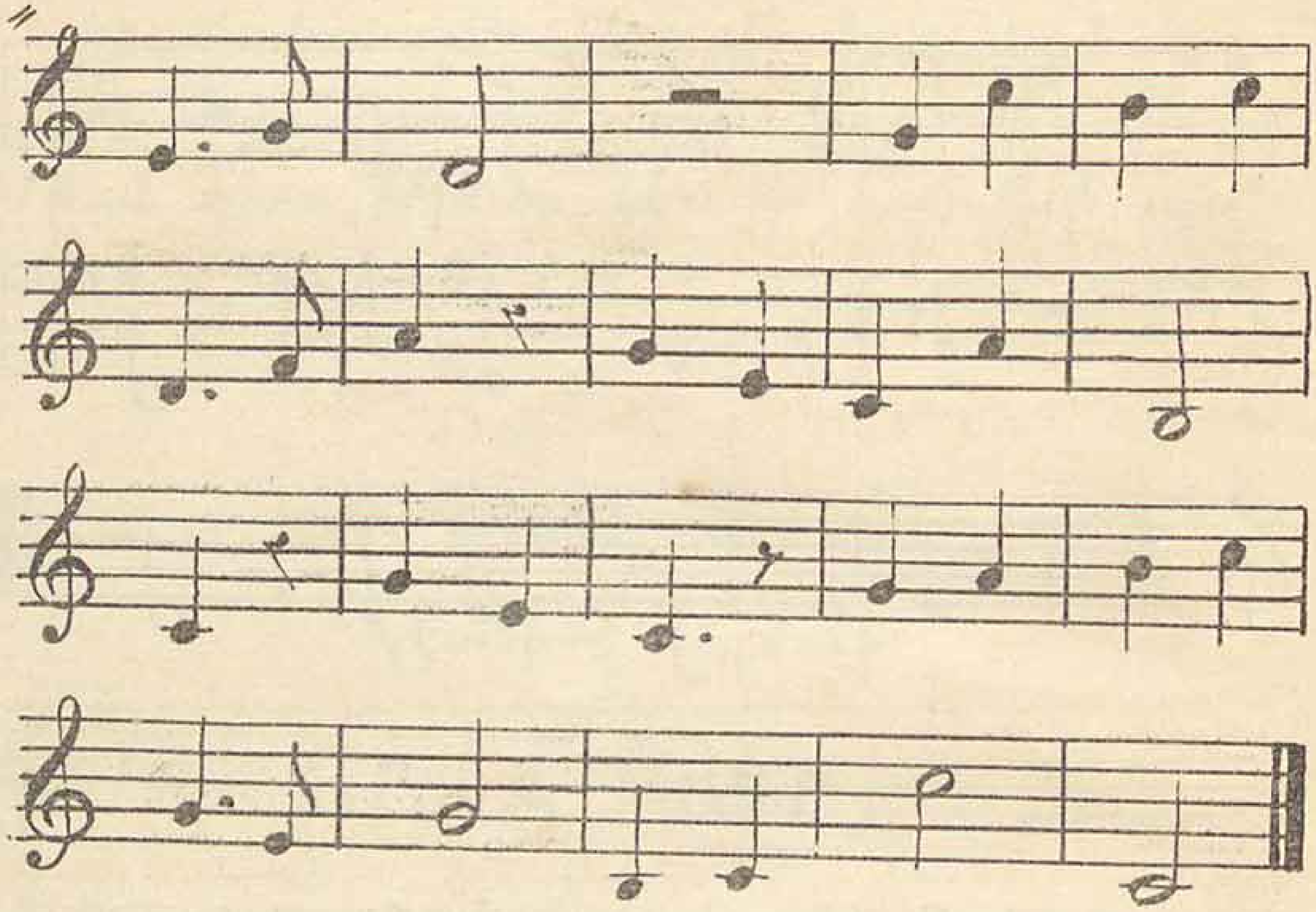

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Կէտով նշանակուած (կոր) ձայնանշաններուն.
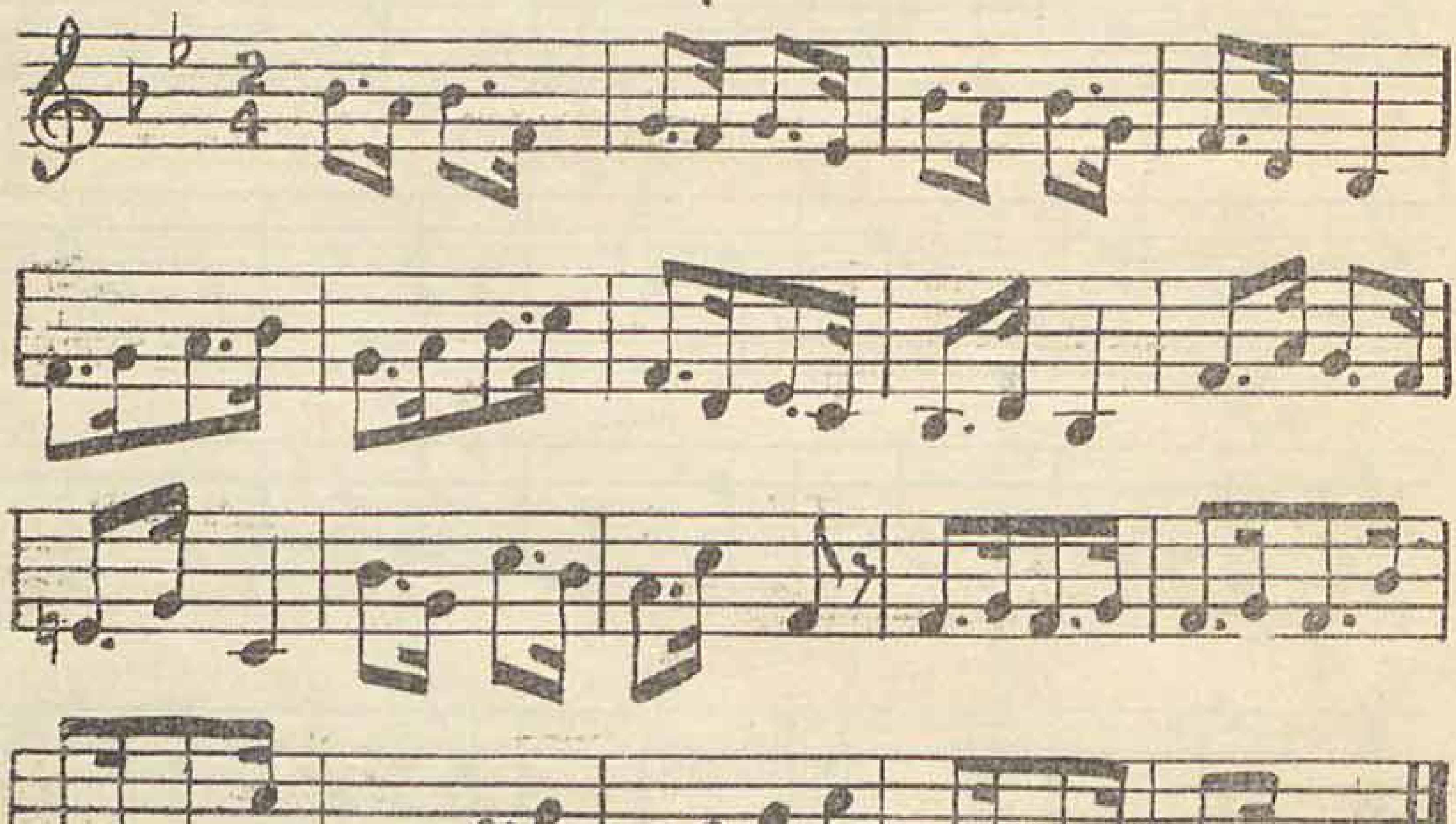
Հ. Ի՞նչ է երկարումը.

Պ. Երկարում ըսուածը այս ⌒ նշան է, որ երբեմն ձայնանշաններուն վրայ դրուելով՝ սովորական չափէն աւելի զանոնք ըստ կամաց երկարցնել մը կը յայտնէ.

ՕՐԻՆԱԿ
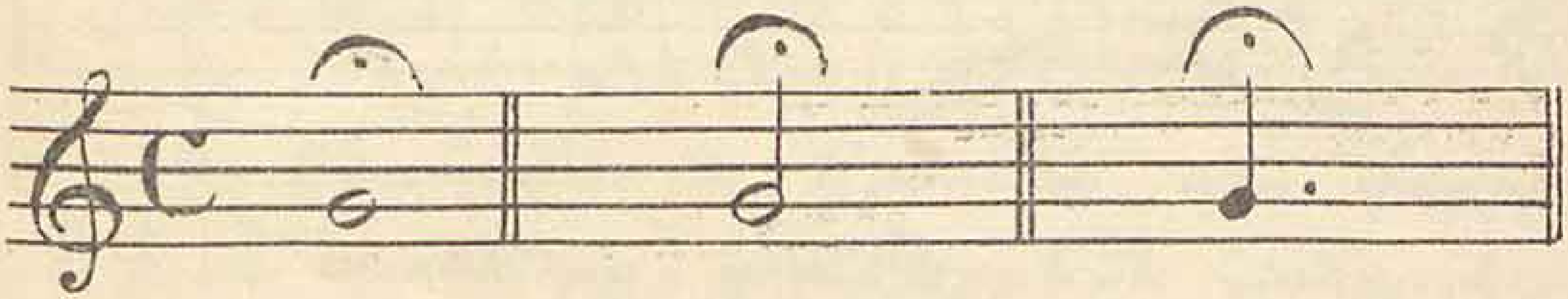
վարժութիւն
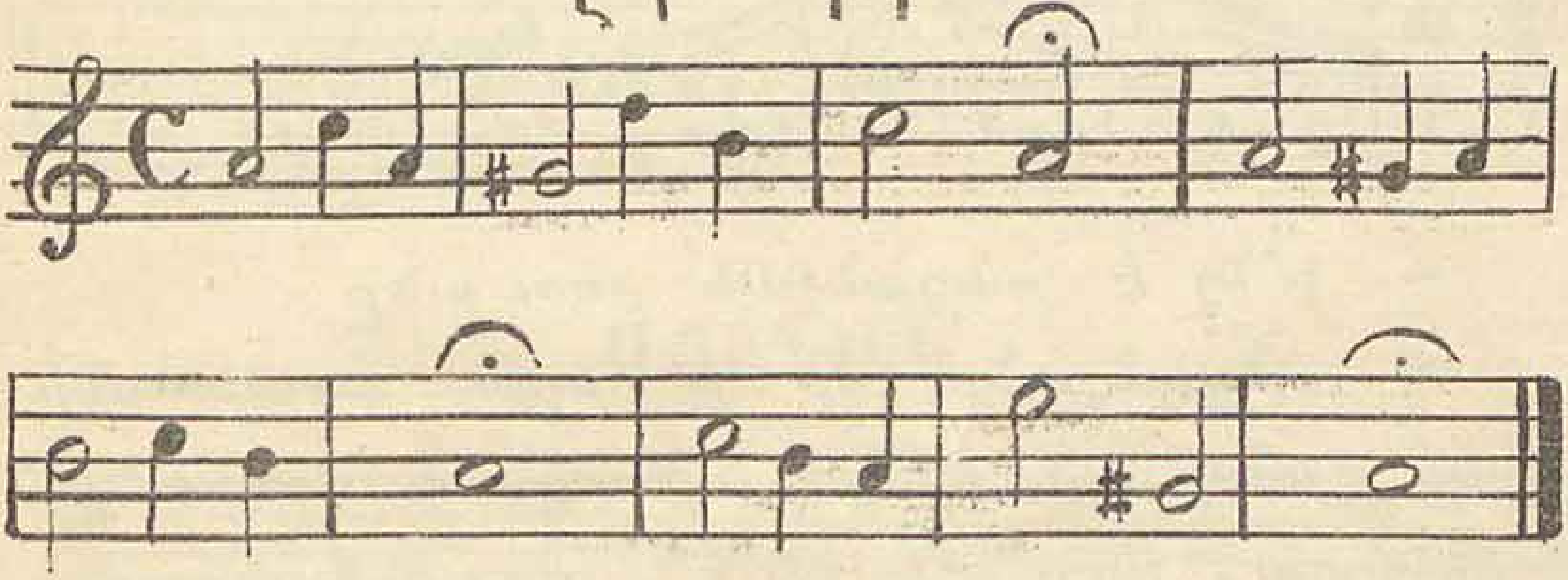
Հ. Ի՞նչ է կապը.

Պ. Կապը ծուռ ⌒ գիծ մ'նէ, որ երկու, երեք, չորս և այլն ձայնանշաններու վրայ կամ տակը դրուելով՝ կը ցուցնէ թէ նոյն ձայնանշանները մէկը միւսին յաջորդաբար կապելու է, կամ զանոնք մեղմ կերպով մէկզմէկէ սահելով մը երգելու է:

ՕՐԻՆԱԿՔ
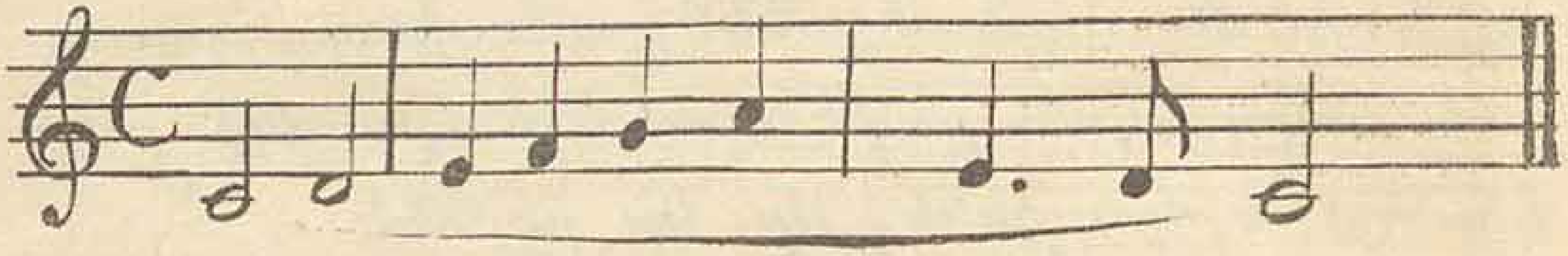
կամ
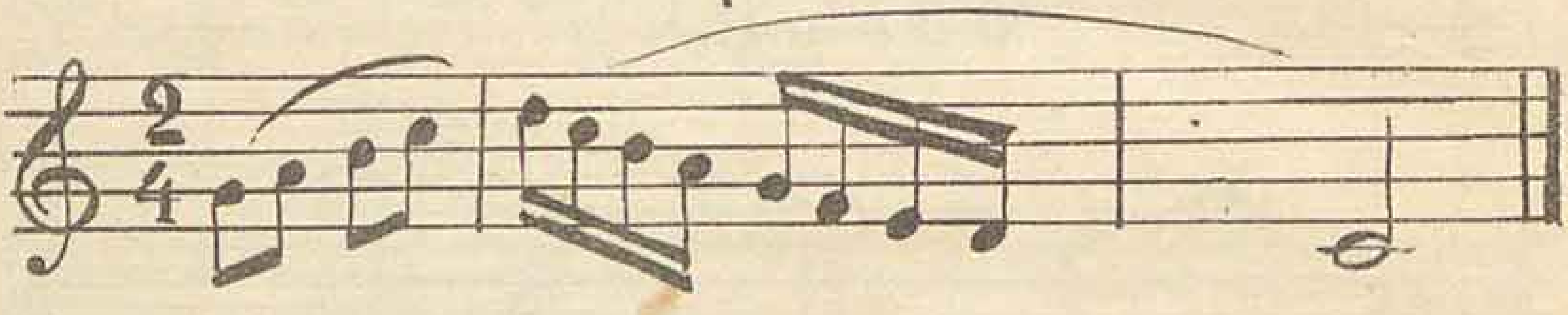
կամ
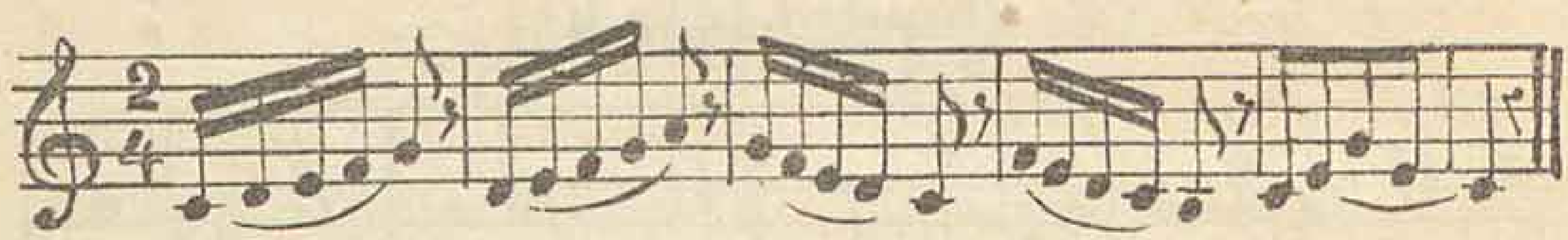
Հ. Ի՞նչ է անցանշան ըսուածը.

Պ. Անցանշանը մի և նոյն աստիճանի վրայ գտնուած երկու մի օրինակ ձայնանշաններու միութիւնն է, որուն երկրորդը չ՚կրկնուիր. և նոյն ժամանակով բաժնուած կ՚ըլլայ։

Անցանշանը ընդհանրապէս չափի մը մէջի ժամանակէն սկսելով՝ հետևեալ չափին առաջին ժամանակին վրայ կը գործածուի, և իր վրայ այս ծուռ — նշանը կ՚ունենայ։

ՕՐԻՆԱԿ *
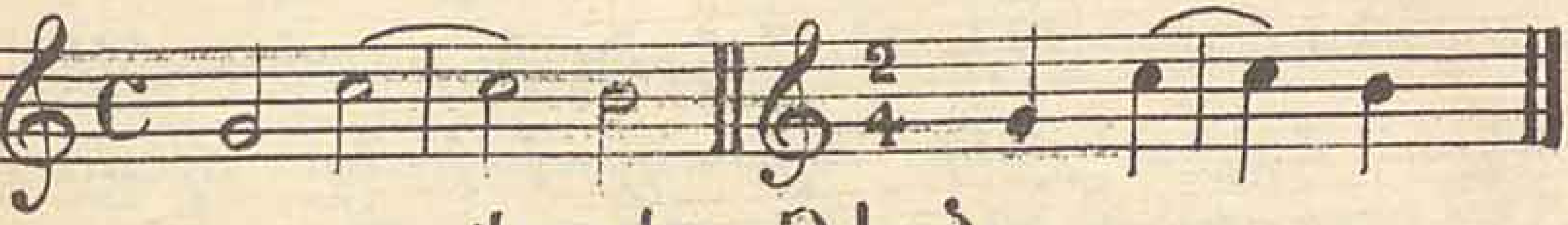
վարժութիւն
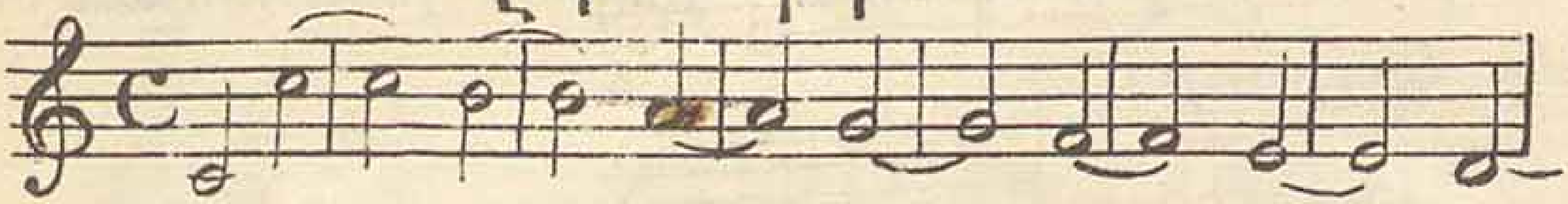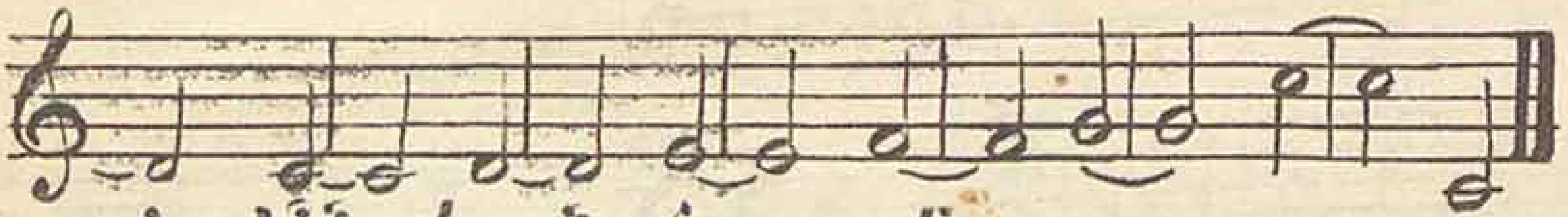
Հ. Ի՞նչ է ընդհարումը.

Պ. Ընդհարումն կ'ըսուին այս փոքրիկ ♪ ♪. ♬ նշանները, զորս երբեմն համաձայնակա-նութեան համար եղանակներու մէջ կը գործածեն թեթեւ կերպով մը ձայները ա-նոնց վրայ շեշտելով։

ՕՐԻՆԱԿ
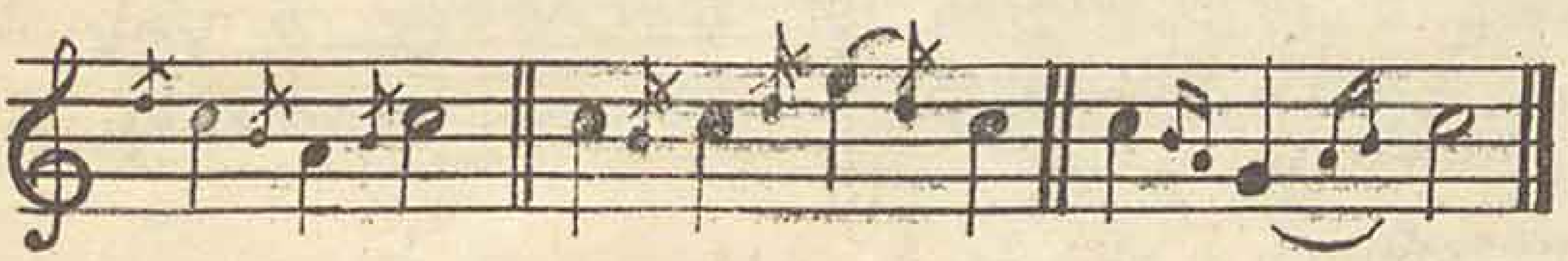
---

* Կրօշէն և Անդանդանին յետոյ գրեթէ մէկ ըսելու՝ պէտք չէ սոյն երաժոտ հետ շփոթել. Գիտնալով որ երկուքին ալ գործածու-թիւնը ալբերդոթիւնը տարբեր է իրարմէ. վասն զի կապը շատ մը ձայնանշաններու վրայ կրնայ գրուիլ. իսկ անդանդանը մի և նոյն տողերձանի վրայ գրուած երկու ձայնանշաններ միայն կըկապէ, ո-րոն երկրորդը չ'երկնուիր։

Հ. Ի՞նչ է Երրեակը.

Պ. Երրեակը երեք հատ ձայնանշաններու միաւորութիւնն է, որ իր տեւակին երկու ձայնանշանի արժողութիւնը միայն ունի, և ընդհանրապէս վրան 3 թուանշան մը կը գրուի։

ՕՐԻՆԱԿ

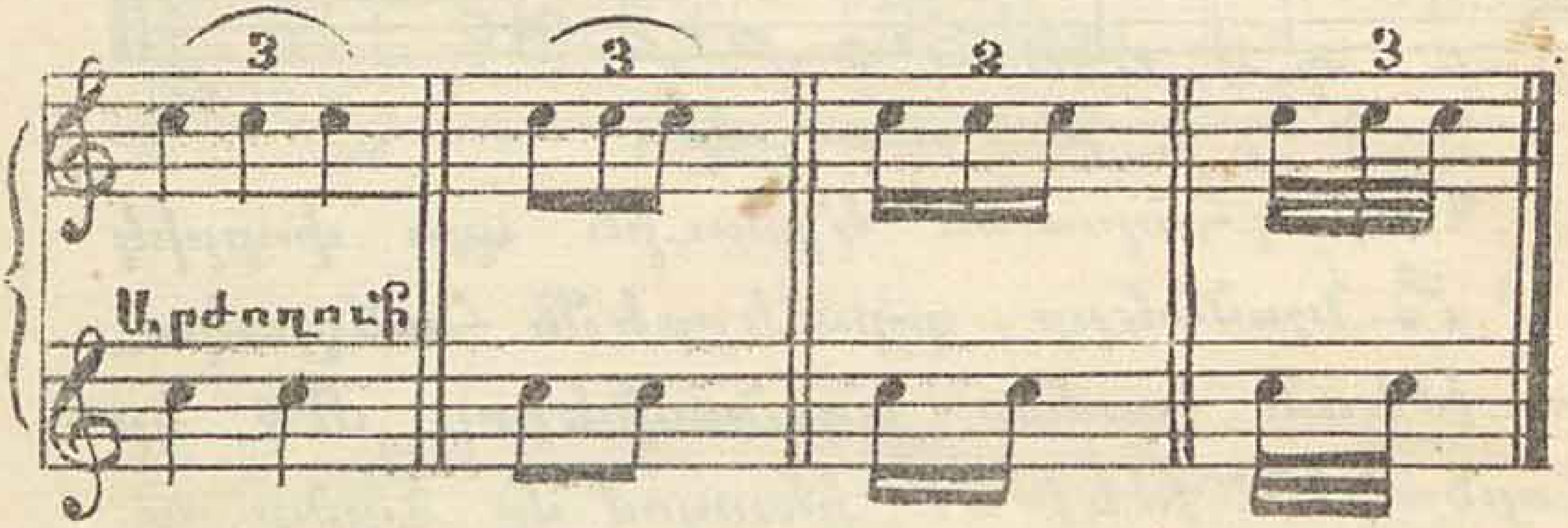

Երբեմն ալ այս վերինին կրկինը կը գործածեն, զոր կ՚անուանեն վեցեակ. իր վրայ 6 թուանշան մը կ՚ունենայ և իր տեւակին չորս ձայնանշաններու արժողութիւնը կ՚ունենայ։

ՕՐԻՆԱԿ
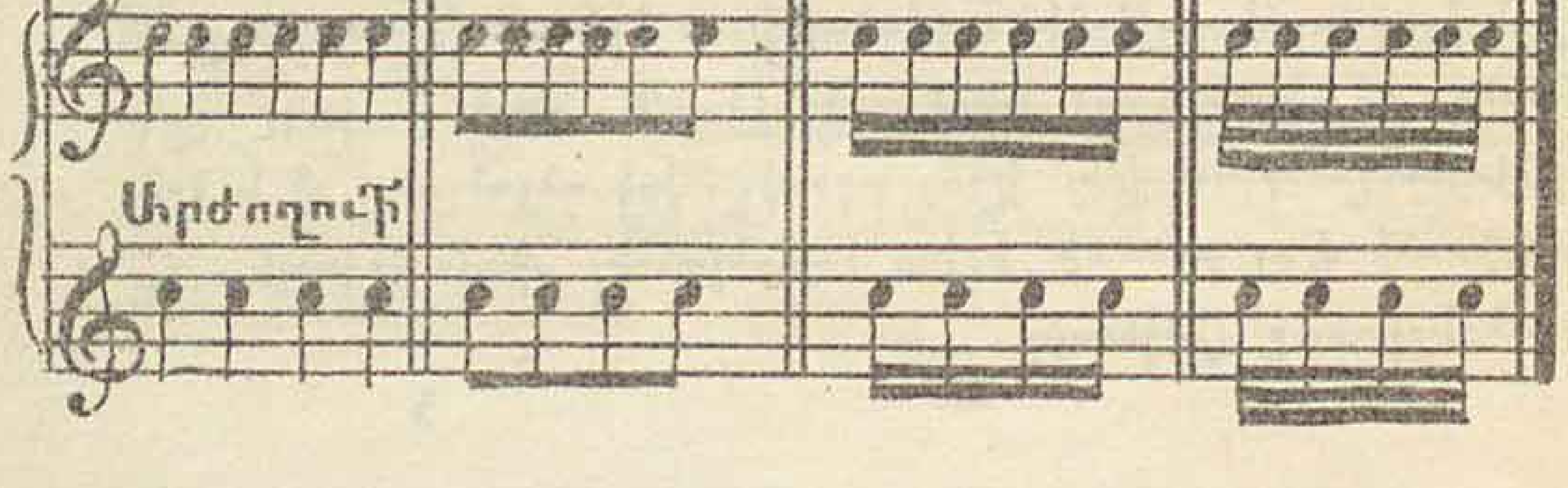
ԴԱՍ Է.

վարժումն երրեակով և վեցեակով.

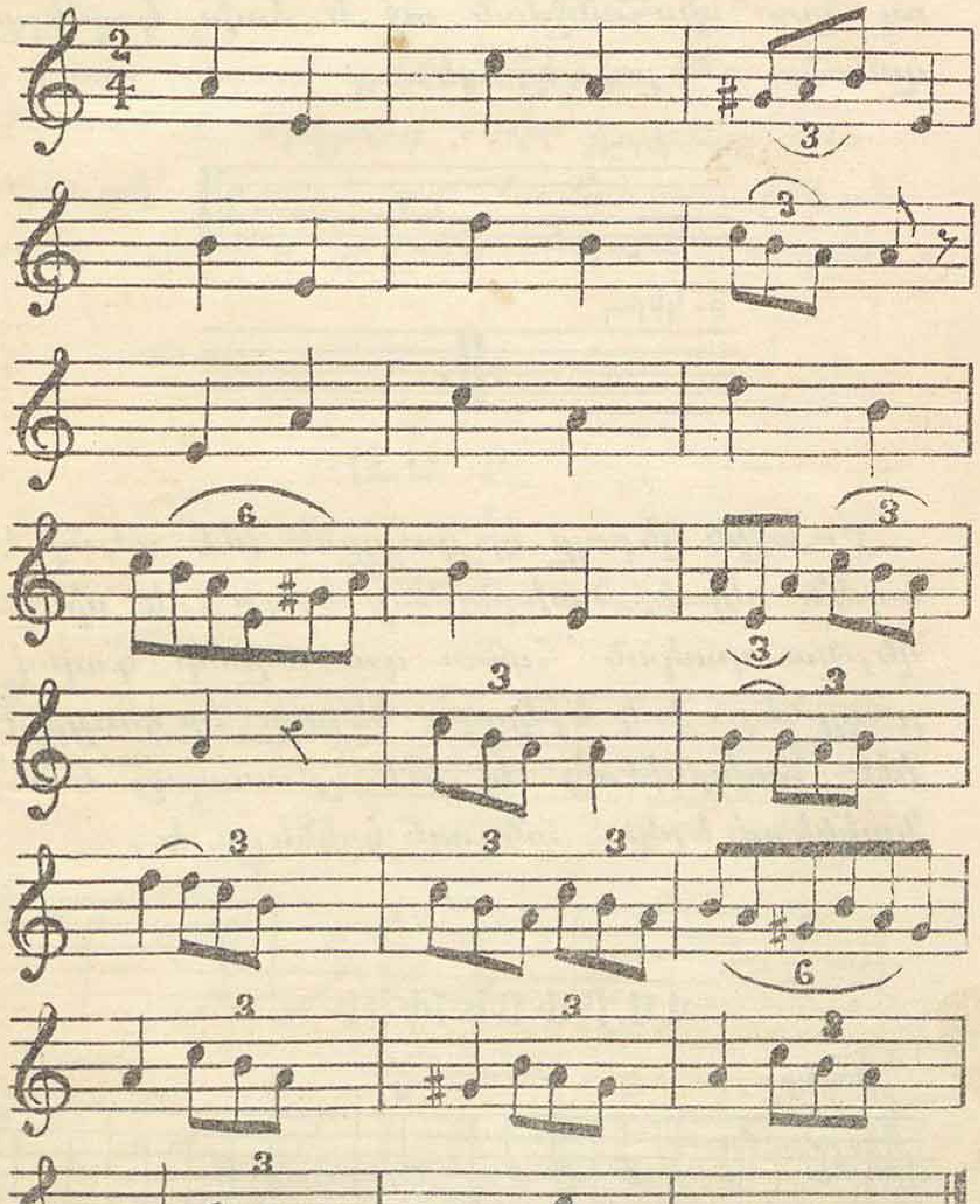

Հ. Ի՞նչպէս կը ճանչնանք երգի մը կրկնուիլը .

Պ. Երգի մը կրկնուիլը զոյգ կէտերով : կը ճանչնանք, եզրանակի մը վերջաւորութեան հաստ գաւազանին ձախ կողմը և երբեմն ալ ըստ պահանջման աջ և ձախ կողմերը զանոնք դնելով այսպէս .

Ա. կերպ

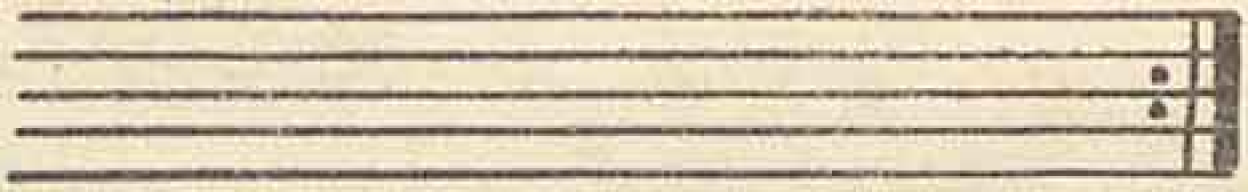

Բ. կերպ

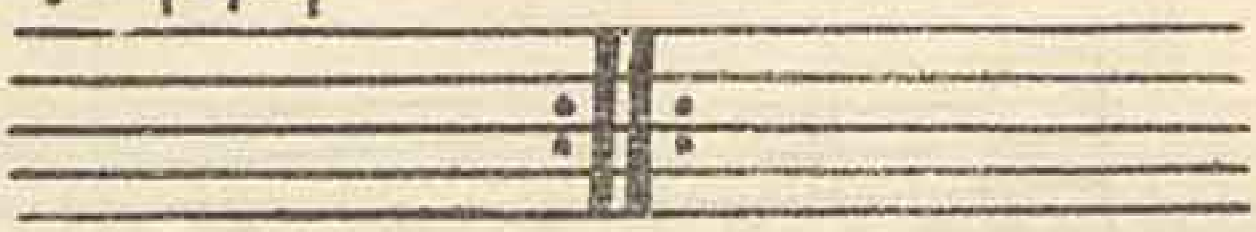

Առաջին կերպը կը ցուցնէ թէ պէտք է նորէն սկսիլ նախընթաց երգը , և մինչև վերջաւորութեան հաստ գաւազանը գալով լմցնել . իսկ երկրորդ կերպը կը ցուցնէ թէ նախընթաց և թէ յետագայ եղանակները երկու անգամ կրկնելու է :

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ .

Ծանր .
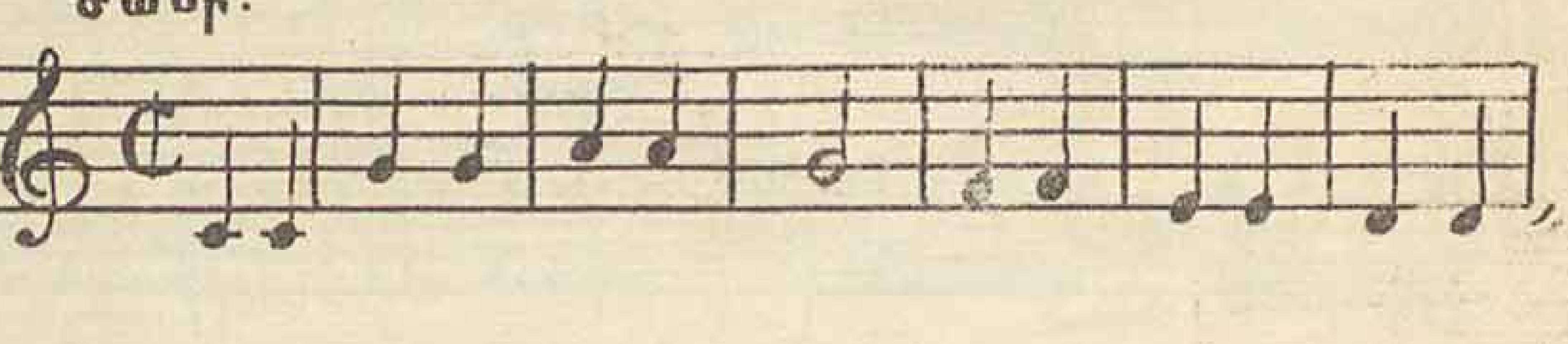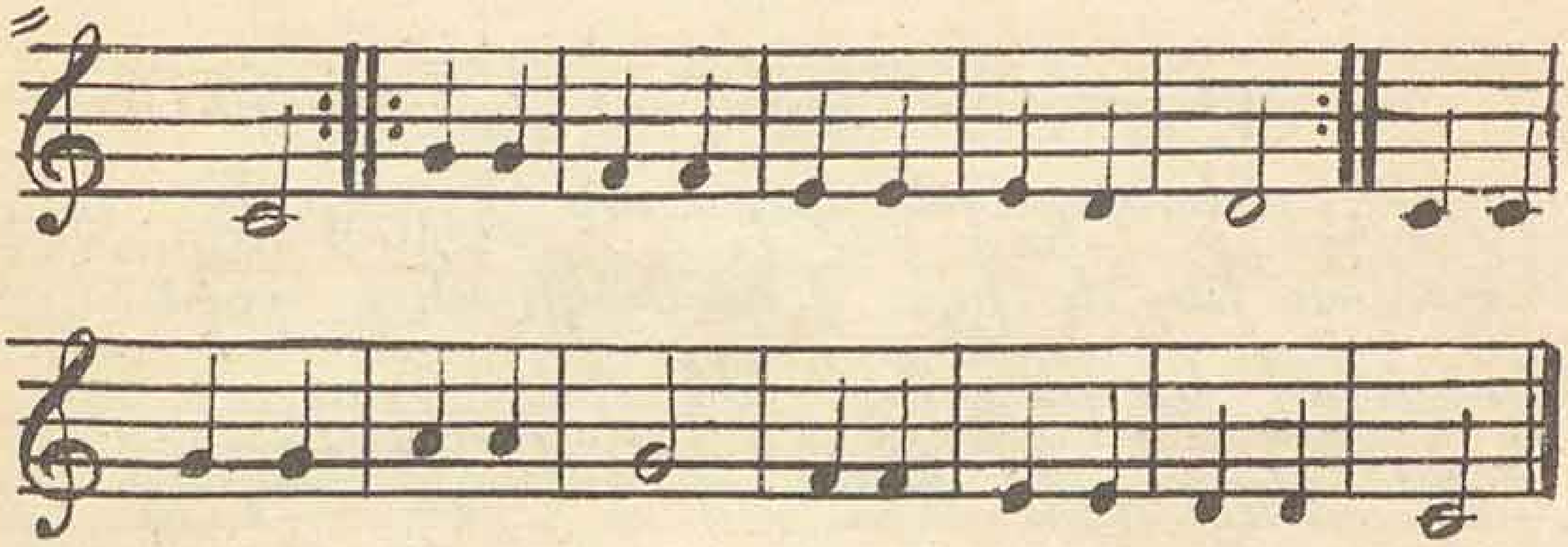
Շատ անգամ՝ կրկնումներու մէջ առա-
ջին տուն և երկրորդ տուն բառերը նշա-
նակուած կ'ըլլայ, որ համառօտութեան
համար այսպէս կը գրեն 1º 2º

ԴԱՍ Ը.

Յորդոր.
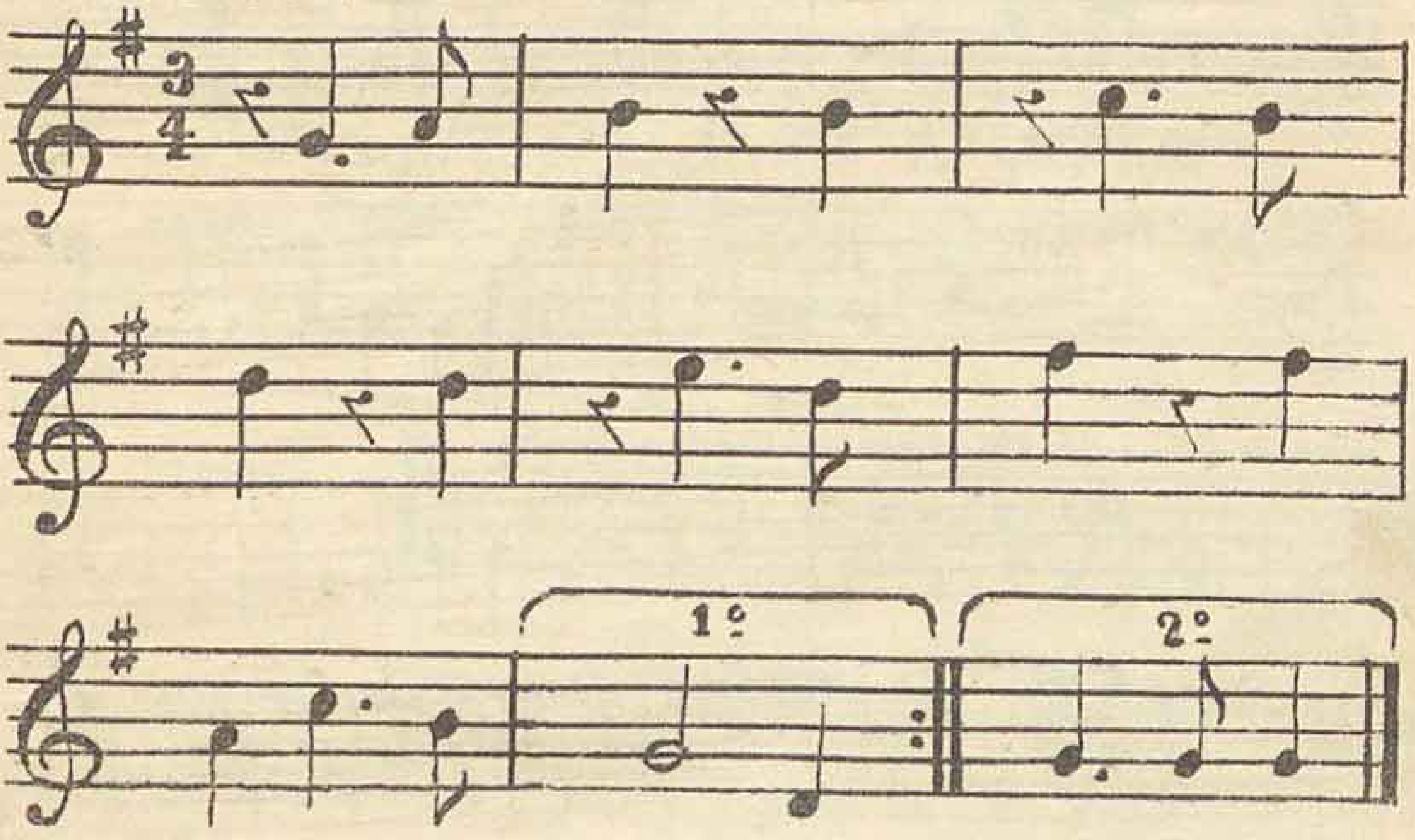
Հ. Վերադարձ կոչուած նշանը սրն է.

Գ. Վերադարձ կոչուած նշանը 𝄋 այս է, որ ինչ և իցէ եղանակի մէջ գործածուելով կը ցուցընէ թէ իր դրուած տեղէն սկսելով մինչև հասարակ գաւազանի մը վրայ Վերջ բառը դրուած տեղը նորէն պէտք է կրկնել նոյն երգը.

ԴԱՍ Թ.

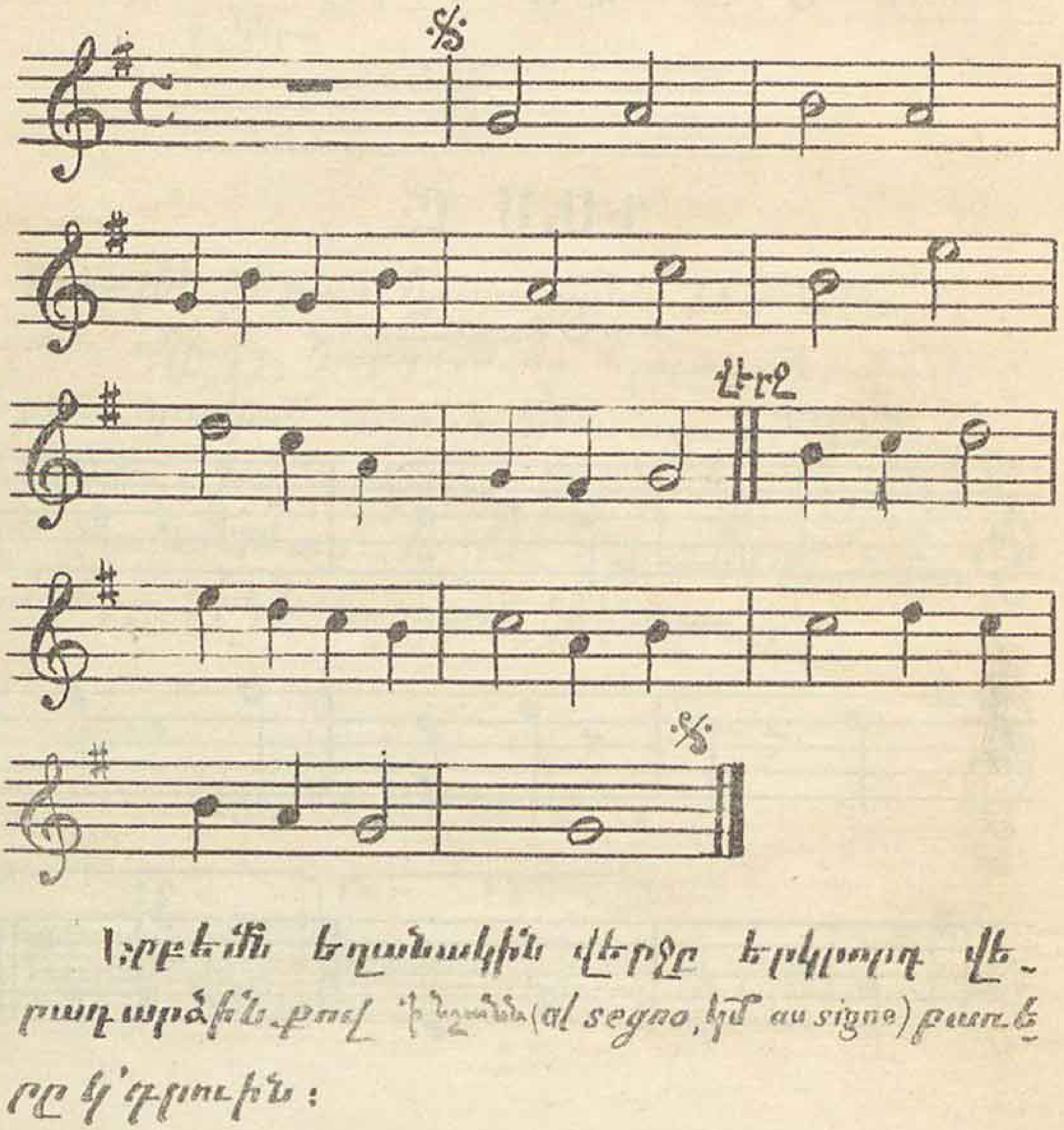

Երբեմն եղանակին վերջը երկրորդ վերադարձին քով ՚ի նշանն (al segno, կմ au signo) բառերը կ՚գրուին:

Վարժութիւն

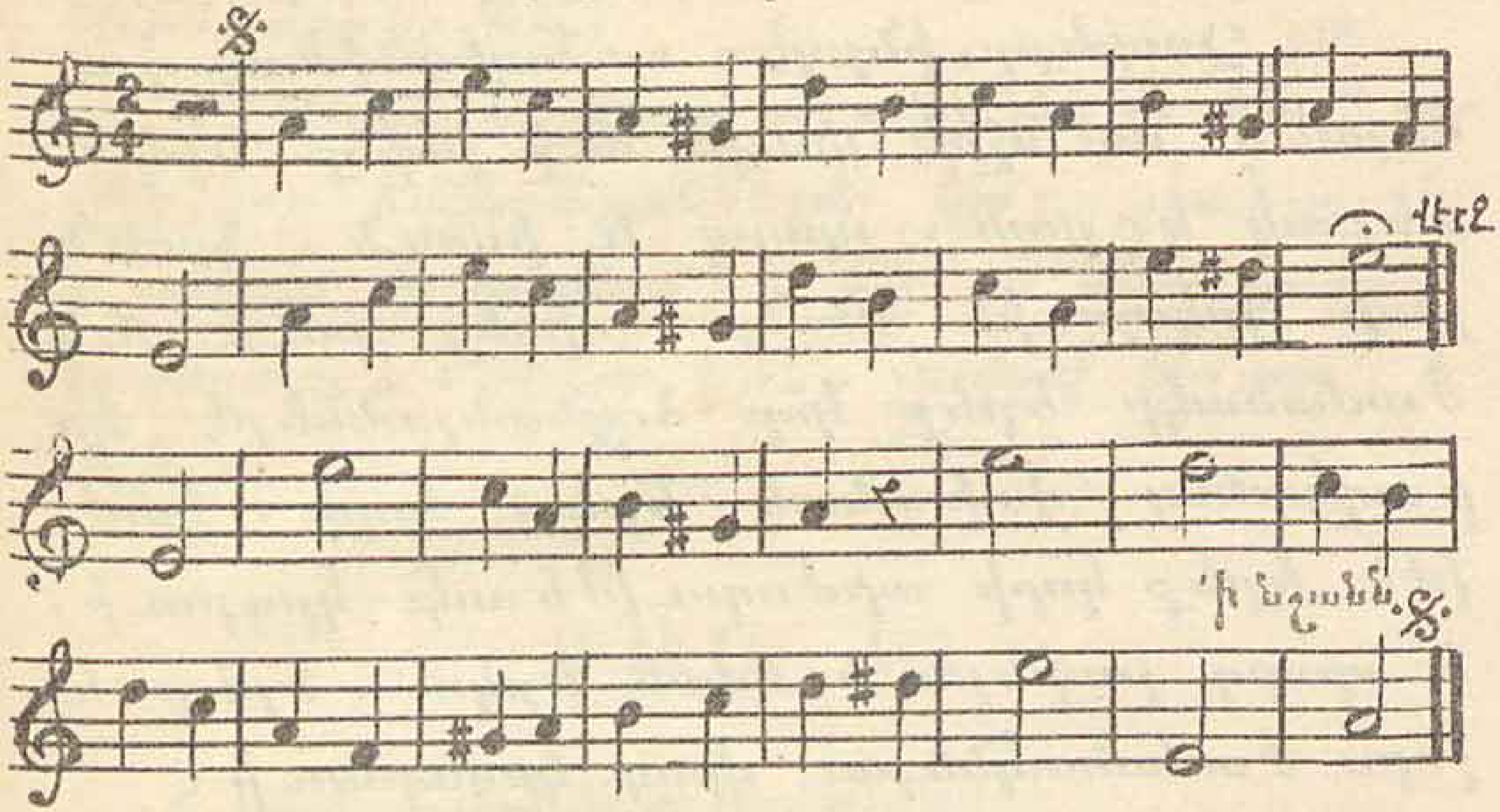

Երգելու ատեն երբեմն հարկ եղած տեղը ձայնը քիչ քիչ զօրացնելու, կամ քիչ քիչ նուազեցնելու համար երկու նշաններ կը գործածուին, որոնց առաջինն է այսպէս <, որ կը ցուցնէ թէ մեղմ ձայնէն սկսելով քիչ քիչ զօրացնելու է. և երկրորդը այսպէս >, որ կը ցուցնէ թէ ձայնը քիչ քիչ մեղմի իջեցնելու է։

Երբեմն ալ կըպատահի որ երկուքը մէկէն դրուած կ'ըլլան, այսպէս < >

Վարժութիւն

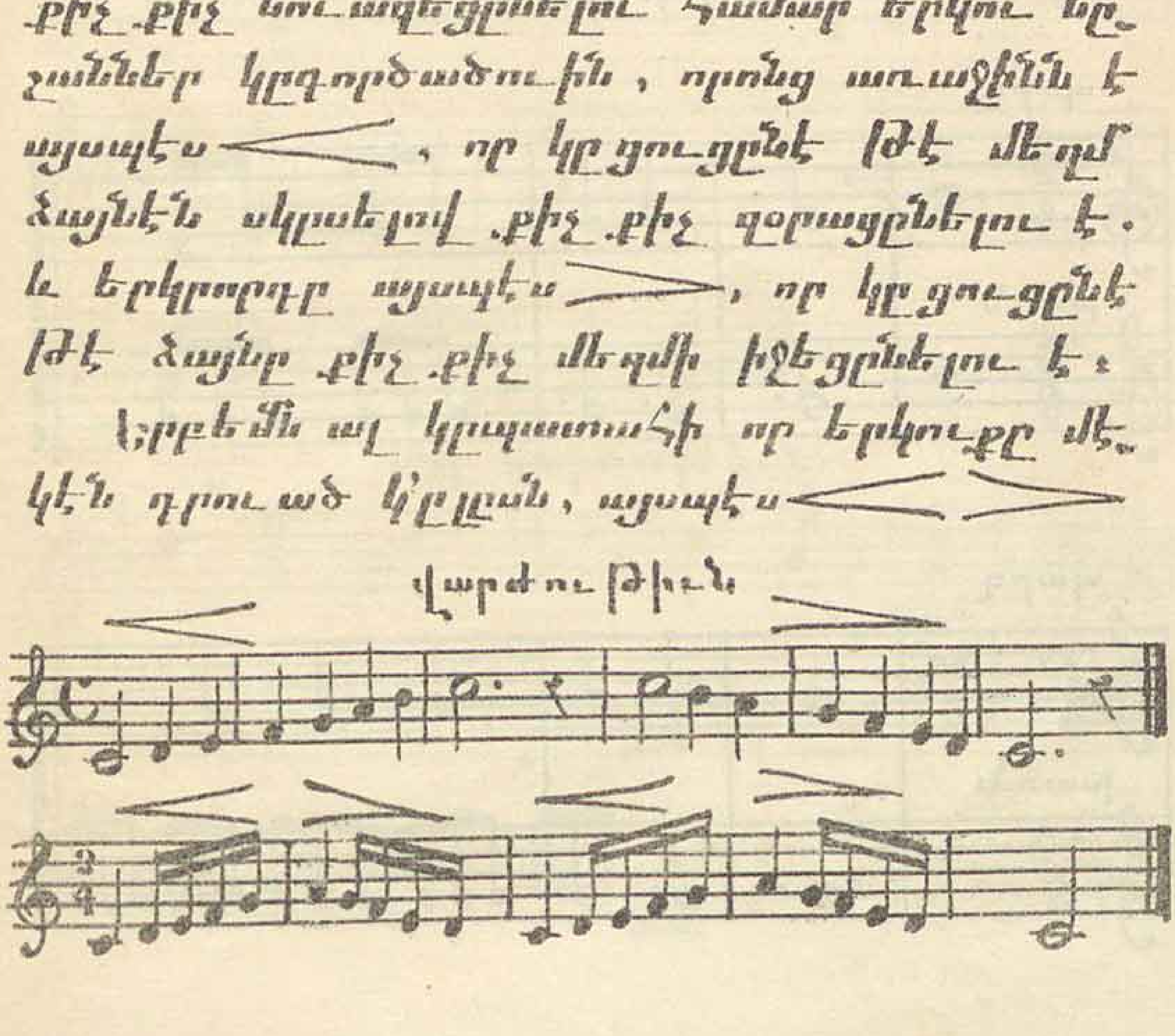

Հ. Չափերուն վրայ ի՞նչ գիտելիք կայ.

Պ. Չափերը, ինչպէս որ նախորդնելթայ դասերուն առաջին մասին մէջ ըսինք՝ երկու տեսակ կ՚ըլլան. պարզ և խառն։ Խառն չափի կրկնուշուին անոնք, որոնց ամէն մէկ ժամանակը երեք կոր ձայնանշաններէ կը բաղկանայ փոխանակ երկու կորի. կամ թէ երեք կորի արժողութեամբ կը գրուի. և պարզ չափերուն նման երկու, երեք և չորս ժամանակներու վրայ կը զարնուի.

ՕՐԻՆԱԿ

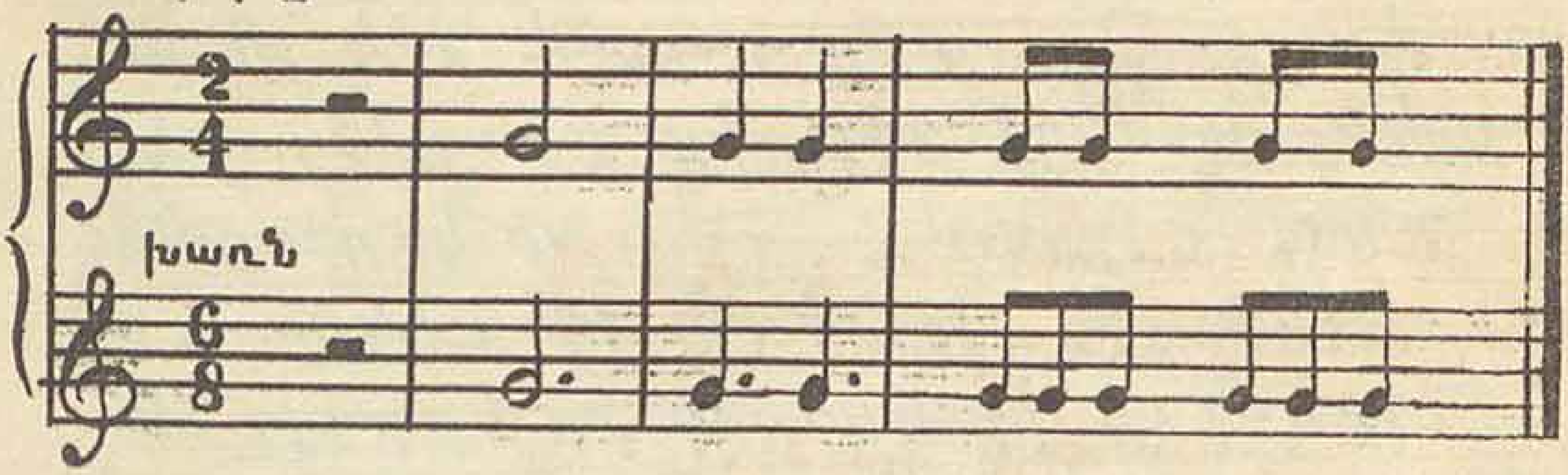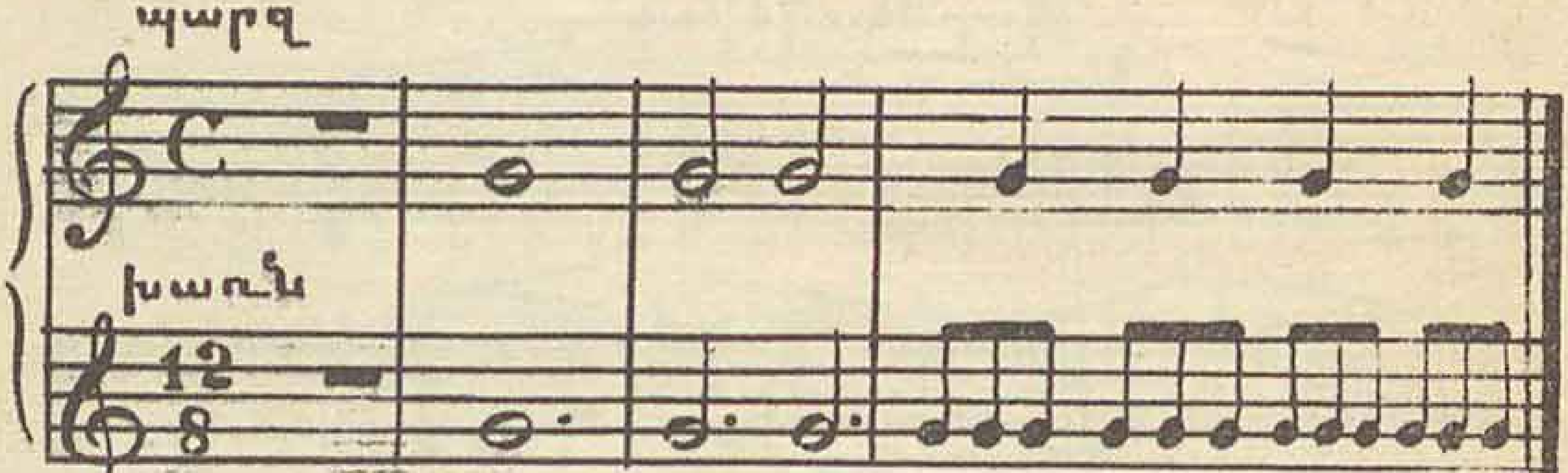

Հ. Այս չափերէն աւելի գործածականներն որո՞նք են.

Պ. Առաւել գործածականներն են $\frac{6}{8}$ որ վեց կոր ձայնանշաններէ կը բաղկանայ և 2 չափով կը զարնուի. $\frac{12}{8}$ որ չորս չափով կը զարնուի. $\frac{9}{8}$ որ երեք չափով կ'ըլլայ, և այլն:

ԴԱՍ Ժ.

$\frac{6}{8}$ով համառօտ վերջներգ մը.
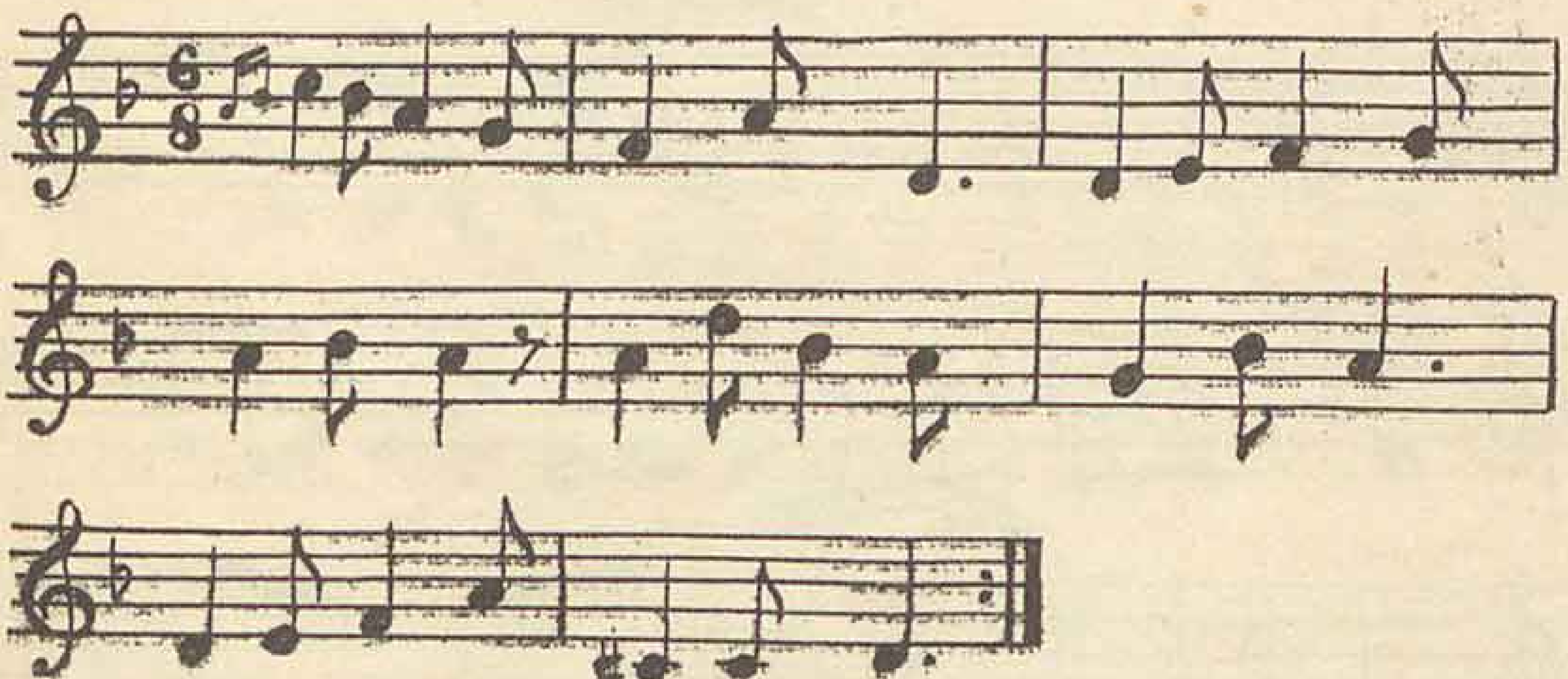
Այլ վարժութիւն.
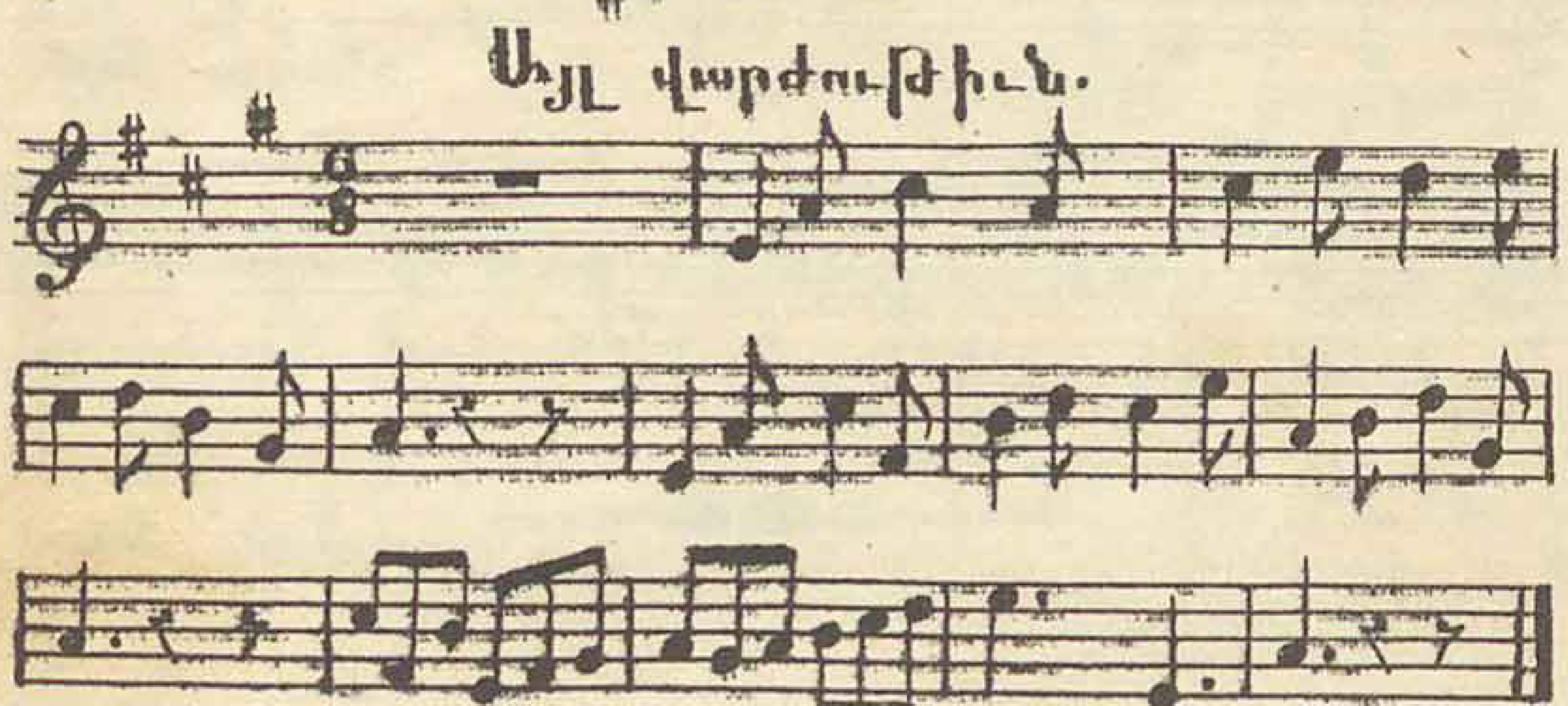
Վարժութիւն $\frac{12}{8}$ ով.
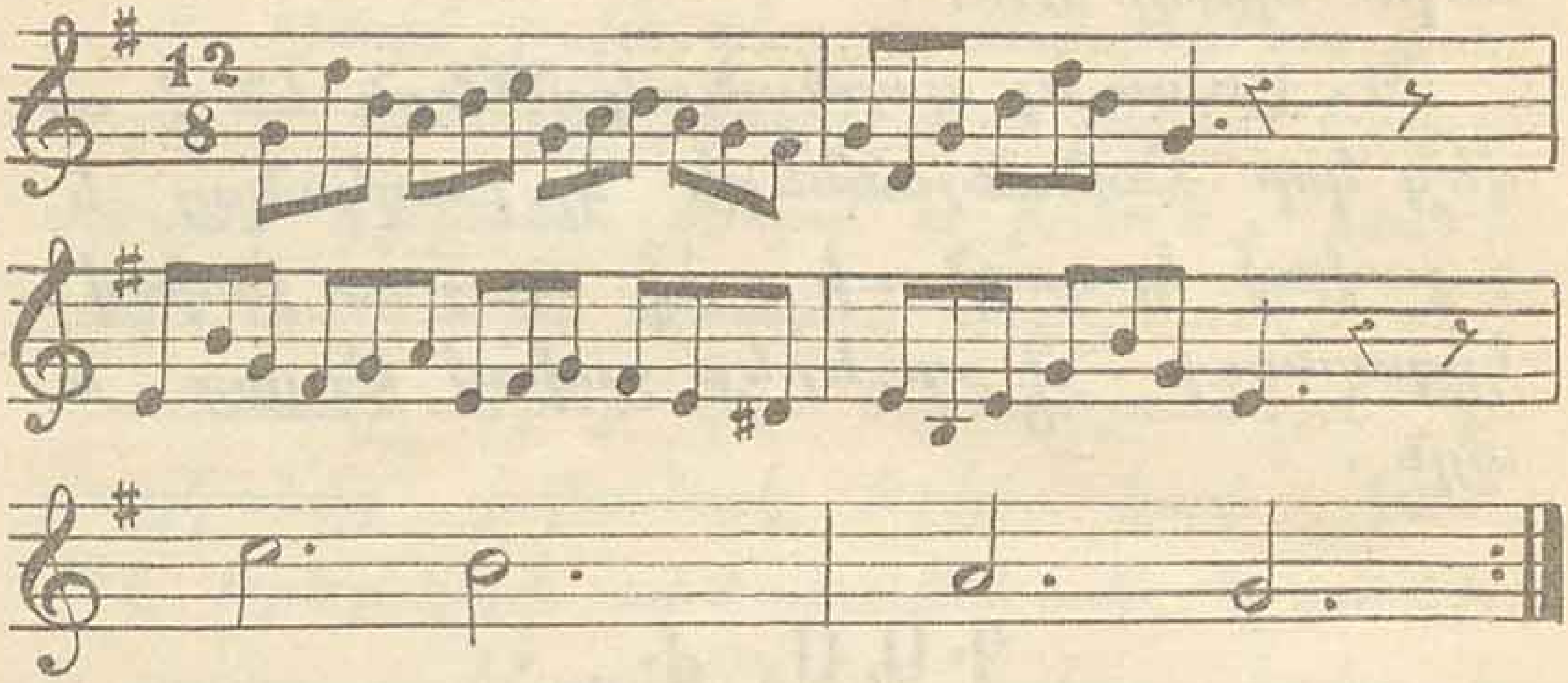
Վարժութիւն $\frac{9}{8}$ ով.
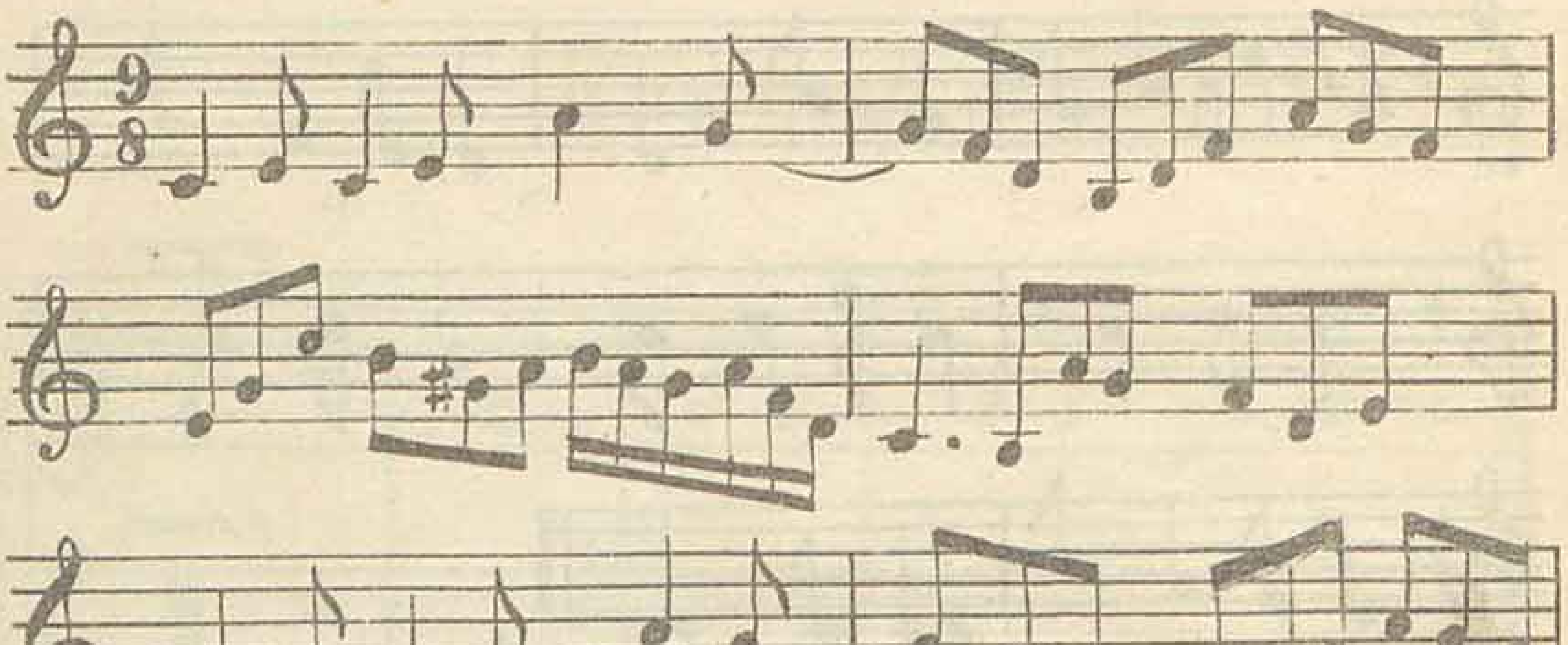
ՖԱԻ ԴՈՒՌ

Մինչ ցարդ առաւել բարձր կամ առաւել ցած ձայները գրելու համար մանր գիծեր կ'աւելցրնէինք էջերին վրայ, բայց եթէ ցած դօէն սկսելով էջել մը գրել ուզէինք.

այսպէս,

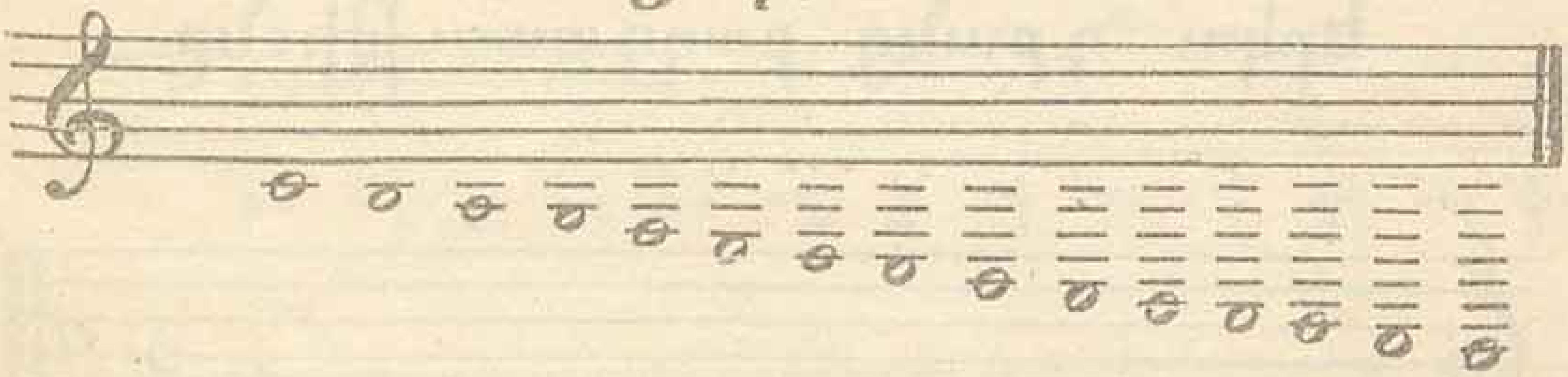

այն ատեն այն ձայնանշանները կարդալը անհնարին պիտի ըլլար մեզ. ուստի այս դժուարութեան առաջքը առնելու համար որոշեցին նոյն ձայնանշանները էջերին վրայ ուրիշ տեղ փոխադրել, Սօլի դուռը Ֆա դըրան փոխելով:

Պէտք է գիտնալ թէ ֆա-ի դուռը՝ սոլ դրան ամենացած ֆա ձայնանշանը ունի իւր վրայ ։

ՕՐԻՆԱԿ

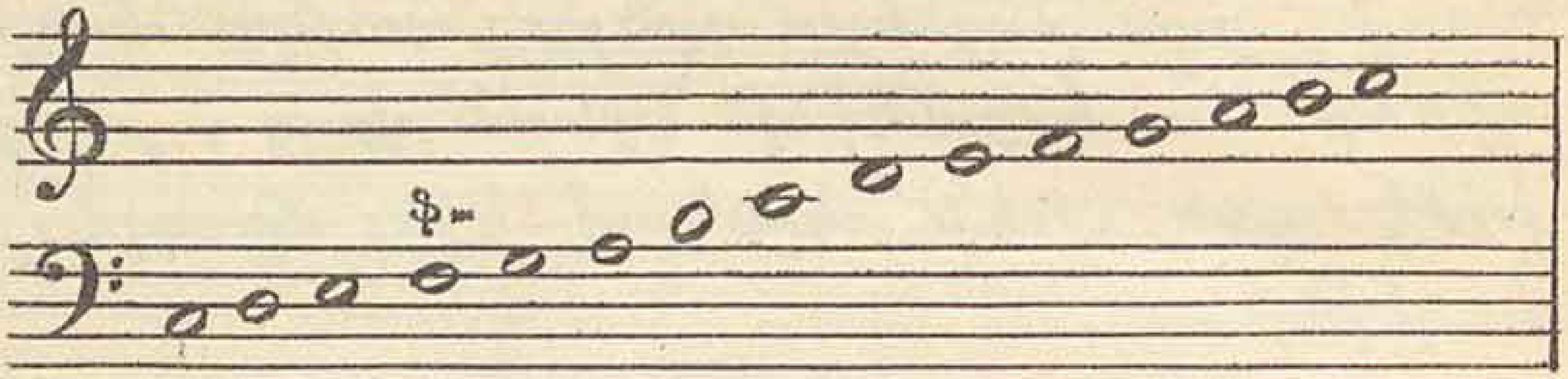

Երկու դրանց բաղդատութիւնը
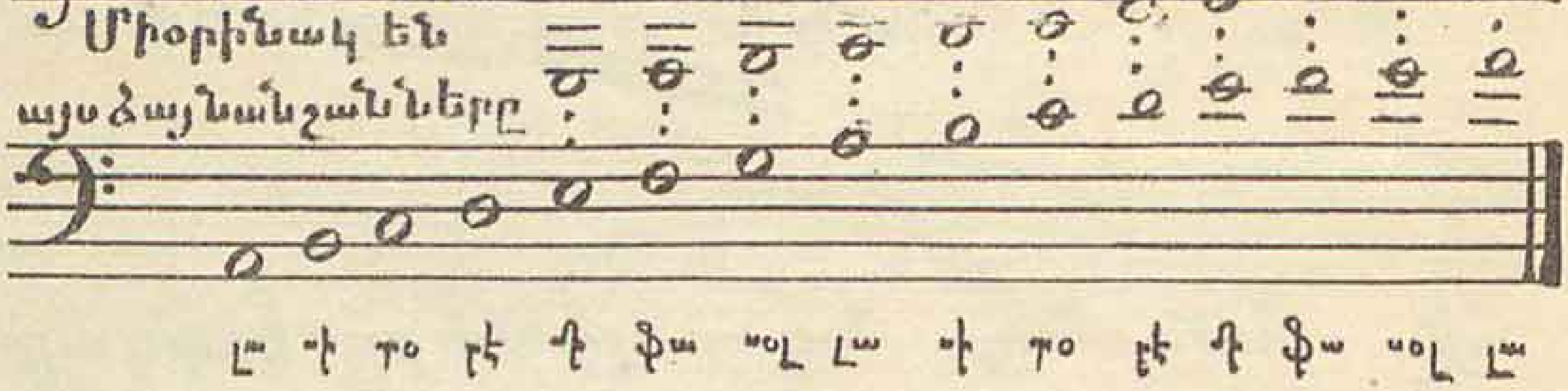
Ըսելէ որ՝ սոլ դրան ձայնանշաններին առ-նելով եթէ երկու ձայն վեր ելնեմք, ֆա դը-րան ձայնանշանները այնտեղ գտնամք ։

Ֆա դրան էջերին վրայ երգել տալէն յառաջ պէտք է որ դասատուն իւր աշա-կերտին քանի մի ձայնանշաններ գրել տայ, մանաւանդ մէկ քանի էջելներ յօրինել տայ, դօէն, սոլէն, ֆաէն և այլն սկսելով որով աշակերտը ֆա դրան ձայնանշաններուն լաւ մը տեղեկանալով՝ կարող ըլլայ հետե-ւանքներին ճանաչել ու երգել ։

Վարժութիւնք
առանց երգելու ։
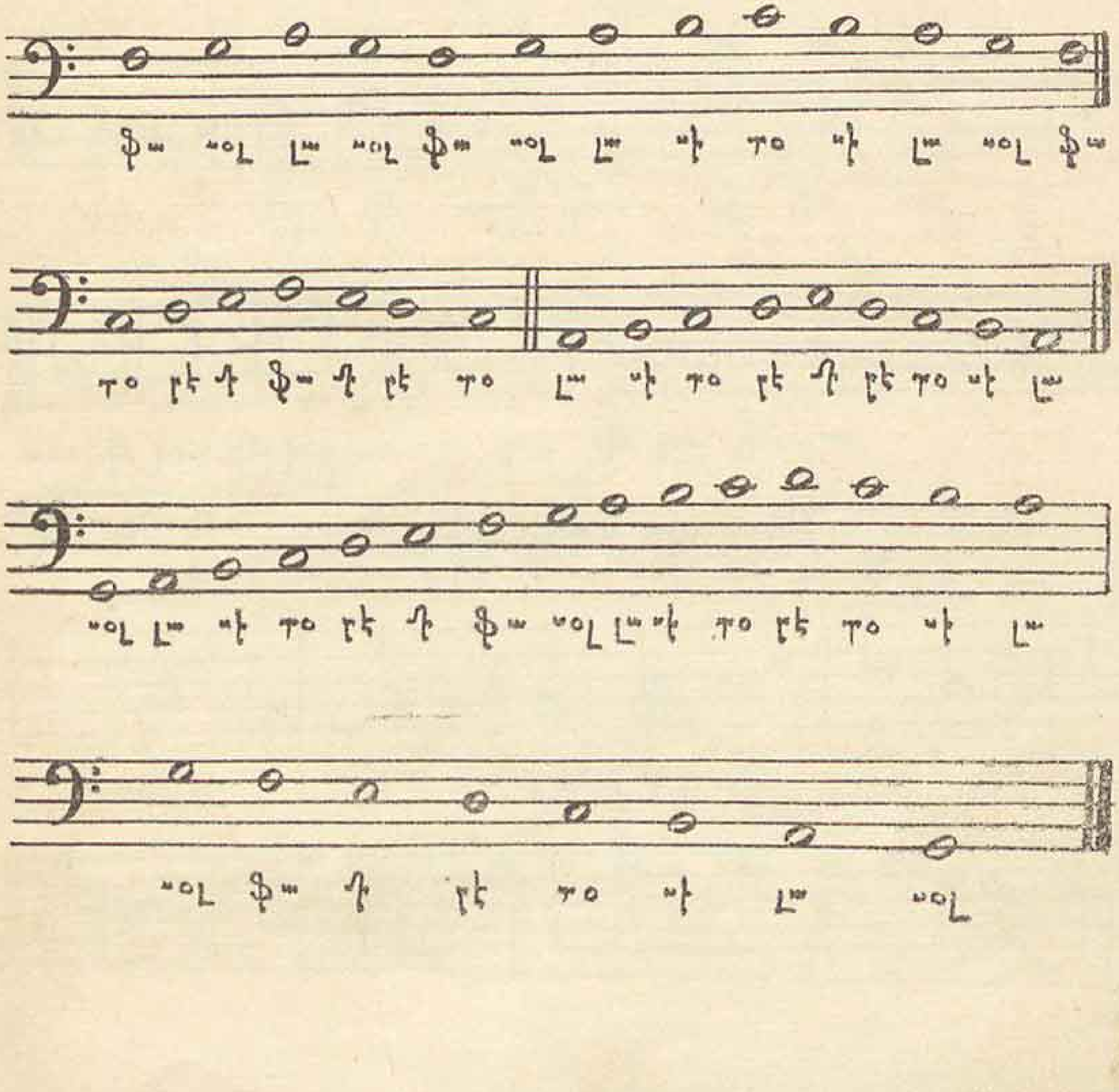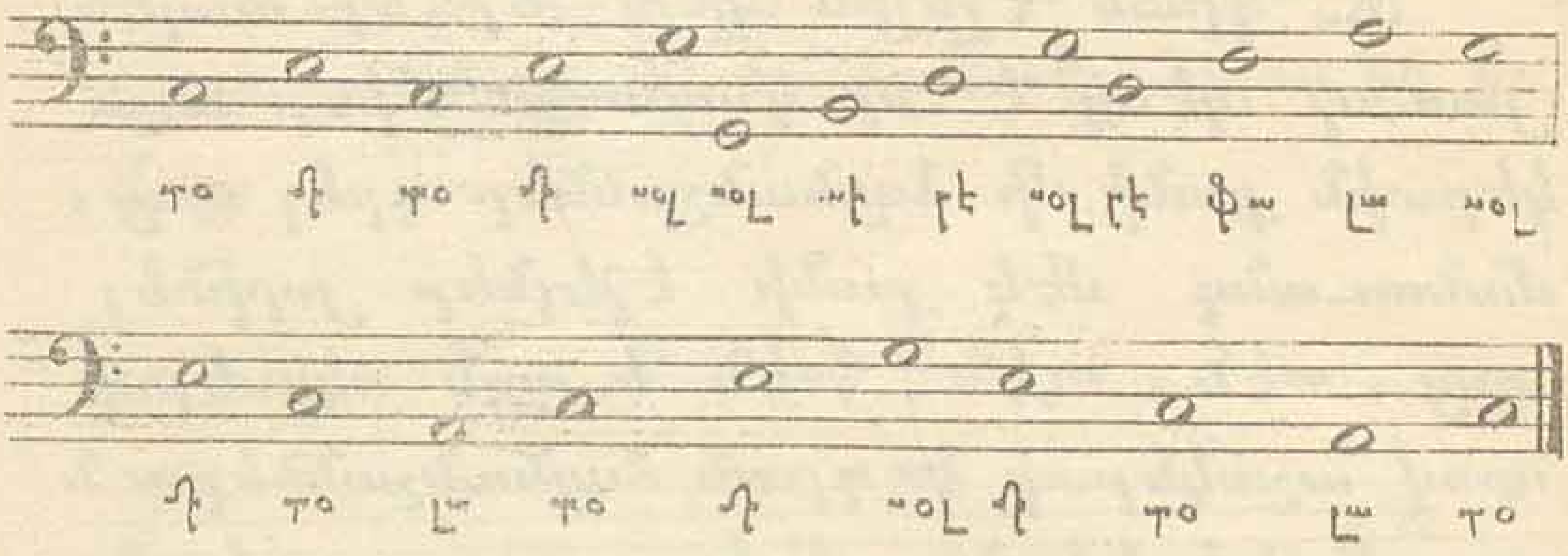
ԴԱՍ Ա.
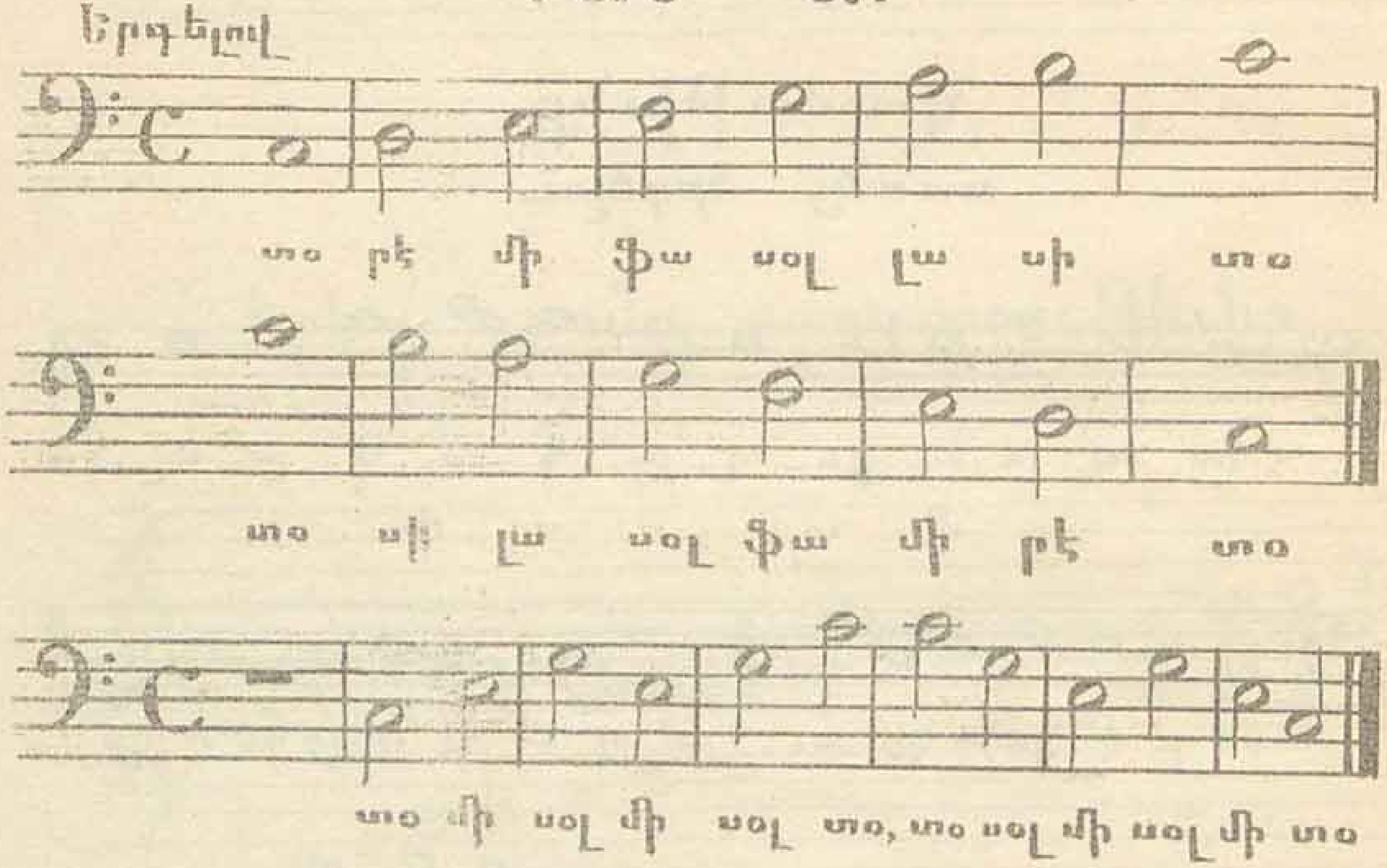
Այլ վարժութիւն

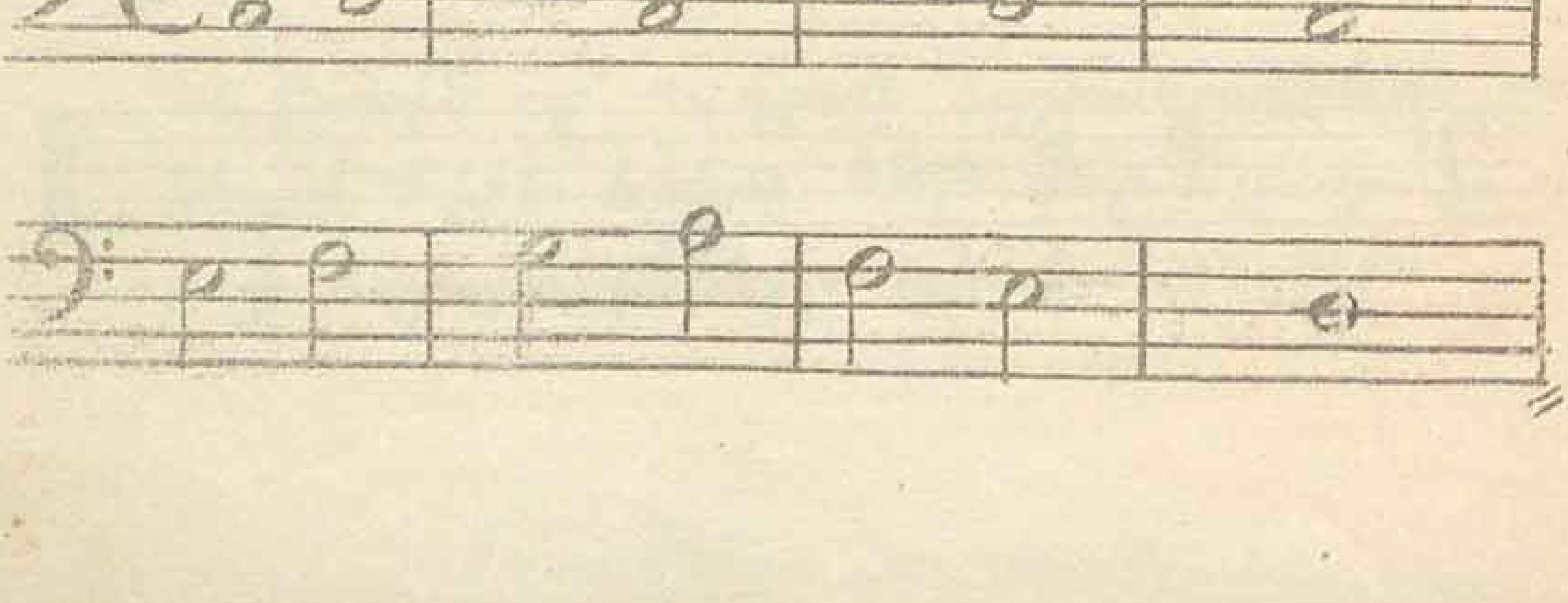

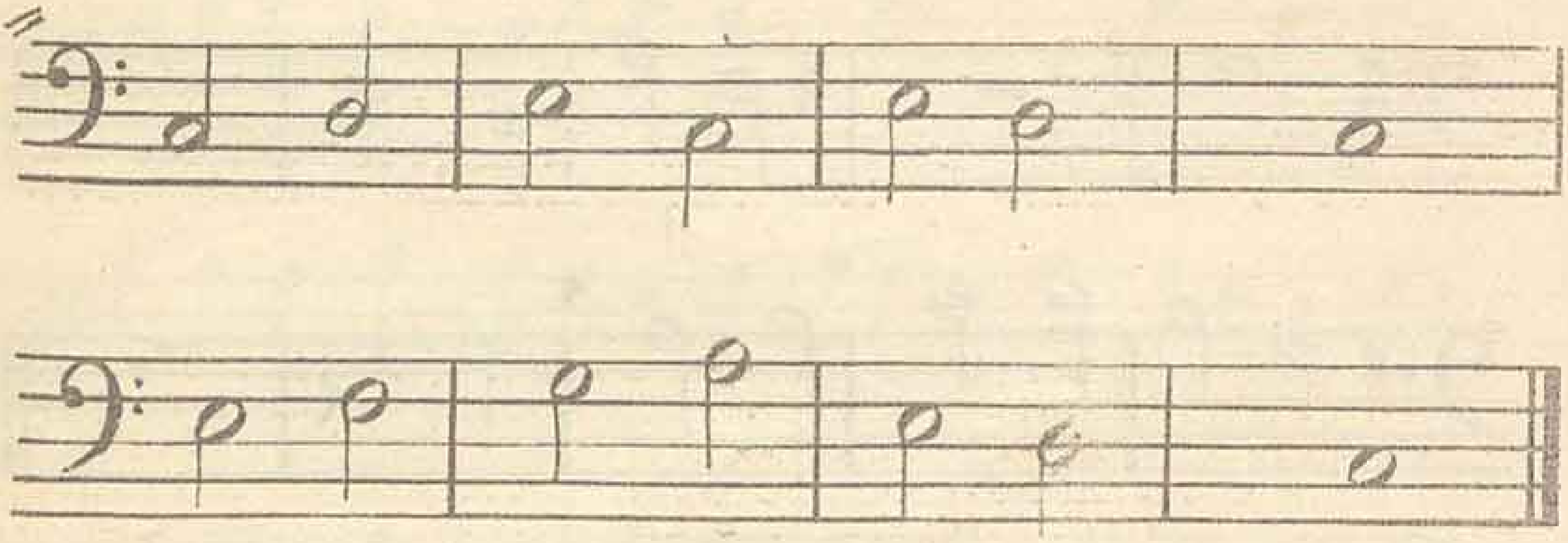

ԴԱՍ Բ.
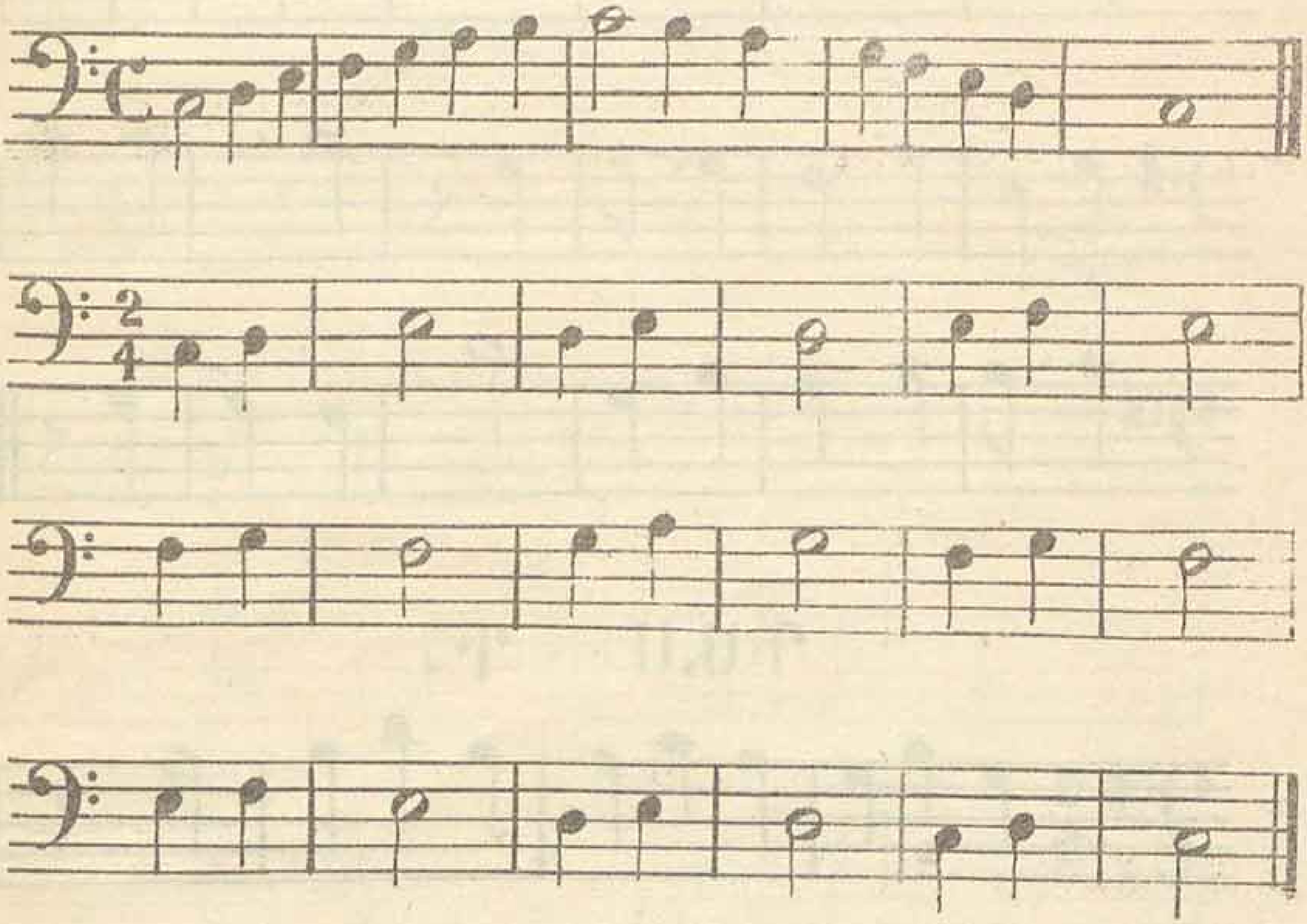
ԴԱՍ Գ.

ֆա կիսավերով.
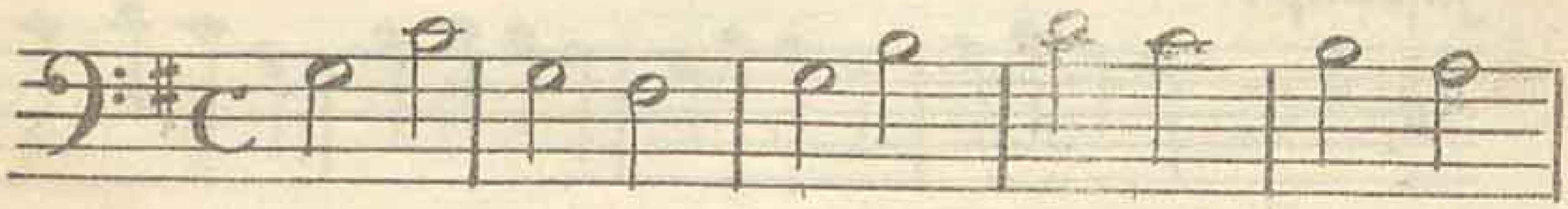
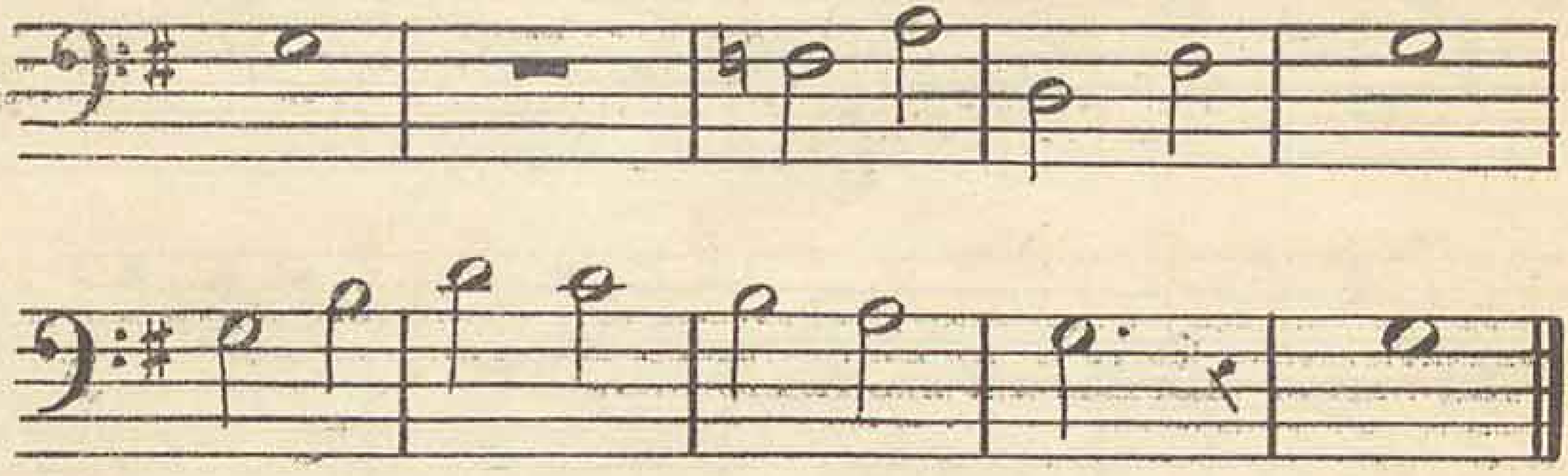

Այլ վարժութիւն

Ծանր.
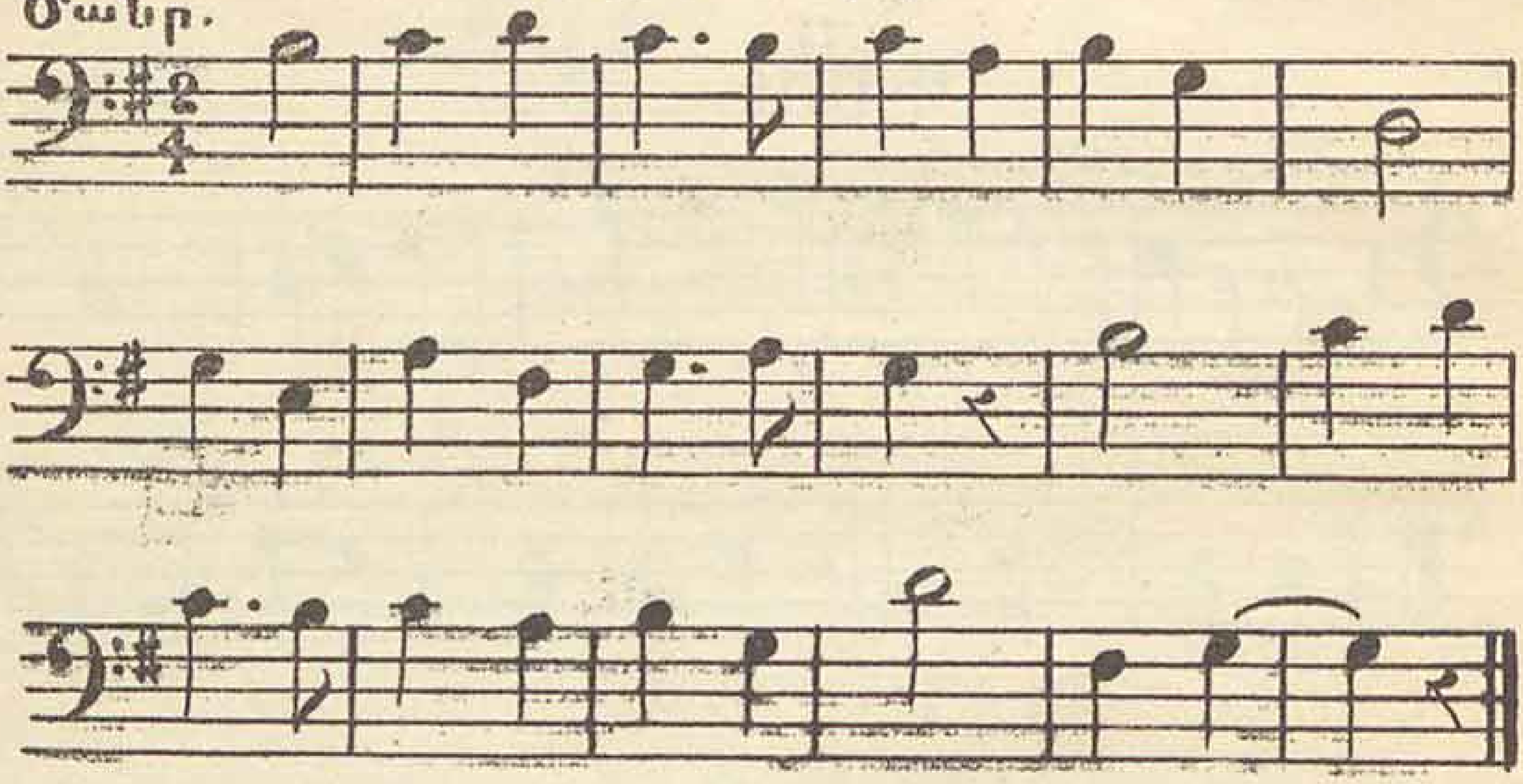
ԴԱՍ Դ.
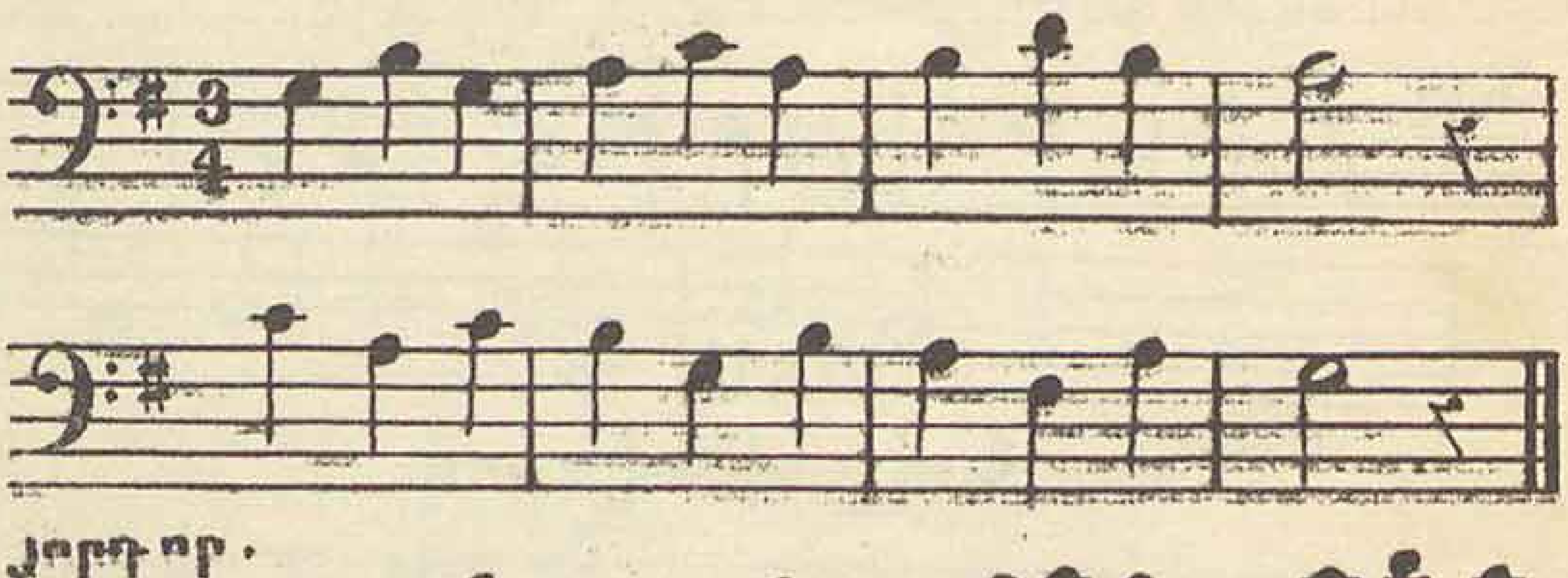
յորդոր.
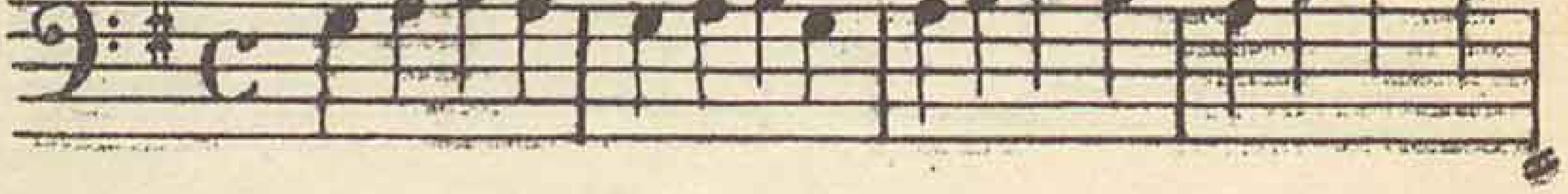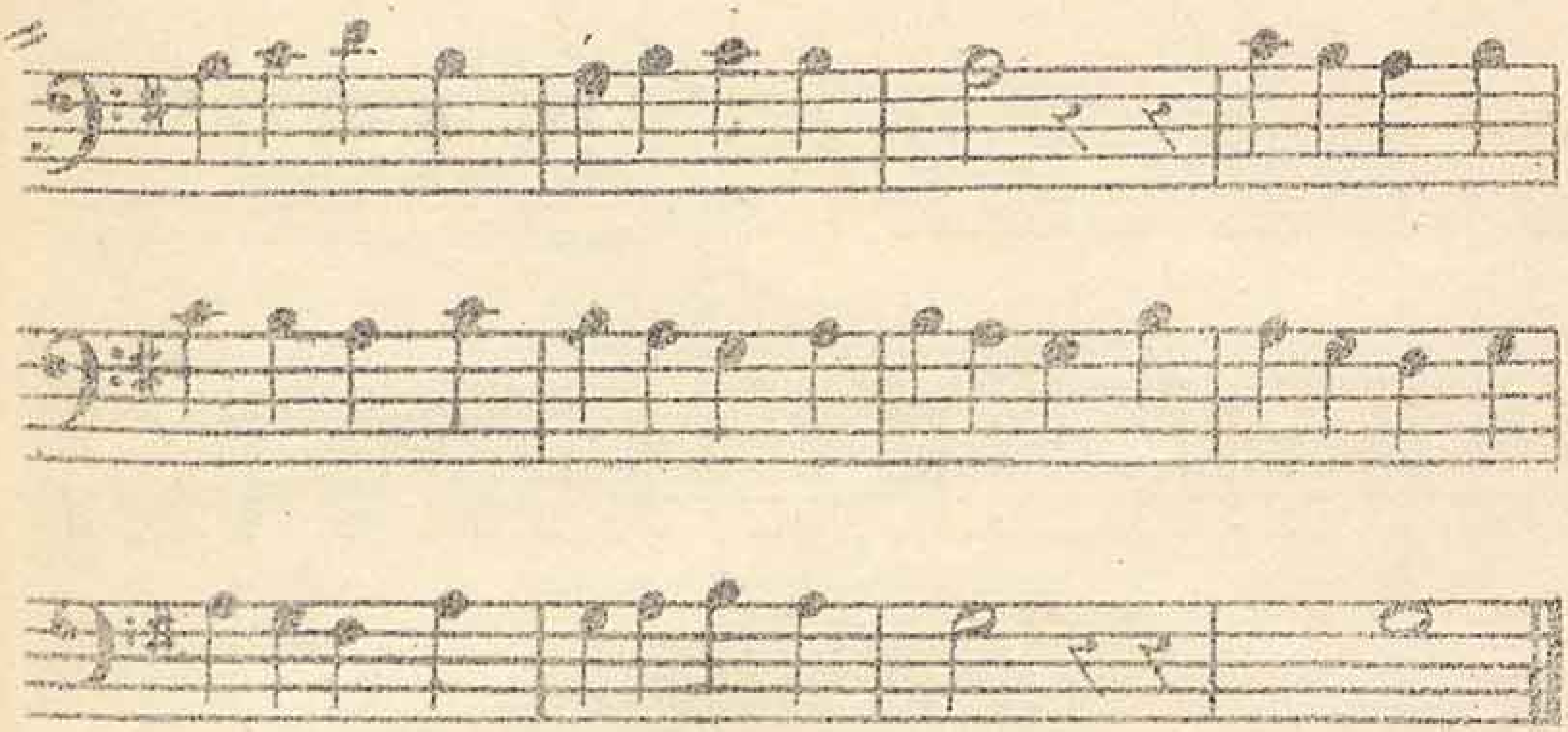
ԴԱՍ Ե.

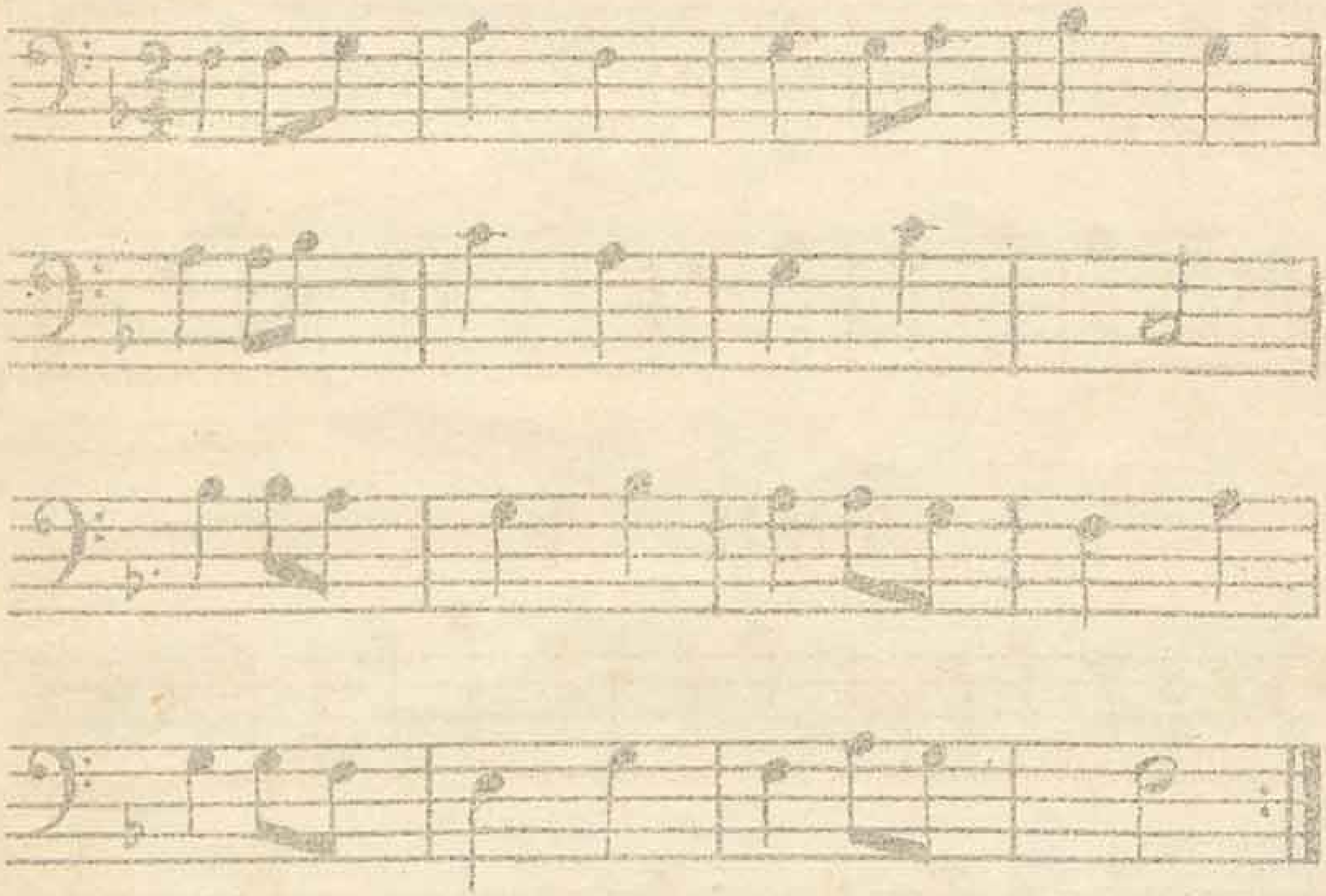

ԴԱՍ Զ.

Ծանր.

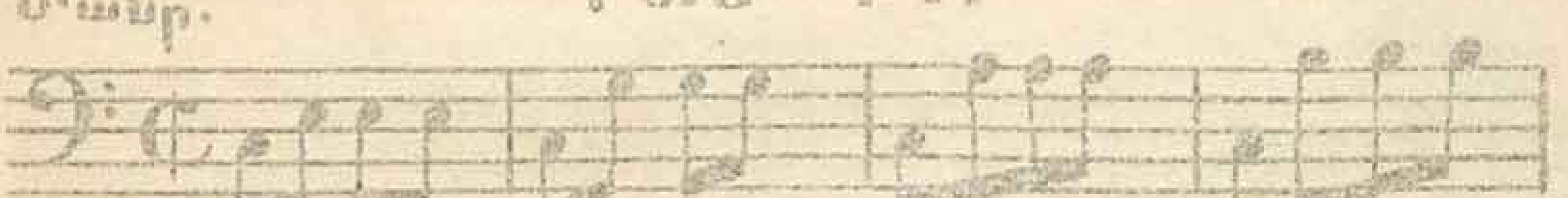

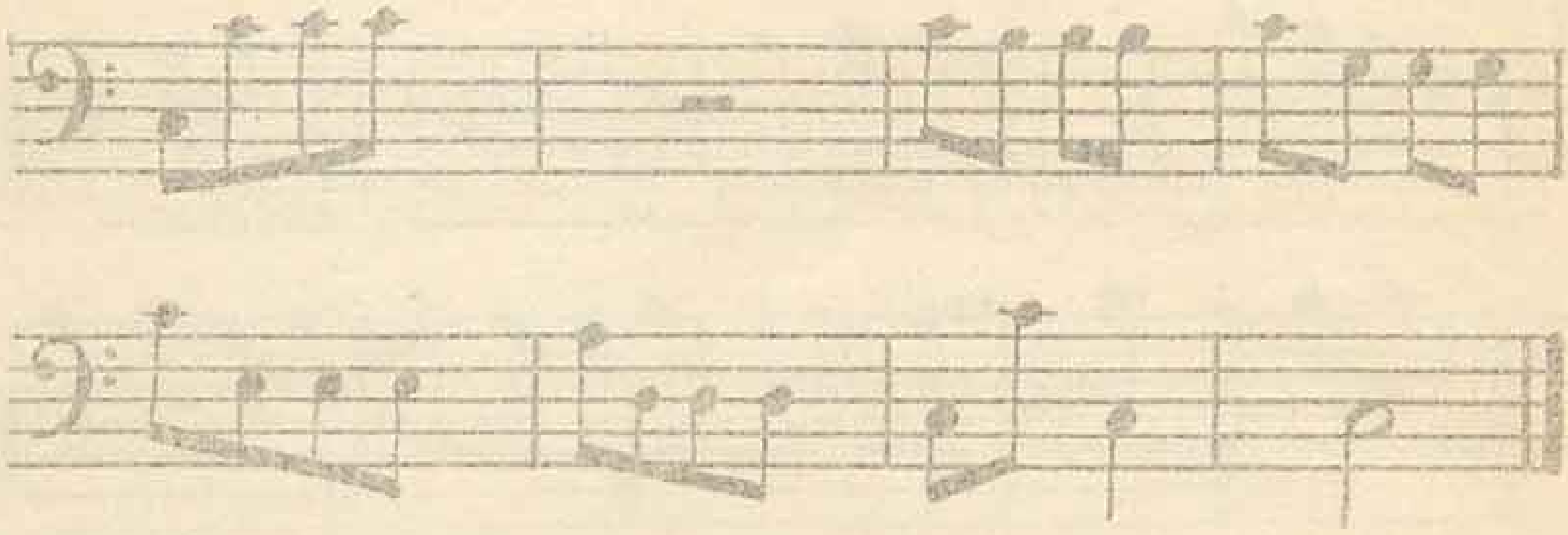

ԴԱՍ Է.

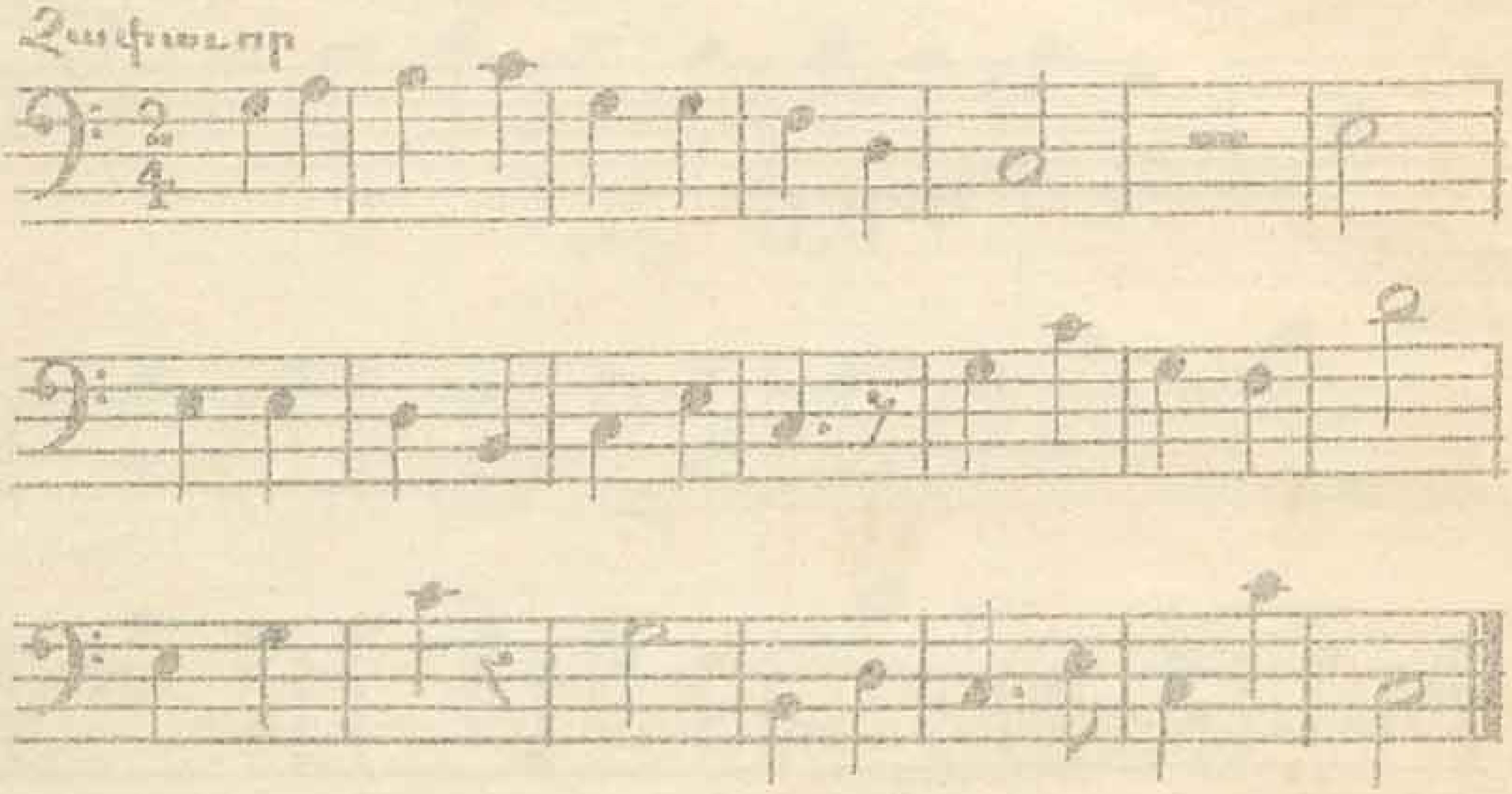

ԴԱՍ Ը.
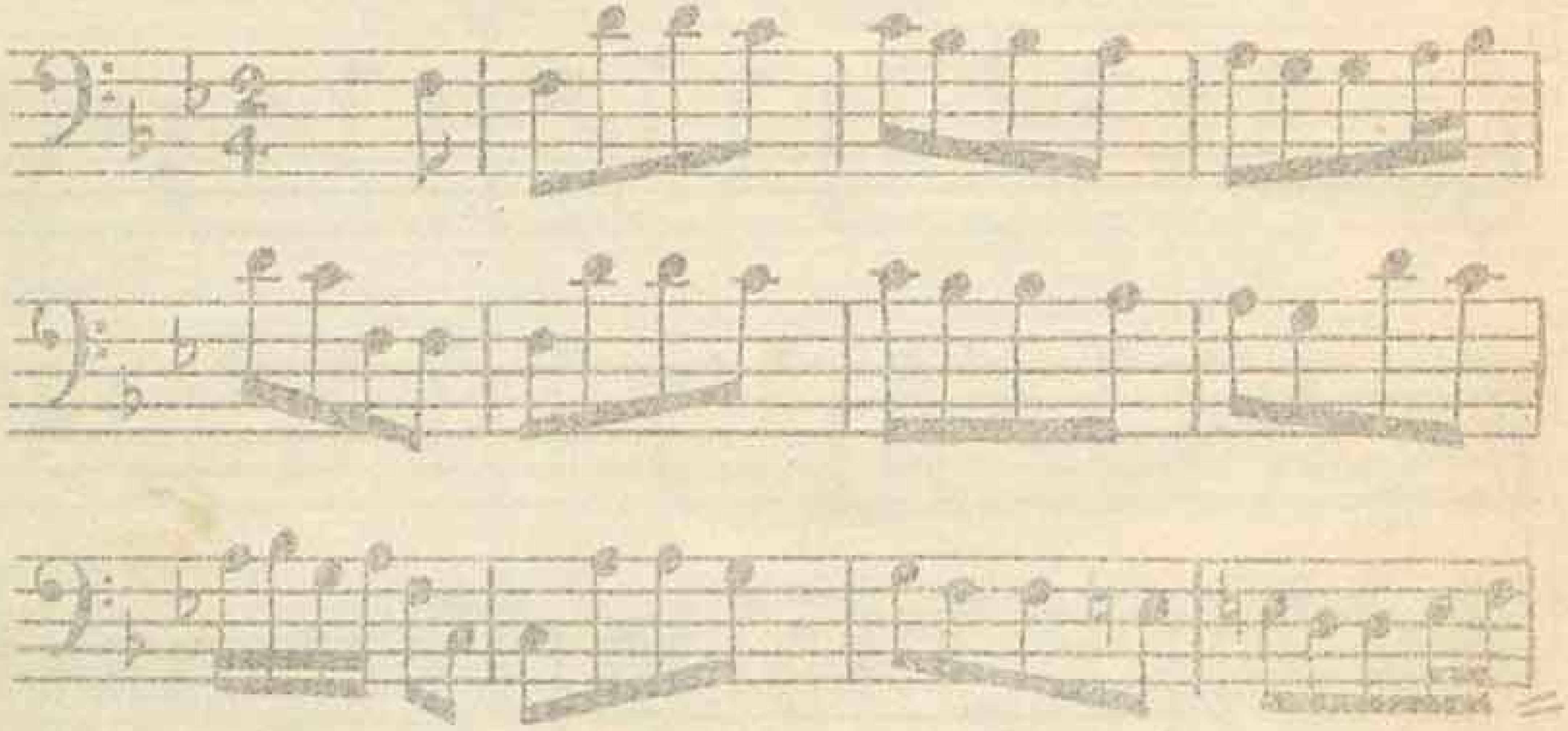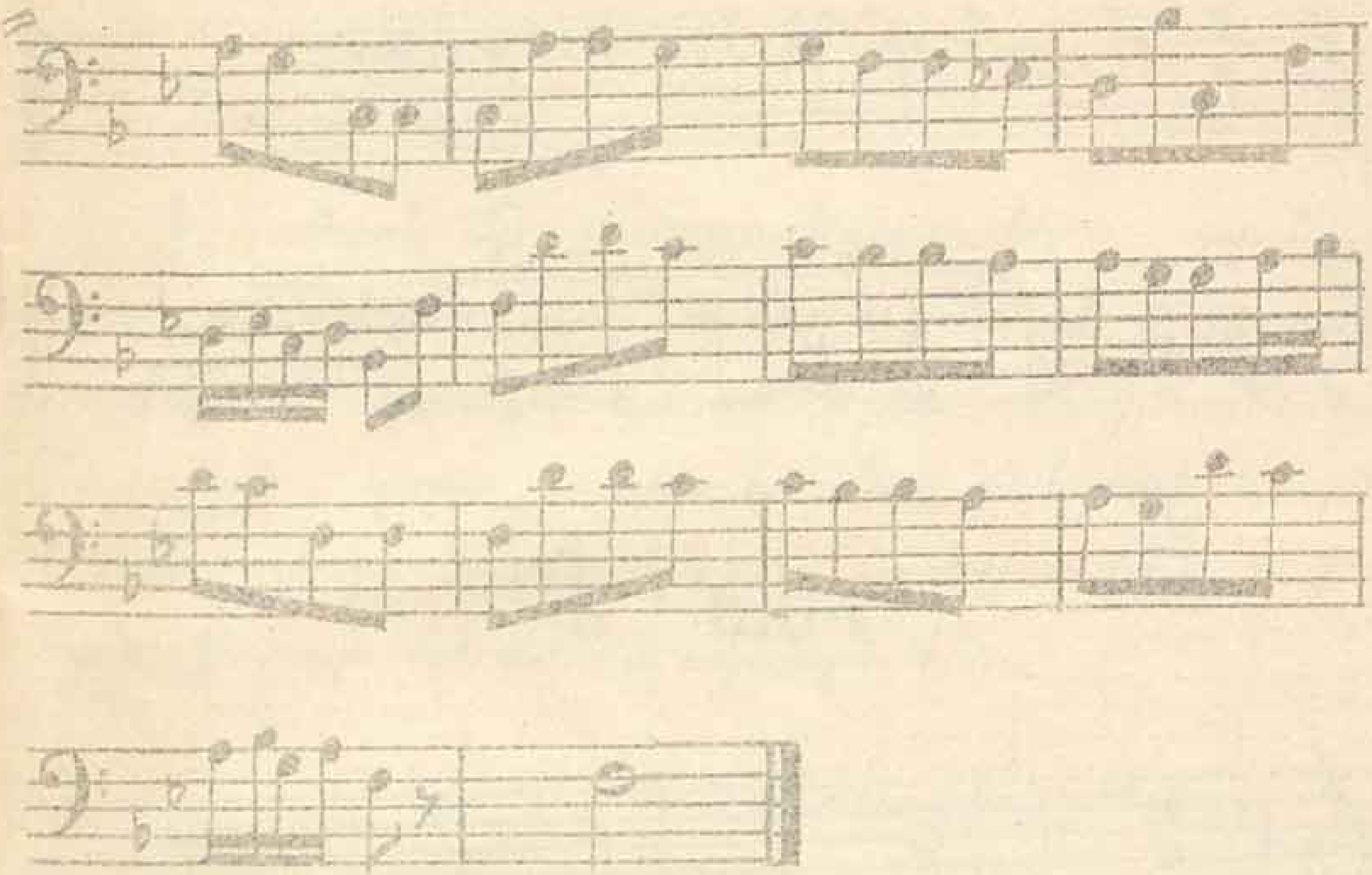
ԴԱՍ Թ.

Երկու հոգի 'ի միասին երգելու համար .

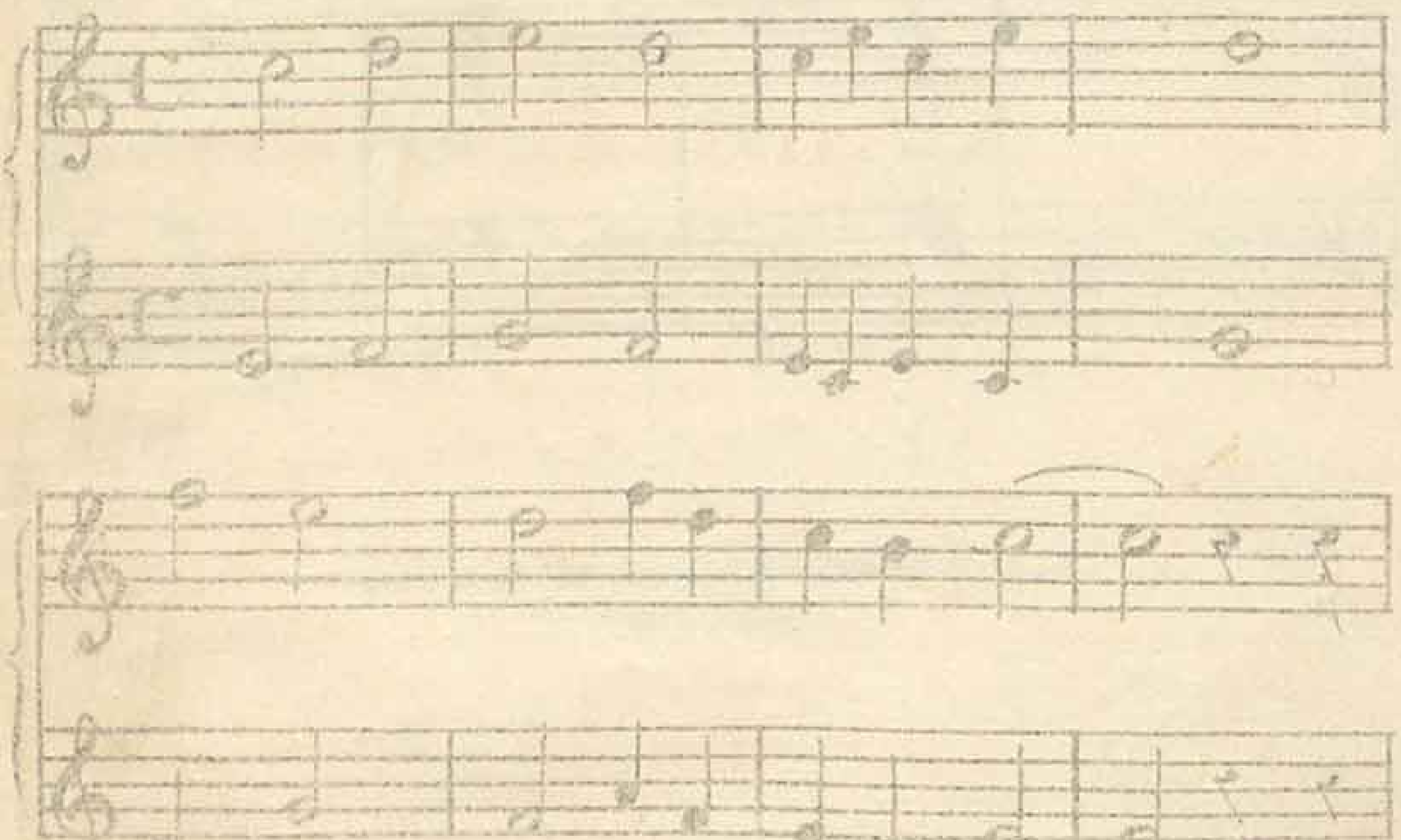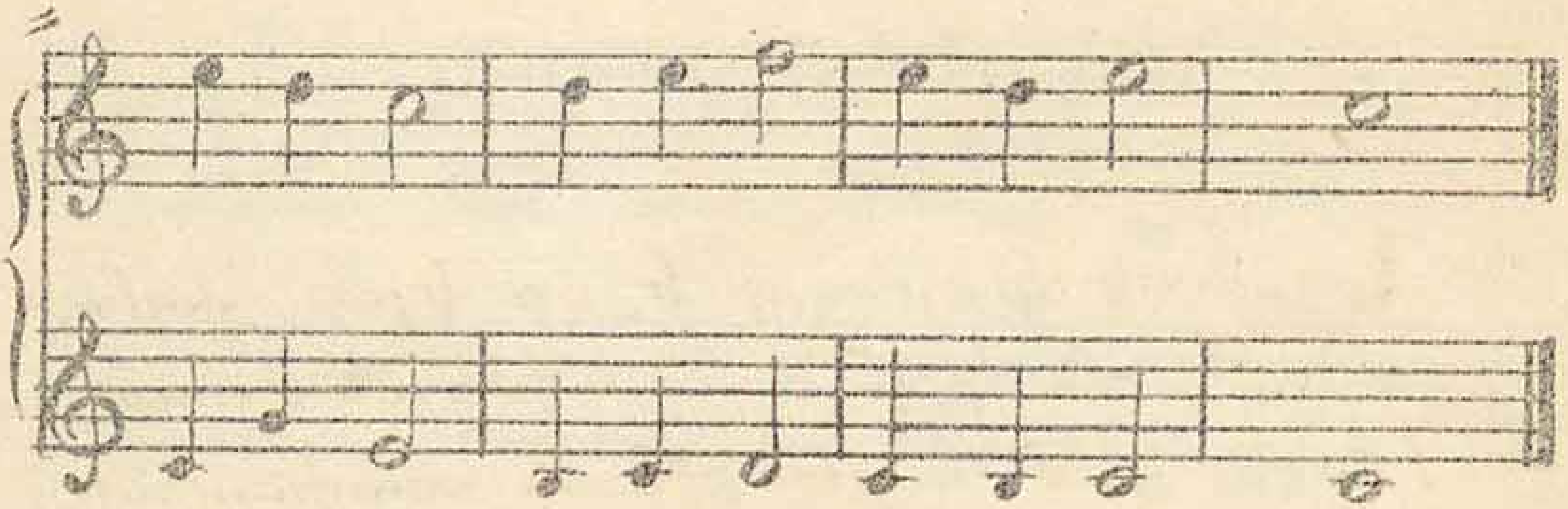

ԴԱՍ Ժ.
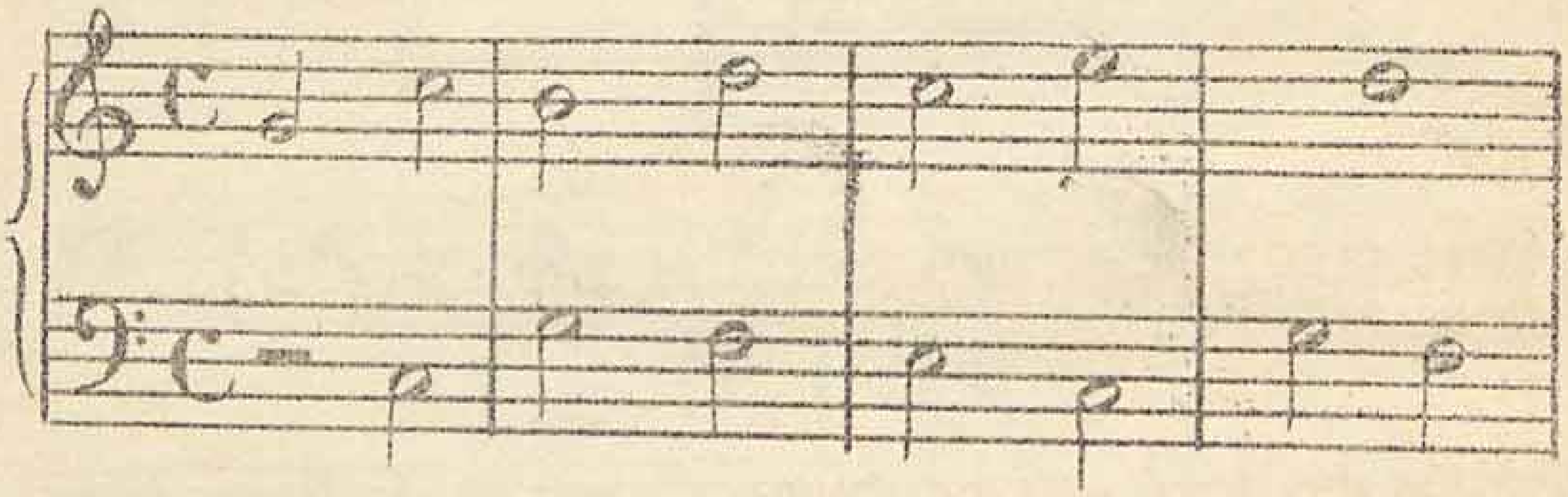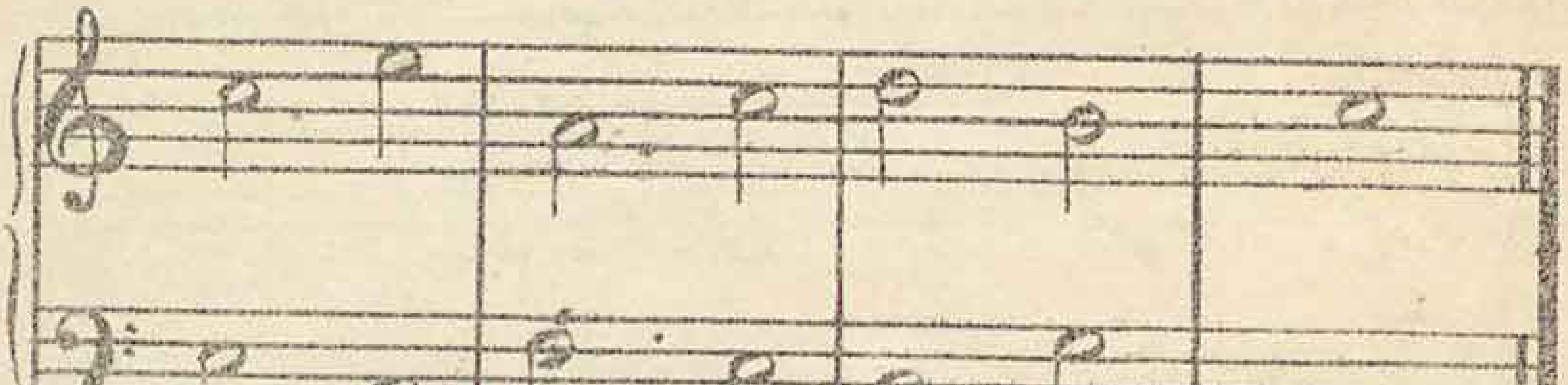
ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Եղանակ մը քաղցր երգելու համար արագութեան կամ ծանրութեան, սաստկութեան կամ մեղմութեան աստիճաններ կ'որոշեն, զորս յատուկ անուններով Հայք երգած ատենը նշանակելու սովորութիւն եղած է, որ հետեւեալներն են։

Համառօտագրութիւնն է.

Մեղմ	մ.
Յորդոր	յոր., կամ յ.
Թոյլ	թ.
Ուժգ	ու.
(Ուժ. Մե) կամ ամենայն ձայնից .	ամ.
Զուարթ	զ.
Կիս ուժ	կ, ու.
Սաստիկ	սաս.
Ուժով, ուժգին	ուժ.
Ծանր	ծ.
Զօրացնելով	զօրա.
Նուազեցնելով	նուազ.
Վերջ	վ.

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Երաժշտութեան մէջ գործածուած գլխաւոր բառերուն Հայերէն և Գաղղիերէն անուանները ։

Երաժշտութիւն . . . . Musique
" ձայնական . . m. vocale
" գործիական . " instrumentale
Երգ . . . . chant
Դաշնակ . . . . piano
Ձայնանշան . . . . note
Ներդաշնակութիւն . . . harmonie
Գեղգեղանք կամ մեղեդի . mélodie
Հնգագիծ . . . . portée
Ելեւէջ . . . . gamme
Ուժգ. ելեւէջ . . . . . g. majeur
Թոյլ ելեւէջ . . . . . " mineur
Տամ. (ամբողջ տարածութ.) . ton
Կէս տամ. . . . . . . demi ton
Արժէք . . . . valeur
Դուռ կամ բանալի . . . clef
Չափ . . . . mesure
Պարզ չափ . . . . . . mesure simple
Խառն չափ . . . . . . m. composée
Կիսաբեր . . . . . . dièse
Կիսախոր . . . . . . bémol

Բնկէ	bécarre
Կէտ	point
Երկարում	point d'orgue
Կապ	liaison
Կցանձայն	syncope
Նոչ հարուածն	appogiature
Երրեակ	triolet
Վեցեակ	sixaine
Կրկնում	reprise
Վերադարձ	renvoi

Զօրացընելով - < en renforçant. (Rinforzando)

Նուազեցընելով > en diminuant. (Diminuendo)